IV. a. 115 B
37894/B

MUCHE,

HANDLEIDING

DER

GENEESMIDDELEN.

MUCHE,

HANDLEIDING

DER

GENEESMIDDELEN.

HANDLEIDING

IN DE VERORDENING DER

GENEESMIDDELEN.

42600

HANDLEIDING
IN DE VERORDENING DER
GENEESMIDDELEN;

TEN GEBRUIKE VAN EERSTBEGINNENDE GENEESHEEREN, HEELMEESTERS, APOTHECARS, EN DERZELVER LEERLINGEN.

DOOR

F. G. A. MUCHE,

Practizerend Geneesheer en Heelmeester te Berlin.

Uit het Hoogduitsch vertaald, en met Aanmerkingen vermeerdert, en volgens de Pharm. Batav. *ten gebruike van ons Land ingerigt,*

DOOR

J. J. RANT,

Gewoon Practizerend, en Stads Medicinae Doctor, Lector der theoretische, en practische Geneeskunde te Purmerende enz.

TE LEYDEN,
BIJ A. EN J. HONKOOP.
MDCCCIX.

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage.

Verwijderd K. B.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

AAN

WETHOUDEREN,

EN

RAADEN

DER STAD

PURMERENDE,

WORDT DEZE VERTALING

ALS EEN BEWIJS VAN HOOGACHTING,

OPGEDRAGEN,

DOOR DEN

VERTALER.

VOORREDE

VAN DEN

SCHRIJVER.

Zeer verwijdert van het denkbeeld, dat ik ervarenen Artſen, in de regelmatige verordeningen, van 't geen zij bij hunne zieken noodig oordeelen aantewenden, onderrigten wil; ſchrijf ik ſlechts een leerboek, het geen, zoo ik hope, gevoeglijk in de geneeskundige Scholen, als eene leidraad ter mondelingen voordragt gebruikt kan worden. 't Is waar, wij hebben over dit onderwerp wel zoo vele werken, dat menig een de in 't licht verſchijning van dit werkje voor overbodig zal houden; die geen echter, die zich herinnert, dat alle over deze ſtof geſchrevene werken, weder te wijdloopig,

of te kort zijn afgehandeld, dat de meeste derzelven door de groote veranderingen, welke de Geneeskunde, in onze dagen ondergaan heeft, den geest der nieuwften tijden niet meer verduisteren; die zal voorzeker, de uitgaaf van mijn klein werk niet afkeuren. Het onderwerp, 't welk hier behandeld wordt, is voor de uitoefening der Geneeskunde van zulk een groot gewigt, dat de ftuderende jeugd op het zelve niet genoeg opmerkzaam gemaakt kan worden: hierom heb ik de onderwerpen zoo bearbeidt, dat zij zoo wel tot voorlezingen, als tot eigen ftudie, en tot uitbreiding van het voorgedragene, gebruikt kunnen worden. Ik oordeelde het, niet alleen van mijnen pligt, de algemeene regelen, op welke de formuliere Voorfchriften zich gronden, maar in 't bijzonder, ook het gewigt dezer Leer, die vele geen geringe pligten van de zijde des Geneesheers, vooraan ftelt, te behandelen. Verders geloof ik hier niet ten onregte plaatfe, over het misbruik der aderlating, en der fpaanfche vliegen, en over meerdere dergelijke Heelkundige verrigtingen, mijne meening openlijk te hebben medegedeelt, waarin ik

ik te gelijk trachtte te betogen, dat door geregelde Voorſchriften, van de zijde des Geneesheers, en door hooger gezag, dit de menschheid zoo verwoestend kwaad, geheel zoude kunnen worden uitgeroeid; ook geloof ik hier, noch op eene andere plaats, waar ik dwalingen berispte, ergens iemand te na gekomen te zijn, daar het toch maar mijne bedoeling was niets te veranderen, zonder voor het welzijn mijner medemenſchen de waarheid hulde te blijven doen; hij immers, die als Onderwijzer optreed, moet de waarheid leeren, die dezelve geene hulde doet, is een valsch Onderwijzer, en te gelijk een gevaarlijk, en onwaardig medelid in de Maatſchappij. Ik heb bij mijn werk vele voorbeelden van geneeskundige Voorſchriften gevoegt, ter gemakkelijker bevatting der opgegevene regelen: verder oordeel ik het noodig, acht te geven op de in voorheen in gebruik zijnde Scheikundige tekenen, en verkortingen, waardoor de oefenende Geneesheer, in ſtaat wordt geſteld de ſchriften der Ouden, die noch met de tekenen geſchreven zijn, te kunnen lezen: ook heb ik bij dit werkje de Tafels der

Schei-

Scheikundige vereenigingen, als ook die der *dosis* der Geneesmiddelen, gevoegt, dewijl het bij het Receptschrijven, zeer veel op de Scheikundige verwandschap van het middel aankomt, als ook op deszelfs oplosbaarheid in vloeistoffen.

De bepaling der Dosis, is voor het welzijn der zieken, eene zeer gewigtige zaak, het zal hierom voor den zich oefenenden, van geen gering nut zijn, zich met deze tabellen nader bekend te maken. Even zoo noodzakelijk oordeelde ik het, ten slotte de nieuwe benaming der in de *Pharmacopoea Borussica*, opgenoemde middelen, met de ouden te vergelijken, op dat dezelve niet in vergetelheid komen, waardoor de schriften der Ouden ons met den tijd onverstaanbaar konden worden; ik geloof in dit opzicht niets overtolligs gezegt te hebben, en sluit met de hartelijke wensch, dat ik slechts in eenig gedeelte de eerstbeginnende Geneesheeren nuttig moge zijn.

MUCHE.

BERLIN,
in Aug.
1806.

VOOR-

VOORREDE

VAN DEN

VERTALER.

Het gebrek dat men in onze dagen aan werken heeft, die over eene zoo gewigtige ſtof, als deze, handelen, deed mij geredelijk tot de vertaling van het werkje overgaan, 't welk in den jare 1807, te Berlin, onder de benaming van, *Anleitung in Formulare, oder aller ſchriftlichen Verordnungen der Heilmittel zum behüs Akademiſcher Vorleſungen*, *und zum gebrauch fur angehende Aerzte*, van den Heer MUCHE, in 't licht verſcheen.

Doch

Doch daar men tot de Academiſche Voorlezingen, aan onze Hoogeſcholen, geheel andere Schrijvers volgt, zoo beſloot ik, ten gemakke van eerstbeginnende Geneesheeren, Apothecars, en derzelver Leerlingen, dit werkje uit de Hoogduitſche, in onze Moedertaal overtebrengen, en, ter betere bevatting van ſommigen, er mijne aanmerkingen bij te voegen. Verders heb ik in de overneming der Lijst van de Geneesmiddelen, die men in de Pruiſiſche Apotheek vindt, P. b., en achter die, welke in de *Bataaffche* Apotheek voorhanden zijn, en met de Pruiſiſche overeenkomen, P. B. gezet, terwijl E, de Edinburgſche, en A, de Amſterdamſche Apotheek aanduidt; deze zaak, ſchoon hier en daar moeijelijk, was echter zeer gemakkelijk, en is ſlechts door mij uitgevoert, om aanſtonds te kunnen zien, welke Geneesmiddelen onze Apotheek, met de Pruiſiſche gemeen heeft, en men hierdoor beter en ſpoediger des Schrijvers meening zoude begrijpen,

ter-

terwijl, eindelijk, hierdoor dit werk ook naar onze Geneeskundige gesteldheid geschoeit is.

Is het eene waarheid, dat bij de toeneming der eeuwen, de wetenschappen geene geringe verandering in groei, en bloei ondergaan, en den beoefenaar zich dagelijks een nieuw veld, van aanteleerene kundigheden geopent ziet; dan gelt dit voorzeker het meest van de Geneeskunde, welke door hare uitgebreidheid, zoo vele andere wetenschappen, als Kruidkunde, Scheikunde enz., in zich bevat, die in onze tijden van velen meestal van te weinig belang worden gerekent.

Dit werkje de nuttigheid, en de noodzakelijkheid van deze deelen der Geneeskunde, overbodig aantoonende, behoef ik over deszelfs nut voor *Geneesheeren*, *Artzenijmengkundigen* enz., niet uit te wijden, te meer, daar het den kundigen, en in de Geneeskunde reeds vroeg beroemden MUCHE, tot grondvester heeft.

Hopende dat deze vrije vertaling, eenig nut moge toebrenge, zal ik mijnen arbeid rijkelijk beloont zien.

RANT.

PURMERENDE,
den 17 *Februarij*,
1809.

*

I N H O U D.

INLEIDING.

§. 1. Doelwit. — Tegenoverstelling van 't Voorschrift.
§. 2. Bepaling van 't Voorschrift.
§. 3. Bepaling der Leer van Voorschriften. Recepteerkunst. — *Pharmacocatagraphologie.*
§. 4. Gewigt dezer Leer; tot derzelver bevatting stelt zij kennis in alle overige takken der Geneeskunde vooruit; zij is de laatste tak derzelver.
§. 5. De Geneesheer mag niet tot den dronk genegen zijn, wanneer hij zijnen pligt vervullen wil.
§. 6—9. Voorziensregelen bij het voorschrijven aan zieken. *Teekens*-schrift is hier geheel en al te verwerpen.
§. 10. Scheikundige gebreken moeten bij het voorschrijven vermijdt worden.
§. 11—13. Onderscheidene *classificatien* der geneeskundige Voorschriften; geene derzelve is doelmatig gekozen.
§. 14. Deelen van 't Voorschrift.
§. 15—21. Order, naar welke het Geneesmiddel op het Voorschrift geschreven moet worden.

§. 22. Bij 't voorſchrijven van Geneesmiddelen moet eenvoudigheid in 't oog gehouden worden.
§. 23. De Geneesmiddelen moeten op het Voorſchrift duidelijk genoemd worden.
§. 24, 25. Van de uitkiezing des Geneesmiddels.
§. 26. Men moet acht geven op de *Idioſyncraſie*, (bijzondere geſteldheid des menſche).
§. 27. Noodige kennis der zamengeſtelde middelen.
§. 28. Hyſtheriſche, en Hypochrondisten hebben tegen zekere Artzenijen eene tegenzin.
§. 29. Men moet acht geven op het Temperament.
§. 30. Zoo ook op de lugtſtreek en levenswijs.
§. 31. Het is, zoo veel mogelijk, noodig inlandſche middelen voorteſchrijven.
§. 32. De Geneesheer moet de beſtanddeelen en het ſpecifieke gewigt der Geneesmiddelen kennen.
§. 33. Heldachtige of hevig werkende middelen (*remedia Heroïca*), hunne aanwending.
§. 34, 35. Jaargetijde en weder, in welken de middelen moeten worden aangewend.
§. 36, 37. Geſchikte vorm van het Geneesmiddel.
§. 38. De Geneesheer moet het Geneesmiddel naauwkeurig kennen, en waarom?
§. 39. Men moet met de middelen van tijd tot tijd veranderen.
§. 40. Zij moeten op den bepaalden tijd den zieken worden toegediend.
§. 41. Men moet bij het voorſchrijven allen ſchijn van bijgeloof vermijden.
§. 42. Men moet op de waarde van het Geneesmiddel acht geven.

§. 43. Hoe de Geneesheer zich te gedragen heeft, wanneer de Apotheek ver van de plaats der zieken gelegen is.
§. 44. Verbod der inwendige aanwending der Spaansche, en Venetiaansche seepen.
§. 45. Voorslag van TODE over de manier hoe zich bij zwangere maagden te gedragen.
§. 46. De Geneesheer moet Maat, en Gewigt kennen.
§. 47—50. Het Gewigt.
§. 51. Maat, in 't algemeen.
§. 52. Maat voor gedroogde Artzenijmiddelen.
§. 53—55. Maat voor Vloeistoffen.
§. 56. Gewone verkortingen bij het Receptschrijven.
§. 57. Scheikundige Teekenen.

Van de Artzenijformulieren.

§. 58. Eene nieuwe classificatie derzelve.

EERSTE HOOFDSTUK.

§. 59. Gedroogde Geneesmiddelen in 't algemeen, bijzondere verdeeling derzelven.

EERSTE VERDEELING.

§. 60. Poedervormen, hunne verdeeling in fijne en grovere poeders: oliesuiker, *Eleosaccharum*.
§. 61—74. Poeder. — Stuifmeel, Stof, (*Pulvis*). Regels bij deszelfs Voorschrift. Voorbeelden.
§. 75. Strooipoeder, *Aspergo*. — Voorbeelden.
§. 76. Niespoeder, *Pulvis sternutatorius*. Voorbeelden.

§. 77. Tandenpoeder, *Pulvis dentifricus.* Voorbeelden.
§. 78. Grove Poeder, *Pulvis grossus.*
§. 79. Koekjens, *Trageae.* Voorbeelden.
§. 80. Rookpoeder, *Pulvis suffimigialis.* Voorbeelden.
§. 81. Zamenstelling of uit Kruiden, of uit Poeders, (*Species*). Voorbeelden.

TWEEDE AFDEELING.

§. 82. Vaste Voorschriften, wat dezelve zijn, hunne verscheidenheid.
§. 83—91. Pillen, *Pilulae*, Regels bij derzelver voorschrijving. Voorbeelden.
§. 92. Brokken, *Boli.* Voorbeelden.
§. 93—95. Koekjens, *Morsulae.* Voorbeelden.
§. 96. *Pandaleon. Tessella. Lozangiae.*
§. 97. *Rotulae*, ronde Koekjens. Voorbeelden.
§. 98. Plattere Koekjens, *Trochisci*; Stokjes. *Baculi.* Voorbeelden.
§. 99. *Baculi*, *Candelae*, *Tedae*, *Aviculae*, *Cypriae fumales.*
§. 100. Deeg, *Pasta.* Voorbeelden.
§. 101—108. Pleisters, *Emplastra*, wat het zijn, hunne bereiding. Voorbeelden.
§. 109. *Dropax. Sparadrapum.*
§. 110. Kaarsjens, eigentlijk Bourgies, *Cereoli.*
§. 111—113. Zetpil, *Suppositorum.*
§. 114. Moederpillen, Vrouwen Zetpillen, *Pessaria.*

TWEE-

TWEEDE HOOFDSTUK.

§. 115. Weeke geneeskundige Voorschriften.
§. 116—119. Kruidensuiker, Conserven, *Conserva.*
§. 120. Gelei, *Gelatina.* Voorbeelden.
§. 121—125. Likpot, *Electuarium*, noodzakelijke regels bij deszelfs bereiding. Voorbeelden.
§. 126—130. Door kunst gemaakte Balsem, *Balsamum arte factum.* Voorbeelden.
§. 131, 132. Zalf, *Unguentum.* Voorbeelden.
§. 133. Smeersel, *Linimentum.* Voorbeelden.
§. 134. Mostertpap, *Sinapismus.* Voorbeelden.
§. 135. Pap, *Cataplasma.*
§. 136. Ruwe, ongekookte Pap, *Cataplasma crudum*, heeft verscheide benamingen.
§. 137. Gekookte Pap, *Cataplasma coctum.* Voorbeelden.

DERDE HOOFDSTUK.

§. 138, 139. Vloeibare geneeskundige Voorschriften, Bestemming derzelven, hunne verscheidenheid.

EERSTE AFDEELING.

§. 140—144. Uitgeperste Kruidsappen, *Succi expressi.* Regels bij derzelver voorschrijving. Voorbeelden.

TWEEDE AFDEELING.

§. 145. Gemengde Dranken, *Mixturae*, in 't algemeen, hunne verscheidenheid.

§. 146—148. Mixtuur, *Mixtura.* Voorbeelden.
§. 149, 150. Droppelen, *Guttae.* Voorbeelden.
§. 151. Koeldrank, *Julep. Julapium.* Voorbeelden.
§. 152, 153. Likpotje, *Linctus.* Voorbeelden.
§. 154—156. Oplossing, *Solutio.* Voorbeelden.
§. 157, 158. Door kunst gemaakt Mineraalwater, *Acidula artificialis*, *Aq. mineralis artificialis.* Voorbeelden.
§. 159—161. Plantenmelk, *Emulsio.* Voorbeelden.
§. 162. Plantaartige Slijm, *Mucilago*, wat het is. Voorbeelden.

DERDE AFDEELING.

§. 163, 164. Aftreksels, Infusien, *Infusa*, in 't algemeen.
§. 165. Koude Aftreksels, *Infusa frigida.*
§. 166. Koud waterachtig Aftreksel, *Infusum frigidum aquosum.* Voorbeelden.
§. 167—169. Kruidenwijn, *Vinum medicatum.* Voorbeelden.
§. 170. Klarettenwijn, *Claretum-Nectar.* Voorbeelden.
§. 171. Kruidenbier, *Cerevisia medicata.* Voorbeelden.
§. 172—176. Warm Aftreksel, *Infusum calidum.* Voorbeelden.
§. 177. Tincturen, *Essentiae*, Elixers, Stropen.

VIERDE AFDEELING.

§. 178—180 Afkooksel, *Decoctum.* Regels bij de voorschrijving derzelven. Voorbeelden.

VIJF-

VIJFDE AFDEELING.

§. 184, 185. Aftrekſel en Afkookſel te gelijk, *Infuſo Decoctum*. Voorbeelden.

ZESDE AFDEELING.

§. 186. *Fomentationes & Injectiones.*
§. 187. *Fomentationes*, natte Omſlagen, Baden, Oogwater, Waschwater, Mondwater, Gorgeldrank, of Water.
§. 188. Inſpuitingen, *Injectiones*. Lavement, of Clyſteer, *Clysma*, *Enema*, *Lavementum*.
§. 189. Aanwending derzelver, en Voorbeelden.

VIERDE HOOFDSTUK.

Over de noodzakelijkheid, en den aard der formulierachtige Voorſchriften van eenige heelkundige verrigtingen.

§. 190. Beſtemming derzelve, Misbruik; verkeerde gedachten der oude Leerſcholen hebben noch in onze dagen plaats; derzelver aanwending is in ziektens van groote aangelegenheid; het is pligt deze wanorde palen te zetten.
§. 191. De zieken misleiden den Geneesheer en Heelmeester.
§. 192. Voorſlag ter verhoeding dezer wanorde in de Geneeskunst.
§. 193, 194. Aanleiding tot dergelijke ſchriftelijke voorſchriften verordeningen.

§. 195,

§. 195, 196. Aderlaten, gewigt van 't zelve; waar het vereischt wordt? Schikking van 't zelve.

§. 197. Bloedzuigers, *Hirudines vivae*, hunne werking.

§. 198. Wrijving, — Uitwerking, — Indicatie.

§. 199, 200. Bladertrekkende middelen, *Vesicantia*, werking, Indicatie.

§. 201. Mostertpap, *Sinapismus*, werking — Indicatie.

Bijvoeging van heelkundige Voorschriften.

Scheikundige Oplossings - Tabellen.

Dosis (bepaalde gift) der Geneesmiddelen.

Benaming. Nomenclatuur.

*

HAND-

HANDLEIDING

IN DE VERORDENING DER

GENEESMIDDELEN.

INLEIDING.

§. 1.

Ieder Geneesmiddel dat de Geneesheer aan zijne zieken voorſchrijft, moet hij doelmatig en naar een vastgeſteld formulier uit de Apotheek voorſchrijven (*a*).

§. 2.

Ieder formulierig voorſchrift, waardoor den Apothecar de ſtof, de maat en de hoedanigheid van een in te nemen middel wordt aangewezen, heet een geneeskundig voorſchrift of Recept, *Recipe*, *Recepta*, *Formula*, *Schedula*, *Praeſcriptum*.

§. 3.

(*a*) Hoe moeijelijk het voor den Geneesheer is, zich altijd naar de vooorſchriften eener Apotheek te gedragen, zal een ieder het best bevroeden wanneer hij met een vlugtig oog acht ſlaat op de onderſcheidene ziektens niet alleen, maar op de onderſcheidene verſchijnſelen die een en dezelfde ziekte voor twee verſchillenden zieken, oplevert: — welke middelen moet men ſoms niet aanwenden om chroniſche ziektens te genezen die dikwerf in de plaatſelijke of lands Apotheek niet gevonden worden?

§. 3.

De leer die den Geneesheer de regels aan de hand geeft, hoe hij behoorlijk voorſchriften zal verordenen, door welke de zieke zijne gezondheid weder bekomt, heet: *de Leer van Formuliervoorſchrijven* of *Recepteerkunst*, *Pharmacocatagraphologia* (*b*).

§. 4.

Zij is de laatſte en gewigtigſte tak der geheele Geneeskunde, buiten haar kan de Geneesheer niet beſtaan; want door de kunst van voorſchrijven bekomt hij eerst de vaardigheid zijne wetenſchap in werking te brengen, die hij door meerder takken derzelve theoretisch heeft aangeleerd, hierom vordert de kunst, dat de beginnende Geneesheer alle overige deelen der Geneeskunde te voren beoefend moet hebben; doch vooral moet hij eene behoorlijke kennis der Scheikunde, en der uitoefenende Pharmacie bezitten, indien hij een goed Receptſchrijver wil worden: want hoe zal men gebruikbare Recepten leeren voorſchrijven zonder dat men met de Geneesmiddelen, hunne werking en gebruik bekend is? En is er alsdan zonder eene behoorlijke kennis van de toeſtand der ziekte, wel eene beredeneerde voorſchrijving van het Geneesmiddel denkbaar? derhalve vloeit de eene leer uit de andere voort; en dusdanig beſchouwd is het voorſchrijven der Geneesmiddelen buiten twijfel het laatſte gedeelte der Ge-

(*b*) Dit woord is zamengeſteld uit het Griekſche φάρμακον, *een geneesmiddel*, καταγράφω, *ik ſchrijf*, *ik teeken op*, en λογος, *leer*.

Geneeskunde, dat alle overige deelen derzelve tot hare grondige kennis vooraanſtelt. Deze leer is voor de Geneesheeren hierom gewigtig, dewijl zij dezelve in de regels onderrigt hoe hij met het levendig ligchaam te werk moet gaan; het onderwerp is zeer gewigtig, het gelt hier het leven van den mensch, van één éénig voorſchrift hangt of het welzijn of het onheil eens geheel huisgezins af. De Geneesheer kan door één voorſchrift de redder zijns zieken, maar ook zijn moordenaar worden; het oude ſpreekwoord, *vitia noſtra terra tegit*, gelt hier zeer zelden, want het voorſchrift, het handſchrift van den Geneesheer, blijft als een bewijs zijner behandeling over, en wanneer bij zieken de uitſlag niet aan het verlangen beantwoord, moet de Geneesheer zich in twistgevallen door zijn voorgeſchreven Recept regtvaardigen, en aantoonen of de genezing buiten de grenzen der mogelijkheid ware, dan of het een verzuim zij uit gebrek aan kennis, of verwaarloozing (*c*).

§. 5.

(*c*) Heeft men ooit waarheidlievende taal gehoord, die zoo tot het welzijn van het menschdom ſtrekt, als immer eenig doel zijn kan, het is vooral hier.

Men behoeft ſlechts de onkunde nategaan welke nog ten onzen tijden bij de meesten der practiſerende Heelmeesters, vooral der zich op het platten land bevindenden plaats heeft, die door hunne geringe kennis van ziektens, en der Geneeskunde in 't geheel, veelal de werktuigelijke oorzaak van ongelukkige ſlagtoffers zijn; en zoo zij al niet hunne pogingen met den dood der zieken bekroont zien, halen zij dikwerf te laat een ervaren Geneesheer bij denzelven, die, hoe weldenkend ook, dikwerf niets ter radicale genezing kan toebrengen: het ware hierom te wenſchen dat men op de uitoefening der inwendige Geneeskunde door zulken, die alleen met kennis der Pharmacie begaafd zijn, en diergelijken, een ſtrenger oog

§. 5.

Om deze reden mag de Geneesheer niet tot den dronk genegen zijn, waardoor hij zeer ligt door een al te losse behandeling, voor het leven zijner zieken gevaarlijk kan worden; er zijn, helaas! eenige Geneesheeren, die, zoo lang zij niet eenigen dronk gewaar worden, geene indicatie bij hunne zieken kunnen maken; hoe onvoorzigtig echter zulk een gedrag is zal een ieder gemakkelijk bevroeden. De Geneesheer is mensch, en kan als mensch dwalen, vooral dan, wanneer zijn oordeel niet zuiver is.

§. 6.

Een geregeld voorschrift moet ten allen tijde met inkt, en niet met potlood geschreven worden; het laatste geschrift laat zich gemakkelijk uitwisschen, 't welk tot dwaling aanleiding geeft; verder moet het geschrift met letters, en niet onduidelijk, geschreven zijn, de scheikundige teekens, die voorheen in het voorschrijven ter bekorting en geheimhouding zoo in gebruik waren, zijn, Gode zij dank! reeds lang uit de gewoonte geraakt (*d*), want men weet hoe gemak-

sloeg. Hij, die zich door deze aanmerking beleedigt voelt, kan dit door een in allen opzigte voldoenend examen in de Geneeskunde voorkomen, en behoudt de eer aan zich zelven.

V.

(*d*) Ik geloof dat de Schrijver zich hier vergist, want, wat de voorschrijvings manier der Duitschers aanbelangt, die pleit nog zeer voor het gebruik dezer teekens, van 't geen ik meermalen door sprekende bewijzen wierdt overtuigt, en de voorschrijvings manier van

makkelijk een teeken nadeel kan doen, vooral wanneer men bij het voorſchrijven niet de grootſte oplettendheid paart; hoe ligt kan een Apothecar door de overeenkomst die vele teekenen met elkanderen hebben, of door een onduidelijk geſchrift, door eene inktvlek, *Mercurius ſublimatus* (☿≏,) voor *Mercurius praecipitatus* (☿▽,) lezen, de Geneesheer kan dit ook door een penneſtreek misſen, wanneer hij, bij voorbeeld, in plaats van *Salmiak*, *Sal ammoniacum* (⊖+), keukenzout (⊖€), ſchrijft.

§. 7.

Schoon de voorſchriften in onzen tijd alleen met letters geſchreven worden, zoo zijn echter duidelijke verkortingen der namen, uit gebrek der plaats op het Receptenpapier, 't welk uit een ſmal zijdje beſtaat, geoorlooft; het geſchrift moet echter duidelijk zijn, opdat men niet, gelijk PLENK te regt aanmerkt, *Aqua fortis* (*Aq. fort.*) voor *Aqua fontana* (*Aq. font.*) leze; het is beter zulke dubbelzinnigheden te vermijden, en in plaats van het zelve *Aqua communis* (*Aq. comm.*) te ſchrijven.

§. 8.

Even zoo moeten ook de gewigten der Geneesmiddelen niet met teekens, maar vooral met letters geſchre-

van onze Geneesheeren betreffende: velen derzelver, in 't bijzonder die veel genegenheid ter beoefening der Scheikunde aan den dag leggen, houden nog veel van 't gebruik dezer teekens.

V.

ſchreven worden, ſchoon ook hier eene duidelijke verkorting geoorlooft is. Het is zeer verkeerd dat nog in onzen tijd, op de meeste voorſchriften de gewigten met teekens geſchreven worden, daar, waar het 's menſchen leven gelt, is het verfoeijelijk met teekens te ſpreken, die reeds tot zoo vele dwalingen aanleiding hebben gegeven. De hoeveelheid van 't gewigt moet ter meerdere duidelijkheid met romeinſche, en niet met Arabiſche letteren worden uitgeduid; de helft van ieder gewigt wordt met eene Griekſche b (β) aangetoond, bij voorbeeld, *Unc. β.*

§. 9.

De Geneesheer moet geen voorſchrift uit zijne handen geven voor en aleer hij 't zelve nog eenmaal opmerkzaam heeft nagelezen, om te zien of er ſchrijfgebreken, of ook andere dwalingen in het zelve zijn ingeſlopen, waardoor zijne goede naam en het leven des zieken in gevaar geraken. Ik wil het volgende voorſchrift, dat mij, korten tijd geleden, een zieken toonde, als een voorbeeld van zulke misſlagen aanvoeren.

℞. *Extr. chinae* ʒ i.
ſolv.
Aquae cinnami ℥ vi.
adde
Elixirii Aurantior. Compoſ. ℥ i.
DS. dagelijks . . . Maal 1 Eetlepel vol in te nemen.
Voor vrouw N. N.

In dit voorſchrift verraadt de Schrijver verzuim en gebrek aan kennis van de Pruisſiſche *Pharmacop.*

Wij

Wij hebben, gelijk bekend is, twee *Chinae Extracta*, het *frigide paratum*, en het *aquofum*, welk een meent nu de Schrijver van het Recept? *Aq. cinnami* is ook te onbepaald, en dit mag aan het goedvinden van den Apothecar niet worden overgelaten, want het verfchilt in de uitwerking niet gering, of er *Aqua cinnamomi vinofa* of *Simplex* genomen wordt. Verder, hoe dikwijls zal de zieke daarvan dagelijks eene eetlepel nemen? Ook is volgens de algemeene gewoonte het gewigt met teekens en niet met letters uitgeduidt.

§. 10.

Scheikundige dwalingen in het Receptfchrijven geven zeer veel aanleiding tot eene andere werking van de Geneesmiddelen, als de Geneesheer bedoelde. TROMSDORFF voert het volgende voorfchrift aan in zijne fcheikundige manier van voorfchrijven als een gevoegt voorbeeld:

℞. *Nitri depurati Dr.* iij.
Spirit. vitriol. Dr. i.
Aquae rub. Idaei Unc. vi.
Syrupi acetofit. critri Unc. i.
M. F. *Mixtura.*

Dit zamengefteld drankje werkt gewis heel anders als de Geneesheer zich voorftelde, want het *Acid. fulphuricum dilutum* verftoot een gedeelte van de Salpeter, en in plaats van dit laatfte bevindt er zich reeds *Kali fulphuricum*, *Sulphat. potaffae*, als ook vrij falpeterzuur, in dit mixtuur (*e*).

§. 11.

(*e*) Schoon de Schrijver in deze § de noodzakelijkheid eener fchei-

§. 11.

Alle Geneesmiddelen welke men in de Apotheek vindt, zijn weder eenvoudige (*Simplicia*) of zamengeſtelde, die, hoewel onder eene zekere vorm gebragt, naar een voorſchrift van den Lande (*Diſpenſatorium*), ten gebruike bewaard worden (*Compoſita*). Hierom verdeeld men de Voorſchriften der Geneesmiddelen in twee hoofdverdeelingen, de eerſte is die, in winkel, officinele voorſchriften (*formulae officinales*), die ten allen tijde in de Apotheek gereed gemaakt, voorhanden zijn, de laatſte heeten, voorſchriften die op ſtaande voet, terſtond, of, zoo als men zegt, *ex tempore*, niet eerder dan naar het voorſchrift van den Geneesheer bereidt worden (*Formulae Magiſtrales S. Ex temporaneae*), zoo als bij Aftrekſels (*Infuſa*), Melkdranken (*Emulſiones &c.*)

§. 12.

Ook is het iederen Geneesheer veroorlooft officinele voorſchriften, naar zijn goeddunken, met verande-

rin-

ſcheikundige kennis der beſtanddeelen van een Geneesmiddel aantoond, en ik mij genoodzaakt vinde hem zijne ſtelling gereedelijk toeteſtaan, zal men echter moeten erkennen dat men ſoms diergelijke voorſchriften verordent, om de eenvoudigheid in 't oog te houden, en de bijvoeging van andere middenzouten te vermijden, daarenboven hangt het ontſtaan van een derde ligchaam geheel en al van de hoeveelheid der voorgeſchrevene zuren en onzijdige zouten af; immers naarmate dat een zout verzuurd wordt, heeft men eene onderſcheiden graad van verzuring, die ook wederkeerig in ſtaat is, de door den Geneesheer voorgeſtelde uitwerking te doen.

V.

ringen in dezelve voortefchrijven; zoo fchrijf ik, bij voorbeeld, nimmer uit de Apotheek *pulv. Ipecacuanhae compofitus*, zonder

℞. *Pulveris Radicis Columbae gr.* x.
Ipecacuanhae gr. β.
Opii puri gr. ¼.
M. F. *Pulvis.* D.

Ieder voorzigtig Geneesheer die met de Apotheek van zijnen Lande behoorlijk bekend is, zal ligt ontwaren of een geneeskundig voorfchrift voor zijnen zieken gebruikbaar is, dan of hij in dezelve eenige verandering moet maken.

§. 13.

Verders verdeeld men nog de voorfchriften in *eenvoudige* en *zamengeftelde*, de eerfte beftaan uit *een enkelvoudig* te bereiden, de laatfte uit *meerdere* Geneesmiddelen.

Met betrekking hunner aanwending verdeeld PLENK dezelve nog in inwendige voorfchriften, die door den mond worden ingenomen, en in uitwendige, die ergens op een uitwendig deel van het ligchaam worden aangewendt; maar alle deze verdeelingen komen mij voor niet doelmatig genoeg te zijn, hierom zal ik in het vervolg eene andere verdeeling der Geneesmiddelen voorftellen, die, zoo als ik meen, gevoegelijker zijn zal, daar dezelve den aard der voorfchriften aantoond.

§. 14.

Bij een behoorlijk ingerigt voorſchrift is optemerken:

1) Het opſchrift (*Inſcriptio*). Men heeft er verſcheiden, die de Ouden, te gelijk tot eene goede wensch voor den zieken, boven aan het voorſchrift ſtellen, zij zijn de volgende: bij voorbeeld, (*χρω*) *Alpha*, *Kai*, *Omega*, of 't geen beteekend in den naam van Jeſus, of een enkeld of dubbeld kruis (+ of ‡‡) *cum Deo*, met God, (C D.) *juvat Deo*, (I D.) *God helpe*, *God geve het*, en meer andere. Deze teekenen zijn echter tegenwoordig geheel uit gebruik, en in plaats derzelven ſchrijft men heden de dagteekening boven het voorſchrift, welke de Ouden onder het zelve ſchreven.

2) Het voorzetſel (*Praepoſitio*) is het bevel aan den Kruidmenger, dat hij oplettend de beſtanddeelen neemt, dit ſtaat vooraan op de eerſte zijde van het voorgeſchrevene Geneesmiddel, en heet Recipe (Rec. ℞. ♃.) *Neemt*. Deze teekenen worden door velen ook boven aan geplaatst, gelijk de inſcriptie, doch zeer ten onregte plaatſe.

3) De aanduiding van het middel (*Deſignatio materiae*), dat is, de aantooning van het Geneesmiddel, welk het zijn moet, en welke menging en gedaante het hebben moet. Dit is zeker het gewigtigſte gedeelte van een voorſchrift.

4) De onderſchrijving (*Subſcriptio*) toont den Apothecar, hoe het Geneesmiddel bereidt, en in welke vorm het gebragt moet worden, opdat er van de zijde des Apothecars geene dwaling ontſta; de onderſchrij-

vin

ving wordt, gelijk het voorſchrift, in de Latijnſche taal geſchreven.

5) De aanwijzing der overlevering (*Deſignatio traditionis*) is het voorſchrift, op welke wijze het Geneesmiddel moet worden overhandigd; dit wordt ook in de Latijnſche taal geſchreven, het teeken hiervan is een Romeinſche D, als D. *ad vitrum*, D. *ad cartam &c.*, of er ſtaat ook alleen D., en aanſtonds daaronder Signetur, (merk het, of ſchrijf er bij, in welken vorm, op welken tijd, en in wat uur het Geneesmiddel moet gebruikt worden). Men laat de verkiezing van het vat aan den Apothecar over, of het voorſchrift zelve bepaald de gedaante: zoo vereisſchen Decocta en Infuſa flesſchen, en Pillen doozen.

6) De opteekening van het gebruik (*Signatura*) toont aan in welke vermenging, op welken tijd en waar in, het Geneesmiddel moet worden ingenomen: de beſtemde gift des Geneesmiddels, als ook de tijd van het zelve in te nemen, welke niet dan gebruikelijke verordeningen zijn, moeten insgelijks duidelijk met letters, en op geene andere wijze geſchreven worden 1), waardoor men alle dwaling vermijdt; het teeken is eene Romeinſche S, en heet *Signetur*, men ſchrijft dus, bij voorbeeld, niet, S. alle 2 uren 1 Eetlepel vol; maar vooral, *alle twee uren een Eetlepel vol;* nog moet men opmerken, dat men bij ziektens wier aard men bedekt, zoo als een Druiper, Schurft enz., alleen de opteekening *tot uitwendig gebruik*, maar

1) Nageziene Apotheek-verordening, *Berlin* den 11 Octob. 1801. p. 18. Tit. III. § 2. Lett. d.

maar niet *om intespuiten*, of *om te smeren*, schrijft. Dit zoude voor den zieken aanstotelijk kunnen zijn.

7) De onderteekening, of liever de bekrachtiging, (*Confirmatio*), toont het karakter en den naam der zieken aan, voor wien het Geneesmiddel bestemd is, waardoor men voorkomt dat de zieke door verwisseling geene andere geneesmiddelen uit de *Apotheek* bekomt. Bij veneriken en andere lijders kan de Geneesheer zich met verdigte namen behelpen, gelijk een bekend Schrijver te regt aanmerkt 1).

8) De naamonderteekening des Geneesheers (*Legitimatio*). Een voorschrift is een openlijk bewijs, aan het welk het niet aan de gewoonlijke teekenen van geloofbaarheid ontbreken mag. Hierom zal geen Apothecar een voorschrift gereed maken, 't geen een geadmitteerd Geneesheer niet met zijnen naam bekrachtigd heeft 2). (*f*).

§. 9.

1) TODE over het Receptschrijven, te *Koppenhagen* en *Leipzich*, in 1797. uitgegeven in 3 deelen, *p.* 114. *Lett. e.*

2) Koningl. Pruisfisch bevel der uitoefening der Geneeskunde, te *Berlin* 1725. *p.* 28. § 5.

(*f*) Het ware om meer dan eene rede te wenschen dat de onderteekening van den Geneesheer, onder het voorschrift, ook bij ons in gebruik ware: want hoe meenigmaal vergeet de Arts, door zijne uitgestrekte Practijk, niet de Geneesmiddelen welke hij den zieken heeft voorgeschreven, terwijl de Apothecar te veel op de kenmerken van het handschrift des Geneesheers vertrouwende, zeer gemakkelijk zich verzint, en wanneer het door de eene of andere omstandigheid vereischt wierdt, het geschrevene Recept ten borde te brengen, zoude de vrijspreking van schuld voor een van beiden, of voor beiden, zeer gemakkelijk zijn: dit ware des te wenschelijker, dewijl vele zich vermeten voorschriften te verordenen, zonder dat zij vele grondige kennis der Geneesmiddelen bezitten, en nog min-

der

9) Het teeken van bespoeding (*Signum accelerationis*) gebruikt men als bij dringend gevaar het voorschrift spoedig in de Apotheek gereed gemaakt moet worden, alsdan moet de Geneesheer in 't bijzonder het zelve er op schrijven. Men schrijft alsdan *statim*, *cito*, of *citissime* 1), heden gebruikt men slechts het woord cito 2).

10) Het teeken van afzondering (*Signum separationis*), wanneer twee voorschriften achter elkanderen worden gebruikt, of wanneer een uitwendig, of inwendig Geneesmiddel te gelijk op een Recept geschreven worden, alsdan scheidt men deze beide voorschriften van elkanderen door het woord *item*, of door een dubbeld kruis (‡‡).

Des Apothecars gezel moet, volgens onze gewoonte, zijnen naam op het Aanhangsel (de Signatuur) schrijven, welk hij aan het Medicament hangt, waardoor hij zijn werk kan verantwoorden; insgelijks moet de naam van den Apothecar verzegeld op het zelve staan 3); en wanneer een voorschrift herhaald wordt, schrijft de Arts op het vorige voorschrift, of wanneer 't zelve in de Apotheek gebleven is, of het signatuur *Repetatur* 4), en de dagteekening, bij voorbeeld, *Re-*

der van den aard der ziekte enz. Ten bewijze hiervan, dient vooral de manier van practiseren, bij vele Heelmeesters, voor der op het platten land zich bevindende, die maar al te dikwerf de navorsching van hen, aan wien het geneeskundig toeverzigt is toevertrouwd, ontduiken.

V.

1) a. A. O.

2) Nagez. Apoth. orden. *p.* 19. *Tit.* III. § 2. *Litt. f.*

3) *Idem p.* 19. *Tit.* III. *Lett.* e.

4) a. A. O. *Litt.* g.

Repetatur die 13e Martii a. c. Zonder dit schriftelijk bevel mag geen Apothecar een voorschrift op nieuws bereiden, dewijl het soms buiten de kennis des Geneesheers konde plaats hebben, waaruit veel nadeel konde ontstaan, vooral bij sterk werkende middelen (*g*).

11) De hoedanigheid en orde (*qualitas & ordo*) van het Geneesmiddel, dat bij een zamengesteld voorschrift wordt gevorderd, is vooral in 't oog te houden, dit is het gewigtigste gedeelte van het gantsche voorschrift, als het Hoofdmiddel, of 't geen de voornaamste uitwerking moet doen (*Basis*), het hulpmiddel, 't welk het eerste in zijne werking moet onderschragen (*Adjuvans*, S. *Dirigens*), het verzachtend middel (*Corrigens*), het voermiddel of voervogt (*Constituens*, *Vehiculum*) (*h*).

§. 15.

Op ieder voorschrift wordt het Hoofdmiddel (*Basis*) boven aangesteld, te weten, terstond onder de Praepo-

(*g*) Eene zeer goede bepaling, die aanstonds beslist waar, en door wien de Geneesmiddelen zijn bereidt, en de gelegenheid wegneemt, dat een Apothecar bij hagchelijke gevallen, de schuld op zijnen Knecht of Leerling werpt.

V.

(*h*) Deze verdeeling is zoo wel door deszelfs noodzakelijkheid, als door deszelfs nut, door GAUBIUS, in zijne *Method. concinn. formul.*, en anderen, met regt aangeprezen; de nieuwere, zoo als ARNEMANN en anderen schijnen deze verdeeling niet optemerken. Hij echter, die eenige geneeskundige ondervinding heeft, zal meer en meer het nut van deze verdeeling erkennen.

V.

positie (*i*) (Rec. ℞.), zoo dat de praepositie met de Basis eene regel uitmaakt.

Zij is het voornaamste Geneesmiddel in het voorschrift, met het welk de Geneesheer voornemens is de ziekte te genezen; hierom staat zij, op eenvoudige voorschriften, geheel en al op zich zelven.

Het Adjuvans bevordert de werking der Basis, en moet dus in zijne werking met die der Basis volkomen overeenstemmen. Zoo voegt men, bij voorbeeld, bij den Braakwortel (*Ipecacuanh.*) de *Tartarus stibiatus* of Braakwijnsteen.

Het Corrigens wordt weder ter verbetering der Reuk, en der Smaak gebruik, dit kan door een aangenamen Syroop of oliezuiker (*Eleosaccharum*) bewerkt worden; ook zal het de hevigheid of nadeelige werking der Basis verminderen, zoo voegt men, bij voorbeeld, bij alle oprispende middelen, welriekende middelen, om de nadeelige werking der spijsvertering te beletten.

Het *vehiculum* eindelijk, geeft de Basis de gedaante; welke het Geneesmiddel volgens het oogmerk des Geneesheers hebben moet, zoo wordt, bij voorbeeld, een poeder door Syroop tot een conserfje, Slijmstoffen en Extracten zijn meestal de voer- of mengstoffen voor pillen, even als het water voor afkooksels en aftreksels.

§. 16.

(*i*) Het zij mij geoorloofd dergelijke kunsttermen onvertaald overtebrengen, dewijl zij voor sommige eene onduidelijke, en voor andere Lezers eene onverstaanbare vertaling zoude vereischen.

V.

§. 16.

Het *vehiculum* veranderd van plaats op het Recept, dan ſtaat het als het laatſte, dan weder direct onder de *Baſis* of het *Adjuvans*, naarmate dat het Geneesmiddel op zich zelve, of te gelijk met het zelve vereenigd kan worden.

§. 17.

De Geneesheer is echter niet verpligt ieder voorſchrift volgens deze vier verdeelingen in te rigten, want het ſtaat aan zijne bepaling of hij noodig oordeelt zijn Hoofdmiddel een *Corrigens* of een *Adjuvans* toe te voegen, want wij hebben Geneesmiddelen die eén tweeledig nut bezitten, zoo verſtrekken de meeste overgehaalde ſterkriekende wateren te gelijk als *Adjuvans* en *Conſtituens*, eenige Syropen zijn in conſerven te gelijk *Conſtituens* en *Corrigens*, en van dezen aard heeft men er nog meerder.

§. 18.

De Geneesheer moet de bepaling der gift volſtrekt niet aan den Apothecar overlaten, hij moet dezelve vooral naauwkeurig bepalen, het *Conſtituens* maakt echter hierin ſomwijlen eene uitzondering, dewijl de Geneesheer ten allen gevalle niet naauwkeurig genoeg bepalen kan, hoe veel Syroop er tot de dikte van eene conſerf van zoo veel oncen, gevorderd wordt; het is zelfs moeijelijk te bepalen hoe veel water bij Afkookſels en Aftrekſels genomen moet worden, dewijl

de-

de basten, kruiden, wortels enz., allen niet even veel, maar naar hunnen onderſcheidenen aard, meer of minder water tot zich nemen; zoo vereiſchen de ſtoffen, die lang koken moeten, meerder water tot hare uitkoking, dewijl er meer van dezelve uitwaasſemt dan van die gene welke in korter tijd afkoken. Dit alles te weten, kan van een Geneesheer die veel bezigheden heeft niet gevorderd worden nategaan; dit is de zaak des Apothecars; en in dergelijke gevallen moet de hoeveelheid van het *vehiculum* aan zijne bepaling worden overgelaten, de Geneesheer bedient zich alsdan van het teeken *q. ſ.* (*quantum ſatis*, *quantum ſufficit*), of omgekeerd *in ſ. q. in ſufficiente quantitate*, en de Apothecar kan alsdan ſlechts de hoeveelheid van het doorzijgſel opgeven.

§. 19.

Bij Pillen, Conſerven enz., moet de Apothecar, wanneer hij het voorſchrift heeft gereed gemaakt, duidelijk op het Recept, waar *q. ſ.* ſtaat, het gewigt van het *vehiculum* ſchrijven, opdat de Geneesheer weet hoe groot het *vehiculum* voor zijn voorſchrift is, en hij zich in het gebruiken van 't zelve er naar kan rigten.

Men heeft een voorbeeld van een geneeskundig voorſchrift, in 't welk alle regels der Recepteerkunst voorkomen, in ieder volgend Borstmiddel:

Inſcriptio, *Die* 15ª. *Martii* 1806.
Praepoſitio & Baſis, ℞. *Pulver. ſemin. foeniculi.*
Adjuvans, ——— ——— *Aniſi ſingulorum Dr.* iij.

Cor-

Corrigens,	—— *rad: Liquir. Dr.* VI.
Constituens,	—— *Sacch. albi Unc.* I.
Subscriptio,	*M. F. Tragea.*
Designat. traditionis,	*D. ad Scatulam.*
Signatura,	*S.* dagelijks vijf of zes theelepels vol.
Confirmatio,	voor N. N.
Legitimatio,	Doctr. N. N.

Een ander voorbeeld heeft men in het volgend Recept:

Inscriptio,	*Die* 27ma *Martii* 1806.
Praepos. & Constit.,	℞. *Aquae Menthae piperitis Unc.* iij.
Basis,	*Aetheris acetici Dr.* ij.
Adjuvans,	*Tincturae opii crocatae Dr.* i.
Corrigens,	*Syrup. Cinnamomi Unc.* i.
Subscriptio Traditio, & Signatura, (op eene regel).	M. D. S. alle tien minuten een theelepel vol.
Separatio,	*Item.*
Praeposit. & Constituens,	℞. *Olei Amygdalarum dulc. Unc.* i.
Basis,	*Liqu. Ammon. Caustici.*
Adjuvans,	*Camphorae, Singulor. Dr.* i β.
Subscriptio,	M. F. Linimentum.
Designatio, traditionis & Signatura,	DS. tot uitwendig gebruik.
Acceleratio,	*Cito.*
Confirmatio,	Voor Vrouw van den Koopman N. N.
Legitimatio,	D^{r}. N. N.

§. 20.

§. 20.

Dikwerf gebeurd het dat in een voorschrift een Geneesmiddel voorkomt, 't welk met de overige Geneesmiddelen van het voorschrift niet dan door behulp van een derde kan vereenigd worden: dit heeft bij Olien, Balsems en Harsten plaats, wanneer zij met waterachtige deelen vereenigd moeten worden. Wanneer men nu zulke ingredienten voegt bij Aftreksels of Afkooksels, die willekeurig worden voorgeschreven, dan moet de bewerking van den Balsem, als ook die van het Afkooksel, in het bijzonder op het voorschrift geschreven worden, en eindelijk toont men aan hoe deze beide Geneesmiddelen in eenen vorm gebragt moeten worden; het teeken van afzondering maakt in dit geval den Apothecar op de bijzondere bereiding van ieder Geneesmiddel opmerkzaam. Het volgende voorschrift, 't geen ik uit een zeer achtingswaardig Schrijver heb overgenomen, dient hier ten voorbeeld:

℞. *Therebinth. Venet. Dr. ß.*
Gumm. Arabic. Dr. ij.
Misceantur sensim affundendo seq. Decoct.

Item.

℞. *Pulv. Mirrh. Dr.* i.
Coq. cum Aq. Simpl. Unc. vi.
Liq. refrigerat. cola Mixtura terat.
Mortar. marmor. & denuo cola. D.

§. 21.

Alle Geneesmiddelen moeten in eene zekere natuur-

lijke orde worden voorgeschreven, zoo dat Tinctuur op Tinctuur, Wortel op Wortel volgt; verders moet ieder Geneesmiddel afzonderlijk staan, en alle middelen die in eene gelijke Dosis gegeven worden, moeten op elkanderen volgen, en alsdan met het bijschrift: *van ieder evenveel*, 't geen de Ouden door *ana* (*ā* of *aa*) aantoonden, onderscheiden worden; heden gebruikt men echter in dergelijke gevallen, naar den aard van de omstandigheden, *singularum* of *singulorum*.

§. 22.

Bij het voorschrijven van Geneesmiddelen is de grootste eenvoudigheid aan te bevelen, hoe eenvoudiger een voorschrift is, hoe beter men zich van de goede werking eens Geneesmiddels kan verzekerd houden; er zijn echter gevallen in welke één of twee, of meerdere Geneesmiddelen voorgeschreven moeten worden. In vroegere tijden rekende de Geneesheeren het zich eene eer zeer lange Recepten voor te schrijven, welke uit dertien of meerdere Geneesmiddelen bestonden, die vooral voor de beurs der zieken zeer gevoelig waren, en den Apothecar het meeste voordeel aanbragten. Men vindt nog voorbeelden genoeg van dergelijke voorschriften ter lengte van een el, die niets dan verzwakkende *Mixta composita* zijn, in de schriften der Ouden, zelfs vindt men nog een dergelijk voorschrift in de Pruissische Parmacopoea, 't geen uit dertien Geneesmiddelen bestaat, het is het *Electuarium Theriaca* 1). Een dergelijk zeer tegensprekend mengsel, dat

1) Pharmacop. Borusf. Editio altera Emendata Berolin. 1804. pag. 92.

dat men met allen regt tot ſchande der Geneeskunde moet rekenen, zijn de *Janiniſche Pillen;* ik breng dit ongehoord voorſchrift, 't welk uit achttien Genees-middelen beſtaat, hier als een voorbeeld bij:

℞. *Folior. Senuae Unc.* vi.
Cremor. Tartar. Unc.
Coq. in Aq. pluv. menſ. duabus ad remanſ. dimid. quantit.
Colat. bullient. adm.
Agarici.
Scammonii.
Rad. Mechoac.
—— Rhabarb.
—— Bryon.
—— Hermodact. ā Unc. iij.
—— Turpeth.
Gumm. Guttae.
Trochiſ. Alhand.
Mercur. dulc.
Tart. Emetic. ā Unc. i.
Croc. Mart. aperit.
Nitri depurat. ā Unc. iv.
Aethiop. mineral. Unc. ij.
Aloës.
Rad. jalapp. ā Unc. ij.
Evap. ad conſiſt. Maſſ. Pilul.

§. 23.

De Geneesheer moet zich in de benaming van het Geneesmiddel altijd rigten naar de benaming, welke

 de

de lands Apotheek bepaalt, en nimmer namen verkiezen, welke de Apothecar niet verſtaat. In dit opzigt heeft de *Pharmacopoea Boruſſica* in den jare 1799 de Artzenijkunde eenen grooten dienst bewezen, daar zij alle onbegrijpelijke verouderde benamingen van een Geneesmiddel heeft afgeſchaft, en hier voor het zelve doelmatiger benoemd heeft, zoo dat men al aanſtonds door den naam, de beſtanddeelen van het Geneesmiddel kent; zoo kon men, bij voorbeeld, uit den Myſteriſchen naam *Arcanum duplicatum* niet tot de beſtanddeelen van het Geneesmiddel beſluiten, daar ons in tegendeel de nieuwe benaming van *Kali Sulphuricum* aanſtonds aantoond, dat het zelve uit Planten Loogzout en Zwavelzuur beſtaat: insgelijks heeft, volgens onze nieuwe Pharmacopoea, ieder Geneesmiddel ſlechts éénе benaming, daar in tegendeel voorheen het zelfde Geneesmiddel meerdere namen voerde; zoo had, bij voorbeeld, de *Kali Sulphuricum* nog de volgende namen, *Arcanum duplicatum*, *Tartarus vitriolatus*, *Sal polychreſtum* of *creſtum Glaſeri*, *Nitrum vitriolatum*, *Sal de duobus*, *Alcali vegetabile vitriolatum*. Dergelijke veelvuldige benamingen, voor een en het zelfde Geneesmiddel, hebben de Ouden meer. Ik wil nog een voorbeeld van dezen aard hier bijvoegen: *Antimonium diaphoreticum rubrum*, *Febri fugum Graanii*, *Regulus antimonii medicinalis Maetſii*, *Magneſia opalina*, *Rubinus Antimonii*. Zoo veel namen had voorheen één Geneesmiddel. — Men moet het ſtale geduld der oude Geneesheeren bewonderen, 't welk zij ter aanleering van zoo veel namen moesten aanwenden, welke voor 't overige geheel zonder doel waren, en nu

of dan aanleiding gaven, dat onkundige Geneesheeren één Geneesmiddel onder vele benamingen voorſchreven, met de gedachten dat het een ander was. — Verders moet men zich alleen van de *nieuwe benamingen bedienen*, en niet *het eene Geneesmiddel volgens de nieuwe*, *het andere volgens de oude benaming* op het Recept ſchrijven, zoo als ik nog vele Recepten in de Apotheek gelezen heb (*k*).

§. 24.

Men kieze *zekere werkzame Geneesmiddelen* uit, van wier zekerheid de ondervinding ſedert lang bewijzen heeft opgeleverd.

§. 25.

(*k*) Deze bepaling ſchijnt mij een weinig te willekeurig; want wie kan het, ten opzigte van onze *Pharmacop. Batav.*, van oude, ervarene, en doorziende Geneesheeren vorderen, dat zij hunne gewone benaming van de Geneesmiddelen nalaten, en de nieuwe, welke, ſchoon zij meerder op ſcheikundige en waarheidsgronden rusten, echter voor ſommigen zeer veel moeijelijkheden hebben, en zeer lastig zijn, gebruiken? En ſtellen wij eens, de Geneesheer voldeed aan dit vereischten, hoe zouden alle Apothecars het ſtellen, daar die genen onder hen, welke voor twintig, dertig of veertig jaren hunne proef deden, op geheel andere gronden werken, terwijl er onder de nieuweren velen zijn die verwaarloozen hunne leerlingen met eene grondige taalkunde der nieuwe Scheikunde bekend te maken? Nemen wij een voorbeeld! Wat zal een leerling van een *Oxydulum ferri*, *Oxydum ferri* weten, wanneer zijn meester hem niet eerst beduidt wat *ferrum nativum* is, daarna wat *oxydeeren* is, en waarin de grond van het verſchil der benamingen *Oxydulum* en *Oxydum* gelegen is? Dit is bij de benaming der *Mercurialia*, der *Antimonialia*, der *Acida* enz., nog van meerder belang, dewijl deze Geneesmiddelen altijd met voorzigtigheid aan den zieken moeten worden toegediend.

V.

§. 25.

Verders moet de voorschrijving der Geneesmiddelen doelmatig zijn, zoo dat dezelve den graad en den aard der ziekte aantoonen; men moet acht geven op de *qualitative* en *quantitative* betrekking van het Geneesmiddel; ook moet de Geneesheer in de uitkiezing van het zelve *consequent* zijn, hij moet geene versterkende en verzwakkende middelen onder elkanderen verordenen; insgelijks voegen opwekkende middelen van den eersten en tweeden graad in hunne werking niet bij elkanderen enz. 1)

§. 26.

Men moet vooral op de bijzondere gesteldheid, geaardheid, (*Idiosyncrasia*) (*l*) letten, de geringste Geneesmiddelen werken op dezelve, door eene bijzondere neiging der zieken, als zeer nadeelig voor denzelven; men leert haar alleen door de ervaring kennen. Aldus kende VAN DOEVEREN iemand, bij wien de zwarte vlierboom-mosch altijd de roodeloop deed ontstaan, en dergelijke voorbeelden heeft men meer. Men zij hierom bij de verordening van sterk riekende Geneesmiddelen, zoo als Muskus, Campher, Duivelsdrek

1) Ik beveel over de trapsgewijze werking van de leer der Geneesmiddelen van HORN aan na te lezen; het is voorzeker de beste leer der Geneesmiddelen die wij tot heden toe bezitten.

(*l*) *Idiosyncrasia*, bij de Latijnen, is oorspronglijk van het Griekfche ἴδιος, *eigen*, συν. *met*, en κρᾶσις, *temperament*, *geaardheid*, of *eigen gematigdheid*.

V.

drek en andere, voorzigtig, en onderzoeke eerst, wanneer men de natuur des zieken niet kent, of hij ook tegen dit of dat Geneesmiddel eenen bijzonderen afkeer heeft, in welk geval men een dergelijk middel niet moet voorfchrijven, maar men vooral verpligt is, in plaats van het zelve, een te gebruiken, 't geen de zieke kan verdragen. De Geneesheer is, uit hoofde dezer bijzondere gefteldheid, ook verpligt de *Compofita* en hunne menging naauwkeurig te kennen, op dat hij door het vermogen derzelven, uit onwetendheid, geen middel voorfchrijve, over 't welk de *Idiofyncrafia* haar gebied voert. Zoo zag ik voor eenigen tijd bij een Meisje eene nadeelige uitwerking, door het gebruik van een Mengfel, bij 't welk de *Mixtura oleofa-balfamica* 1) gevoegd was, dewijl zij den reuk der Nagelenwortels (*Rad. cariophyll.*) niet verdragen kon (*m*).

§. 27.

1) *Pharmacop. Borusf. Berolin.* 1804. *pag.* 119.

(*m*) De werking der *Idiofyncrafia* is zeer opmerkelijk en onderfcheiden, ik ken menfchen die zich zorgvuldig moeten wachten voor het gebruik der Aardbeziën (*Fragaria vefca flagellis reptans.* L.) door wier gebruik zij met de hevigfte kramppijnen worden bezocht. Ook gebeurde het mij eenmaal in het gezelfchap eener vrouw te zijn, die dit van het gebruik der zoo bekende Roomfche boonen (*Vicia Faba, Caula erecto, petiolis absque cirrhis.* L.) en dat der *Chocolade* ondervondt. De afkeer der zieken voor eenige Geneesmiddelen betreffende, ftaat het mij vrij op te merken, dat de Geneesheer in fommige ziektens verpligt is gebruik van dergelijke middelen te maken, zonder dat de lust des zieken in aanmerking komt; want in de *Morbi acuti* moet de opvolging der Indicatie dikwerf, en meest altijd, boven deze gefteldheid, plaats hebben. Men zij echter altijd voorzigtig.

V.

§. 27.

De Geneesheer moet ook de zamengestelde middelen kennen, op dat hij uit onkunde geene Geneesmiddelen die in de *composita* reeds begrepen zijn, er nog eens bijvoege: hierop moet hij bijzonder acht geven.

§. 28.

Somwijlen vindt men bij Hysterische vrouwen een tegenzin tegen zekere Geneesmiddelen, die men echter niet voor een uitwerksel der Idiosunkrasie moet houden; ook vindt men bij dezelve eenen geheel bijzonderen smaak, die ook bij Hypochondristen en Epileptischen plaats heeft; men moet zich moeite geven hen dezen bijzonderen smaak af te leeren: vooral staan hen de welriekende ligchamen het meeste tegen, en beminnen zij in tegendeel de wanriekende dingen, zoo als de *Asafaetida cet.*

§. 29.

Men moet vooral acht geven op het *Temperament;* die gene, welke een phlegmatisch temperament hebben, moeten sterker behandeld worden dan *Cholerici;* deze laatste kunnen zeer gemakkelijk te sterk aangedaan worden; dit verschil heeft ook bij *geslacht* en *ouderdom* plaats; het vrouwelijke geslacht is gevoeliger dan het mannelijke, kinderen zijn gevoeliger dan volwassenen, echter hebben hier vele uitzonderingen plaats.

§. 30.

Ook moet men de luchtgesteldheid onder welke de mensch leeft, als ook de manier van leven in het oog houden; dus is de Franschman en de Italianer aandoenlijker dan de Rus; de laatste vooral, die aan zeer sterke dranken gewoon is, moet met sterke Geneesmiddelen worden aangetast; ik weet een geval van een Rus, die, zonder eenige nadeelige gevolgen, Sterkwater in plaats van Brandewijn dronk (*n*).

§. 31.

(*n*) In de maanden Augustus en September van het jaar 1807 als Geneesheer de praktijk in het Koninglijk Hospitaal te Leyden uitoefenende, had ik onder de mij toevertrouwde zieken verscheiden Russen, van welke vele aan eene *Typhus*, andere aan kwaadaardige *febres intermittentes* laboreerden. De eerste waren zoo ongevoelig, dat eene reeds groote Dosis van de *incitantia volatilia* weinig uitwerking deedt; eens wierd ik er bij een gehaald die een *diarrhaea colliquativa* kreeg, waarbij zich apoplectische *symptomata* voegden; zonder eenig nadeel liet ik hem alle uuren een van de volgende poeders gebruiken, terwijl men hem ook alle uren, een half uur voor derzelver gebruik, een kop van de volgende drank gaf:

℞. *Pulv. corticis peruv. rubri* ℥ iij.
—— *radic. ipecacoanh.* ℈ ij.
—— *Gumm. Kino* ʒ ij.
—— *rad. arnicae* ʒ ß.
Opii depurati gran. XIV.
Camphurae ʒ i.
M. F. *pulv.* N°. XIV.
S. alle uren één.

℞.

§. 31.

Men schrijve zoo veel mogelijk is Inlandsche middelen voor, en bediene zich slechts van de Uitlandsche daar de noodzakelijkheid zulks vereischt, dewijl de Uitlandsche middelen meestal vervalscht worden, en overtollige onkosten veroorzaken.

§. 32.

Het is noodzakelijk dat ieder Geneesheer zich met de

℞. *Decoct. chinae cum Serpentar. Comp.* ℔ i.
adde
Liq. c. c. Succin. ʒ ij.
Eleosacch. menthae ℥ ß.
Aquae cinnamon. ℥ i ß.
M. D.

S. om het uur één kop, een half uur voor het innemen van een poeder.

Het gebruik van deze Geneesmiddelen ging gepaard met de applicatie van *vesicatoria de loco in locum*, terwijl eene *emulsio camphorata* tot drinken versterkte, en een *clysma anodynum* wierd geinjicieerd; de diëet bestond uit goede Boullion en Wijnsoep, terwijl daarenboven den zieken ter laving en versterking eenige glazen Rhijnsche Wijn per dag wierden toegediend. Ik zag deze geneeswijze bij meest alle Russen met het allergelukkigst gevolg aangewend, hunne ongevoeligheid was soms zoo groot, dat men de Reconvalescenten met twee à drie glazen Jenever meerder krachten gaf dan met eene halve flesch Wijn. Ik herinner mij ook bij deze gelegenheid in den jare 1799 verscheiden Russen te hebben gezien, die, met de grootste gulzigheid, liever raauw dan gekookt vleesch, liever raauwe erwten dan gekookte aten, zonder dat hunne spijsvertering eenig letsel onderging.

V.

de Consistentie en het specifike Gewigt van ieder bestanddeel bekend make, waardoor hij grove dwalingen zal vermijden.

§. 33.

De Geneesheer moet in de aanwending van hevige Geneesmiddelen (*medicamenta heroïca*), zeer voorzigtig zijn, hij moet met de kleinste gift (*Dosis*) beginnen, en van tijd tot tijd met grootere opklimmen; ook moet hij de *Dosis* zeer naauwkeurig bepalen, en op het voorschrift schrijven *misce exactissime*, op dat de Apothecar bij derzelver bereiding zeer oplettend zij. Voorzeker voegt aan dergelijke Geneesmiddelen het beste de gedaante van poeders, dewijl de *Dosis* in dezelve het bepaaldst kan gegeven worden; in zulk een geval moet *iedere Dosis* op zich zelve geschreven worden, gelijk het ook de pligt van den Apothecar is iedere *Dosis* bijzonder gereed te maken, offschoon dit van de zijde des Apothecars, om tijd te winnen, zelden plaats heeft: de Geneesheer vervulle niettemin zijnen pligt, en schrijve, bij voorbeeld:

℞. *Extr. Aconiti Gr.* i.
Pulv. Op. thebaïci Gr. β.
Elaeos. cajeput. Scrup. β.
M. Exactiss. f. Pulv. d. pro dos. f. tal. Dos. N. VI.
S. Alle drie uren een poeder.

En hij schrijve niet

℞. *Exact. Aconit. Gr.* VI.
Pulver. Opii theb. Gr. III.
Eleos. Cajep. ℈ iij.
M. Exact. f. Pulv. divid. in Part. VI. *aequal. D.*

Op

Op deze wijze bereide de Apothecars gewoonlijk het eerſte voorgeſchrevene Recept, maar het is verkeerd, dewijl, volgens de laatſte wijze van bereiding, de Geneesmiddelen niet gelijkmatig verdeeld *kunnen* worden.

§. 34.

Men gebruike nieuw ontdekte Geneesmiddelen, van wier nut de ondervinding ons nog niet geheel overtuigd heeft, ſlechts daar, waar alle bekende Geneesmiddelen geene werking uitoefenen, en men zij in derzelver aanwending ten uiterſte voorzigtig; dit geldt, bij voorbeeld, omtrent het gebruik van het *Plumbum aceticum* in de longteering (*Phthiſis*).

§. 35.

Men gedrage zich ook naar het jaargetij, zoo dat men in den winter geene verſche Kruiden voorſchrijve, en men geve bij de verordening van Geneesmiddelen acht op het weder; aldus wordt in den zomer de Mandelmelk in eenen halven dag reeds zuur, hierom ſchrijve men van dezelve niet over het half pond voor. Geneesmiddelen met uitgeperſte ſappen, gaan in den zomer ligt tot gisting over, waarom men de lieden onderrigten moet hoe zij het best de Geneesmiddelen bewaren kunnen.

§. 36.

Ook is eene geſchikte vorm van het Geneesmiddel zelve aan te bevelen; aldus zijn Pillen voor geen kinde-

deren geſchikt. Zieken, aan de Hondsdolheid ſukkelende, kunnen geene vloeiſtoffen, en die aan eene ontſteking in de keel ſukkelen, kunnen geene drooge Geneesmiddelen innemen.

§. 37.

De vorm moet met de Geneesmiddelen overeenſtemmen; aldus kunnen de meeste zouten niet in Pillen voorgeſchreven worden, dewijl ze vloeibaar worden; de *China*, die in groote *Doſis* gegeven moet worden, voegt ook niet bij Pillen (*o*).

§. 38.

De toebereiding van een Geneesmiddel vooronderſtelt de kennis van deszelfs beſtanddeelen. Men moet weten welke gekookt en welke alleen gebroeid moeten worden (*p*): zoo verliezen ſpecerijachtige Geneesmiddelen door koken hun vlug gedeelte; door aftrekking verliest de IJslandſche Mosch zijnen bitteren ſmaak; Zoethout ſmaakt bitter als het gekookt wordt, en bekomt, wanneer het afgetrokken wordt, eenen zoeten ſmaak; de Hazel- of de Azarwortel (*Aſarum*) werkt in afkookſels als een pisäfdrijvend middel, maar in poeder, als een braakmiddel (*q*).

§. 39.

(*o*) Het ſchijnt dat de Schrijver hier niet aan de *Extract. Cortic. Peruv.* gedacht heeft. V.

(*p*) Of het Hoogduitſche woord *Brühen* hier wel ter regter plaats is, geloof ik niet, beter zou mij het woord *Aufgüſzen* voorkomen. V.

(*q*) Doordien, wanneer deze wortel wordt afgekookt, deszelfs vlug

§. 39.

Men moet ook op eenen zekeren tijd met de Genees-middelen afwisſelen; dit is het geval in ſlepende ziektens, in dewelke de zieken zich, door een lang gebruik van het Geneesmiddel, aan hetzelve gewennen, waardoor het zijn vermogen verliest, dewijl hunne opwekbaarheid voor deszelfs prikkeling verdoofd wordt. Ook geve men aan de Geneesmiddelen, zoo veel als het mogelijk is, eene aangename kleur en ſmaak.

§. 40.

Men zorge dat hetzelve op den bepaalden tijd den zieken worde toegediend, en aldus late men in dringende omſtandigheden de Geneesmiddelen aan den zieken in kortere tusſchenruimten geven, als: *alle vijf of acht minuten zes droppels* enz. Voor 't overige zijn de morgen-uren, en drie uren na den maaltijd, de beste tijd om in te nemen.

§. 41.

vlug en zeer prikkelend gedeelte vervliegt, terwijl de ſlijmachtige deelen, die vooral op de piswegen ſchijnen te werken, terug blijven. Dit blijkt ook hier uit, dat de *Aſarum*, te lang bewaard, altijd een zeer weigerend braakmiddel is, doordien het vlugge beginſel, dat vooral in de maag zijne werking ſchijnt uit te oefenen, van tijd tot tijd vermindert, waaruit natuurlijk eene mindere zekerheid van deszelfs werking volgt, gelijk met meerder riekende Geneesmiddelen die te lang bewaard worden, zoo als, bij voorbeeld, de *Mentha Crispa* en *Piperitis*, de *Rheum* en anderen, plaats heeft.

V.

§. 41.

Mén vermijde bij de verordening van Geneesmiddelen allen ſchijn van bijgeloof. Aldus geve men geen vertrouwen op het groeijen der maan, wanneer de zieke het Geneesmiddel zal innemen.

§. 42.

Ook moet men de prijs van het Geneesmiddel in 't oog houden, opdat men geene onnodige kosten make; men vind zekerlijk zieken, die meenen, dat de Geneesmiddelen geene werking kunnen uitoefenen, wanneer dezelve niet zeer duur zijn.

§. 43.

Is de Apotheek van de woonplaats des zieken, die ſomwijlen op het platte land woont, ver afgelegen, dan moet de Geneesheer de Doſis voor meerdere dagen voorſchrijven, en zulke Geneesmiddelen uitkiezen, die niet ligt tot bederf overgaan, ook moet hij zeer uitvoerig het gebruik derzelven in eenen brief, of bijgevoegd papier opteekenen, en wanneer meerder Geneesmiddelen in eens worden toebereid, dan moet hij dezelve met duidelijke onderſcheidstekenen onderſcheiden, opdat er geene verwisſeling met dezelve ontſta.

§. 44.

Sapo hispanicus of *Venetus* mag niet meer tot inwendig, maar wel tot uitwendig gebruik voorgeſchre-

ven worden, intusschen is de Apothecar verpligt in plaats derzelve de *Sapo medicatus* te nemen 1), even zoo is ook het gebruik der *Magnesia Alba*, en van het *Nitrum* verboden 2) (*r*).

§. 45.

1) Nagez. Apoth. verord *pag.* 31. Nr. IV.

2) a. A. verord. N°. iij.

(*r*) Ik verwonder mij zeer, dat de Schrijver hier het gebruik dier Seepen afkeurt, dewijl, wanneer men dezelve zuiver bekomt, zij in de Geneeskunde een uitstekend nut doen: ik verwonder mij hier over nog meer, dewijl ARNEMANN, in zijne *Praktische Artzneimittellehre*, dezelve, zoo als ook onze Hoogleeraar YPEY, in zijne *Mater. Medic.*, zeer aanprijst. Het is immers bekend, dat de Seepen zeer veel werking op de Piswegen uitoefenen, en in verstoppingen der Klieren veel nut doen. BOERHAVE was gewoon van dezelven groot gebruik te maken bij kinderen, die aan het Zuur kwijnden, bij dewelke zij in vereeniging met welriekende wateren zeer veel nut deden: de Magnesia, en de Salpeter aanbelangende; men weet dat in ons land veel Magnesia bij Confituriers, Galanterie-Winkelhouders enz. verkocht wordt, die waarlijk in deugd niet voor die des Apothecars behoeft te wijken; het is om deze reden dat men deszelfs verkoop in ons land heeft toegestaan. De Salpeter is te wel bekend, en wordt tot inwendig huislijk gebruik bij ons omtrend niet aangewend. Zij die dezelve in groote hoeveelheid benoodigd hebben, zoo als de Buskruidmakers, laten ze 't meest uit Duitschland komen. Zie hier eenige kenmerken van de hier verbodene Geneesmiddelen.

Eene goede Seep moet, aan de lugt blootgestelt, niets veranderen, in het water zich volkomen oplossen, en geene oliedroppels aantoonen, geene ziltige smaak hebben, noch eenen ranzen reuk bezitten.

Goede Magnesia moet helder wit, zeer ligt, en zonder smaak of reuk zijn, met Vitrioolzuur opbruisschen, en door de bijgeworpene Potasch nedergeworpen zijnde, eenen bijtenden caustiken smaak bekomen, in 't water zeer moeilijk oplossen enz.

Goede Salpeter moet achthoekige piramidaal crijstallen hebben, zeer broos zijn, en, aan het vuur blootgesteld, met een helder geflonker verbranden, enz. V.

§. 45.

Tode beveelt met alle regt aan, dat de Geneesheer zwangere meisjes, welke hem willen raadplegen niet afwijze, maar dat hij zich tegen dezelve zeer omſtandiglijk, en zorgvuldig toone, opdat hij hierdoor tijd winne zulk eene aan de klaauwen der oude wijven te ontrukken, tot dat de toenemende zwangerheid zich duidelijk verraad, daar hij alsdan haren toeſtand aan dien genen ontdekke, onder wiens opzigt zij ſtaat. „ Het is," zegt hij, „ in het algemeen eene zeer te-„ dere zaak; wanneer men ze wegzend, vinden zij „ ligt anderen die de vrucht afdrijven, en zoo vroeg „ de zaak openbaar te maken, is ook bedenkelijk" 1).

§. 46.

De Geneesheer moet vooral de Maat, en het Gewigt kennen, waarmede men aan den Apothecar de toenemende hoeveelheid van het Geneesmiddel voorſchrijft.

Het Gewigt.

§. 47.

Het in onze Apotheek gebruikelijk Gewigt, is het geneeskundig Gewigt (*pondus Medicinale*), het is van het Neuremberger pond oorſpronglijk, van welker 30 pond = 46 Keulſche Marken zijn, dit medicinaal Gewigt is van het burgerlijke (*pondus civile*) onderſchei-

1) Tode over het Receptſchrijven, *pag.* 3. Lett. *e.*

ſcheiden, het eerſte is ligter, en is in geheel Duitschland 't zelfde, het laatſte is echter op vele plaatſen van 't land onderſcheiden (*s*).

§. 48.

Het buitenlandſche Gewigt komt met het Duitſche niet overeen, en de oncen der Engelſchen, der Franſchen, en Zweden kunnen niet voor dezelfde als onze Duitſche oncen gehouden worden (*t*).

Vol-

(*s*) Men kan geene naauwkeuriger kennis van den oorſprong, en de verſcheidenheid van het Gewigt erlangen, dan uit het, den Hooggeleerden VAN SWINDEN zoo veel eers aandoende, werk over de Maten, en Gewigten. — De *Pharmacopaea Batava* geeft eene naauwkeurigere, en nieuwere Mathematiſche verdeeling der Maten en Gewigten aan de hand, welke, hoe moeilijk ook ter bevatting, echter ten gebruike wenſchelijk ware. Onze Duitſche Schrijver mag zich op de oorſprong van het Gewigt, naar het Neurenbergſche, beroemen, men zal in het bovengenoemde werk van onzen kundigen VAN SWINDEN ontdekken, hoe de Archetupa's, door de geleerdſte mannen zeer onderſcheiden worden opgegeven. Wij zullen echter gemakshalve de bij ons gewone Maat- en Gewigtverdeeling met den Schrijver volgen. V.

(*t*) Van alle deze verdeelingen is die der Franſche zeker de beste, om welke redenen de geachte Schrijvers der *Pharmac. Batava* dezelve ook gevolgd hebben; het is zelf bekend, dat, naar de onderſcheidene geaardheid van 't metaal, uit 't welk de Gewigten vervaardigd zijn, dezelve geene geringe vermindering in zwaarte ondergaan; aldus zijn de Gewigten, uit lood gemaakt, de bedrieglijkſte, als ook, die uit ijzer en koper, dewijl dezelve door de blootſtelling aan de lugt, en vele andere bijkomende omſtandigheden, zeer ligt geoxydeerd worden, welke oxydatie de cohaeſie van de maſſa vermindert, en dus ook derzelver zwaarte; en dewijl nu het zilver, het goud, en nog het minst van allen, het platina, voor de ſcheikundige verandering vatbaar zijn, zoo heeft men in Frankrijk de maatſtaf der Gewigten uit platina bereid. Andere beoefenaren der

Ge-

Volgens het Duitsche Gewigt tot geneeskundig gebruik, heeft

Het Pond, *Libra*, (℔) 12 Oncen, 96 Drachma, 288 Scrupels, 5760 Greinen.

1 Once, *Uncia*, (℥) 8 Drachma, 24 Scrupels, 380 Greinen.

1 Drachma, *Drachma*, (ʒ) 3 Scrupels, 60 Greinen.

1 Scrupel, *Scrupulus*, (℈) heeft 20 Grein, en

1 Grein, *Granum*, (gr.) is bijna zoo zwaar als een witte peperkorrel, of garstenkorrel.

§. 49.

Bij het voorschrijven zet men niet, 3 Scrupels voor 1 Drachma, $1\frac{1}{2}$ Scrupel voor $\frac{1}{2}$ Drachma, 4 Drachma in plaats van $\frac{1}{2}$ Once, 8 Drachma in plaats van 1 Once, 20 Grein in plaats van een Scrupulus, en 10 Grein voor een halve Scrupulus.

§. 50.

Daar echter het Gewigt iets relatiefs is, en de hoeveelheid van 't zelve eerst door vergelijking met anderen kan worden opgehelderd, zoo vergelijkt men een half Once met een Loot, en een Drachma met een vierendeel Loots; echter is, zoo als gezegd is, het burgerlijke Gewigt niet op alle plaatsen even zwaar, waar-

Geneeskunde, minder dan sommigen van dezen in staat zijnde dit metaal te bekomen, hebben zich moeten vergenoegen met de bezitting der nieuwere gewigt-verdeeling in 't koper te hebben. V.

waarom men een half Once medicinaal Gewigt niet altijd zeker voor een Loot kan houden. De beste vergelijking hierover heeft GREN, in 't eerſte deel in §§ 177—180. van zijn Syſthematisch Handboek der Chimie, opgegeven.

Over de Maat.

§. 51.

Dezelve bepaalt de verhouding der Ingredienten naar de ruimte, welke zij beſlaan, naar hun volumen; dewijl echter, zoo als bekend is, de ſpecifique (eigendommelijke) zwaarte van het ligchaam met deszelfs volumen, niet altijd in eene gelijke reden ſtaat, zoo zal men ligt bemerken, hoe verkeerd eene dergelijke bepaling is: onze nieuwe Wetten hebben in zoo verre de meting van een Geneesmiddel bepaald 1), dat alleen water in zijn ſpecifiek gewigt, gedeeltelijk met zijn volumen overeenſtemmende, gemeten mag worden, doch dat alle overige Geneesmiddelen naar hun gewigt bepaald moeten worden; daar nu onze voorgangers zoo wel drooge, als vloeiſtoffelijke ligchamen met de Maat bepaalden, zoo heeft men in dit opzigt eene Maat voor de drooge, en eene voor de vloeiſtoffelijke Geneesmiddelen, en de Geneesheer moet, om de ſchriften der *Ouden* te begrijpen, beiden kenne (*u*).

1) *De*

1) Nagez. Apoth. verorden. *p.* 18. *Litt.* c.

(*u*) Men zie hierover na de *Pharmac. Batav.* V.

1) *De Maat van drooge Geneesmiddelen.*

§. 52.

Door deze Maat worden gedroogde Kruiden en Bloemen bepaald.

Een Bundel, *Fasciculus*, (*Fasc.*) is zoo veel men onder eenen arm nemen kan, wanneer men dezelve gekromd aan de zijde der lendenen legt, en bevat twaalf Handenvol.

Een Handvol, *Manipulus*, (*M.* of *Man.*) bevat zoo veel, als men met eene hand bevatten kan, en houdt 4 Vingergrepen, de nieuwe Apotheek verordening beveelt in plaats derzelve, van Kruiden ½ Once te nemen, en van Bloemen 3 Drachma 2).

Eene Vingergreep, *Pugillus*, (*P.*) is zoo veel als men met de drie vingeren grijpen kan, en bedraagt, naar zijne onderscheidene grootte, een half of een geheel Drachma.

Vruchten en Eieren worden tot heden toe naar hun getal *Numerus* (*N*ro) bepaalt.

3) *De Maat van vloeibare Geneesmiddelen.*

§. 53.

Vloeibare Geneesmiddelen worden in holle ligchamen gemeten, die eene bepaalde ruimte hebben; Water, Wijn,

1) a. A. verord.
2) a. Apoth. verord.

Wijn, Brandewijn en Azijn worden naar de gewone Koopmansmaat gemeten.

De overige vloeistoffen, zoo als Tincturen enz., worden met het Maatglas, 't welk geheel moest worden afgeschaft, gemeten (*v*).

§. 54.

Men heeft tot heden toe nog geene algemeene ingevoerde Maat in Duitschland, en gelijke benamingen der Maat duiden ook zeer verscheidene Gewigten aan, hierom is een Maat, of een vierendeels Maat (*Mensura. M.*) velerlei:

Zoo houdt een Berlijner Quart *Mensura* 3 ℔, of 36 Oncen medicinaal Gewigt.

Een Silesisch Quart *Mensura Silesiensis* 2 ℔, of 24 Oncen medicinaal Gewigt.

Een Weener Quart *Mensura Wienensis* bedraagt 4 ℔, of 48 Oncen medicinaal Gewigt.

Een Kop, *Vasculum*, wordt op drie Oncen gerekend; daar men echter Koppen van onderscheidene grootte heeft, zoo is deze bepaling zeer onzeker.

Een groote Lepel of Eetlepel (*Cochlear. Cochl.*) houd een half Once.

Eene kleinere Lepel, een Theelepeltje of Koffijlepel (*Cochlear parvum*) houdt één Drachma; men rekene echter hieronder niet de groote Koffijlepels, welke tegenwoor-

(*v*) Deels om derzelver ongelijke verdeeling, deels om derzelver onevenwijdige cijlindrische ruimte, en andere maar al te duidelijk sprekende gebreken. V.

woordig in gebruik zijn, want zoodanig een houd over de drie Drachm. vloeiſtoffen.

Eene Droppel, *Gutta*, (*Gutt. Gtt.*) wordt gewoonlijk op een halve Grein gerekent, andere nemen ook een Grein er voor; deze bepaling heeft bij *Eſſentiae*, *Geesten*, en aetheriſche Olien enz. plaats.

§. 55.

Het is noodzakelijk, dat de Geneesheer deze onderſcheidene Gewigten en Maten kent, opdat hij vreemde Schrijveren niet verkeerd verſta, ten dien einde beveel ik GRENS *Pharmacologie* 1) natelezen, waar dit ſtuk wijdloopiger uit elkanderen is ter nedergeſtelt.

§. 56.

De Geneesheer moet even zeer de gewone verkortingen kennen, welke bij het Receptſchrijven voorkomen.

Zij zijn de volgende:

aa of *ā* voor *ana* (is heden niet meer in gebruik) (*w*).
aaa. —— *Amalgama* (wordt niet langer gebruikt).
A. B. —— *Arenae Balneum. Balneum Arenoſum.*
Add. —— *Adde.*
Adm. —— *Admiſce.*

Aq.

1) I. D. 2e uitg. § 22—30.

(*w*) Dit mag in Duitschland plaats hebben, doch bij ons niet, en indien het bij de Duitſchers niet langer in gebruik is, dan verwonderd het mij, dat men het bij hunne Schrijvers zoo dikwerf ontmoet; men zie het aangehaalde werk van ARNEMANN ſlechts in, als ook de werken van HECKER, en meer anderen. V.

Aq.	voor	*Aqua.*
ß	——	*Semis S. dimidium.*
Balſ.	——	*Balſamum.*
B. M.	——	*Balneum Maris. Mariae.*
C.	——	*Conciſa, ſeu Contuſa.*
C. C.	——	*Cornu Cervi.*
c. c.	——	*Conciſa contuſa.*
Col.	——	*Colatura.*
Coq.	——	*Coque.*
Cort.	——	*Cortex.*
D.	——	*Detur.*
dearg.	——	*deargentare.*
Div.	——	*dividetur.*
Dr.	——	*Drachma.*
Elaeoſ.	——	*Elaeoſaccharum.*
Extr.	——	*Extractum.*
f.	——	*fietur.* (*fiat.* potius).
Fl.	——	*Flores.*
Fol.	——	*Folia.*
Gumm.	——	*Gummi.*
gr.	——	*Granum.*
groſſ.	——	*groſſus.*
gt. gtt.	——	*gutta.*
Hb.	——	*Herba.*
Hor.	——	*Hora.*
Infuſ.	——	*Infuſum.*
inf.	——	*Infunde.*
l. a.	——	*Lege Artis.*
Liqr.	——	*Liquor.*
libr.	——	*Libra.*
M.	——	*Miſce* of *Menſura.*
M. f.	——	*Maſſa fiat.*

M.

M. p.	voor	*Maſſa Pilularum.*
Mp.	—	*Manipulus.*
MR.	—	*Mixtura.*
Nro.	—	*Numerus.*
ol.	—	*oleum.*
op.	—	*opium.*
opt.	—	*optime. optima. optunus. optimum.*
P.	—	*Pugillus.*
p. aeq. / *p. —*	—	*partes aequales.*
pond.	—	*pondere.*
ppt.	—	*praeparatum.*
q. l.	—	*quantum lubet.*
q. p.	—	*quantum placet.*
q. ſ.	—	*quantum ſatis*, of *ſufficit.*
q. v.	—	*quantum vis.*
Q. E.	—	*Quinta Eſſentia.*
℞. *Rec.*	—	*recipe.*
Rad.	—	*Radix.*
S.	—	*Signetur.*
ſ. a.	—	*ſecundum artem.*
Sc.	—	*Scatula.*
Scrup.	—	*Scrupulus.*
Sem.	—	*Semen.*
Sev.	—	*Sevum.*
S. H.	—	*Sigillum Hermeticum.*
Singul.	—	*Singulorum, ſ. Singularum.*
S. S. S.	—	*Stratum ſuper ſtratum.*
Succ.	—	*Succus.*
Syr.	—	*Syrupus.*
tal. Doſ.	—	*tales Doſes.*
T̄ Tra.	—	*Tinctura.*

Unc. voor *Uncia.*
Ungut. —— *Unguentum.*
VB —— *Balneum Vaporis.*
Vitr. —— *Vitrum.*

§. 57.

Schoon in onze tegenwoordige tijden het ſchrijven met teekenen zijn Burgerregt verloren heeft, is het echter noodig, dat de Geneesheer dit weet, ten einde de voorſchriften van oude Schrijvers te kunnen lezen; de volgende zijn de oude ſcheikundige teekens van welke men zich voorheen bij het Receptſchrijven bediende; de nieuwe Scheikunde heeft nog meerdere tekenen ingevoerd, welke echter in de Pharmacie nog geen vast gebruik erlangt hebben.

, *Acetum* vel *Acidum.*
, *Acetum deſtillatum.*
V, *Acetum vini.*
, *Acetum vini deſtillatum.*
, *Acidum aëreum, gas carbonicum.*
, *Acidum Arſenici.*
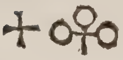, *Acidum benzoicum.*
, *Acidum Boracis.*
fl., *Acidum fluoris.*
f. Acidum formicarum.
, *Acidum nitri.*

A-

+🜍, *Acidum Phoſphoricum.*

+⊖C, *Acid. ſalis culinare.*

+🜋, *Acidum Succinici.*

+♀, *Acidum Tartari.*

+⦶, *Acidum Vitrioli.*

△, *Aër.*

△🜍, *Aër dephlogiſticatus.*

🜁, *Aër fixus.*

△⦶, *Aër nitroſus.*

○, *Alumen.*

◷, *Alumen Uſtum.*

♁, *Antimonium.*

▽, *Aqua.*

▽♆ viv., *Aqua calcis vivae.*

△☊, *Aqua deſtillata.*

▽F, *Aqua fortis.*

▽P, *Aqua pluvialis.*

▽R, *Aqua regis.*

☾, *Argentum.*

oo, *Arſenicum.*

ooo, *Aurigpigmentum.*

☉, *Aurum.*

B. ∴, *Balneum Arenae.*

♉ W. *Bismuthum.*

Bo-

⊓, *Borax.*
♆ *re, calcinare*
♆ *Calx.*
♆♄, *Calx Saturni.*
♆ *vis, calx viva.*
♒, *Camphura, Camphora.*
♋, *Cancer.*
☉, *Caput mortuum.*
⌖, *Cera.*
♆⊏, *cineres clavellati.*
♆, ⊐, *Cinis.*
♁, ʒʒ, *Cinnabaris.*
♌, *Cobaltum.*
⋘, ⊕, *Criſtalli.*
ot. *contundere.*
♁, *Cucurbita.*
♀, *Cuprum.*
♁, *crucibulum.*
♂ re, ♌, *deſtillare.*
♂, *Dies.*
ʒ, *Drachma.*
⁞⁞⁞, *evaporare.*
♈, *Fixum.*
♌ *io, Fuſio.*

Gum-

⚲, *Gummi.*

🜍⊖, *Hep.* 🜍*ris. Hephar ſulphuris.*

🝮, *Hora.*

△, *Ignis.*

♃, *Jupiter. Stannum.*

🜃, *Lapis.*

⚳🜂, *Magneſia aërata.*

⏀, *Magneſium.*

♂, *Mars ſ. Ferrum.*

🝱, *Menſis.*

☿, *Mercurius.*

☿🝚, *Mercurius praecipitatus.*

☿♎, *Corroſ. Mercur. Sublim. corroſiv.*

⁂, *Naphta.*

⦶, *Nitrum.*

⦶♁, *Nitrum Antimonii.*

🝯, *Nox.*

🝆, *oleum.*

◎, *oleum Coctum.*

🜍, *Phoſphorus.*

☉☾, *Platinum.*

🝚, *Praecipitare.*

℔, *praeparare.*

Pul-

♄, ♀, *Pulvis.*
🜲, *Regulus.*
8, *Regulus nicoli.*
⚲, *Regulus molybdani.*
☋, *Resina.*
🝭, *Retorta.*
f f. ⊚, *Saccharum.*
⊖, *Sal.*
⊖+ *dum*, *Sal acidum.*
⊖, 8, *ſal alcali.*
⊖V, *ſal alcali fixum.*
⊖V. *ſal alcali vegetabile.*
⊖⅄, *ſal alcali volatile.*
⊖♉, *Sal ammoniacale.*
⊖€, *Sal ammoniacum.*
⊖c, *Sal culinare.*
⊜, *Sal medium.*
⊖♀ *ri.* ♀, *Sal tartari.*
◎, □, *Sapo.*
♄, *Saturnus. Plumbum.*
℈, *Scrupulus.*
✓*tio*, *Solutio.*
∽, *Spiritus.*

Spi-

Ωcc. *Spiritus cornu cervi.*

🜕v, *Spiritus nitri.*

Ω⊖, *Spiritus salis.*

Ω v. 🜈, *Spiritus vini.*

Ω🜈, *Spiritus vini rectificatus.*

Ω🜈 m, *Spiritus vini rectificatissimus.*

Ω 🜖*li*, *Spiritus vitrioli.*

Ω⊡, *Spiritus urinae.*

♎ *re*, *Sublimare.*

🜍, *Sulphur.*

🜍☉t♁*ii*, *Sulphur aurati Antimonii.*

🝅, *Tartarus.*

🝅 🝅 *risat. Tartarus Tartarisatus.*

▽, *Terra.*

▽, *Terra Aluminis.*

♆, *Terra Amara.*

▽🝅*ri*, *Terra foliata Tartari.*

♆, ♆, *Terra Ponderosa.*

🜃, *Terra Silicea.*

℥, *Uncia.*

⊡, *Urina.*

♀, *Venus Cuprum.*

⊕, *Viride aeris.*

⊕ ♂ *is*, *Vitriolum martis.*

XX, *Vitrum.*

Λ, *Volatile.*

ô, z. *Zincum.*

Over den Vorm der Geneesmiddelen.

§. 58.

Alle Geneesmiddelen zijn met betrekking hunner vorm drooge of vloeibaare, of zij bevinden zich in eenen aan dezen beiden, naderenden ſtaat, zoo dat zij noch geheel droog, noch geheel vloeibaar zijn, men kan dezelve hierom het best met den naam van weeke Geneesmiddelen beſtempelen. Dewijl de bereiding der eerſte het eenvoudigſte is, zoo oordeel ik het 't gevoeglijkst eerst over *gedroogde* of *drooge*, daarna over de *weeke*, en eindelijk over de *vloeibare* Geneesmiddelen te handelen.

*

EERSTE HOOFDSTUK.

Over den Vorm der drooge Geneesmiddelen.

§. 59.

Bij de bereiding der drooge Geneesmiddelen is de eerſte regel, dat de te vermengene ingredienten van zulk eene geſtalte en maat zijn, als derzelver vorm, of gedaante vereischt; deze vormen zijn echter weder zoo verſcheiden, als men manieren van bereiding heeft. Dezelve zijn *Poederachtige*, of vaste vormen der Geneesmiddelen, die alle weder van eene onderſcheidene gedaante kunnen zijn, maar echter altijd tot de eene of de andere van deze beide hoofdvormen gebragt moeten worden.

EERSTE AFDELING.

Poeders.

§. 60.

De fijne verdeeling van een vast ligchaam heet een *Poeder* (*Pulvis*); wanneer dezelve zoo fijn is, dat men noch met het gezicht, noch door het gevoel, noch tusſchen de tanden deze delen van elkanderen kan ſcheiden, dan noemden de Ouden, het zelve

fijnste of *Stuifpoeder* (*Pulvis subtilissimus Alcohol. Pollen*); heden maken wij dit onderscheid niet meer, en verstaan gewoonlijk onder *Pulvis* een allerfijnst poeder: de grovere verdeeling van een vast ligchaam heet in tegenstelling *een grof Poeder* (*Pulvis grossus*). Is het poeder niet zamengesteld, dan is er een niet of al toebereidt Geneesmiddel bij het zelve gevoegt, terwijl integendeel een zamengesteld Poeder eene vermenging van meerdere fijne deelen, van een vast Geneesmiddel is. Naar zijne onderscheidene bijmenging der stoffen, naar zijne fijnte, en gebruik bekomt het verscheidene naamen: aldus maken eenige droppels van een Aëtherische Olie met witte zuiker vermengt, den *olie zuiker* (*Elaeosaccharum*) uit; de Poeder van eene wortel met veel zuiker vermengt, is een *Tragea*, *Tragena*, *Trapea*, *Trapema*, *Drageta*); een grof Poeder tot aftreksels, afkooksels en drooge omslagen bestemt, heet *species*; is het tot strooijing op een uiterlijk deel van 't ligchaam bestemt, dan heet het *Strooipoeder*; (*Aspergo*, *Pasma*, *Diapasma*, *Catapasma*, *Sympasma*,) wordt het opgesnuift, dan noemt men het *Niespoeder* (*Sternutatorium*, *Errhinum*); wordt het voor de tanden gebruikt, dan heet het *Tandpoeder* (*Dentifricium*); is het tot rookingen bestemt, *Rookpoeder*; (*Pulvis suffimigialis s. fumalis*) zal het in linnen genaait, tot omslag dienen, dan voert het den naam van *droogen omslag* (*Empithema siccum*, *Fomentum siccum*); wordt hetzelve op het hoofd gelegt, dan noemt men het *Kruidenmuts* (*Cucupha*, *Cucullus*, om het voorhoofd gebonden, heet het *Voorhoofds-omslag*, op den maag gelegt heet het, *droogmaagpleister* (*Scutum siccum*).

1) *Poe-*

i) Poeder, Stuifmeel. (*Pulvis.*)

§. 61.

De fijne poedervorm is zeker bij hevige werkende middelen het gefchikfte, alwaar het op de naauwkeurige bepaling van hunne dofis aankomt, doch in dringende noodzakelijkheid van iedere Dofis voor zich zelven bereidt worden, maar waar deze naauwkeurige behandeling niet vereischt wordt, kan in zulk geval de Dofis naauwkeurig verdeeld worden. Bij dezen vorm laat het zich gemakkelijk bepalen, hoeveel de zieke van een *Ingredient* in een bepaalden tijd gebruiken zal; bij alle overige voorfchriften heeft echter deze naauwkeurige bepaling niet plaats.

Tot de Clasfe der fijnere poeders behoren het *inwendige poeder*, (*Pulvis internus*) *Strooipoeder*, (*Aspergo*) *Niespoeder* (*Pulvis Sternutatorius*) en het *Tanden Poeder*. (*Pulvis dentifricius*)

§. 62.

Ieder gedroogd Geneesmiddel 't welk tot zeer kleine deelen geftoten en verdeeld kan worden, is tot Poeder gefchikt, zoo als bij voorbeeld, Wortelen, Basten, wier fchors niet te taai is, Kruiden, Zaaden, Zouten, Aarden, en de poeders, die uit dezelve zijn zamengefteld.

§. 63.

Alle ligchamen, welke veele onverdeelbare deelen in zich bevatten, of in eene groote Dofis gegeven moeten

 wor-

worden, zijn tot poeders die ingenomen moeten worden, niet geſchikt. Ligchamen, die gemakkelijk vloeibaar worden, mogen niet als Poeders voorgeſchreven worden; hiertoe behoren alle vloeibare zouten.

§. 64.

Ook zijn tot den Poeder-vorm, zulke ligchamen ongeſchikt, die bij het ſtampen eene ruwe onbearbeidde masſa geven, of door bijgeworpene vloeiſtoffen zeer uitzetten, zoo als houtachtige basten en wortels, dezelve kan men tot een grover Poeder zoo als tot eene ſpecies voorſchrijven (v).

§. 65.

Zeer vlugtige ligchaamen zoo als *Campher*, *Moschus*, *Castoreum* moeten ſlechts in eene kleine hoeveelheid, als poeders die terſtond gebruikt worden, voorgeſchreven worden.

§. 66.

Ligchamen die in de warmte of door vogtigheid ligt kleverig worden, en eenen te hevigen ſmaak en reuk

(v) Deze regel ſchijnt mij wat te algemeen toe, het is immers bekend dat men bij het ſtampen van de *Cort. Peruv.* eenig gedeelte Brandewijn of Voorloop voegt, ten einde de hartsachtige onder de overige te krijgen, of zoo als de amandelen bij het ſtampen van den *Rhabarber* dienen, ter beletting der ſtuiving, eene voorzorg, die wel eenige moeijelijkheid voor den ſtamper in heeft, doch die echter van veel nut is. V.

reuk bezitten, voegen geheel en al niet tot Poeders; het ware dan beter, dat men de laatste tot marode-poeders voorschreef, zoo als *Harsten*, Gom-harsten, en bij het bijtende Loogzout.

§. 67.

Aetherische olien in Poeders voorgeschreven, moeten eerst met zuiker gewreven worden, waardoor een Olie-zuiker ontstaat; men neemt gewoonlijk vijfentwintig droppels Aetherische Olie op een once zuiker. Men schrijft hiervan niet eene groote hoeveelheid poeder voor, dewijl de Aetherische Olie geheel er uit vervliegt.

§. 68.

Men laat alle welriekende of vlugtige poeders door de Apothecar in gestopte flesschen doen; gewoone poeders kan men in papiere builen of Doozen afgeven. —

§. 69.

Extracten moeten alleen onder Poeders opgegeven worden, wanneer dezelve in kleine giften werkzaam zijn; zoo dat men ze met eene grootere hoeveelheid van een droog poeder onder elkanderen vermengen kan; hierom moeten dezelve ten hoogsten met eene hoeveelheid van 20 tot 25 greinen werkingen uitoefenen; dierhalven schikken zich, bij voorbeeld, *Extr. Aconit. Extr. Conii*, *Extract. Belladonnae*, enz. zeer goed tot Poeders.

§. 70.

Men ſchrijve het Poeder in zulk een mengſel voor, als het de omſtandigheden vorderen; waar bij voorbeeld *één* poeder vereischt wordt, ſchrijve men er geen meerdere voor; het is raadzamer hetzelfde te herhalen, dan zooveel op eens voorteſchrijven.

§. 71.

De hoeveelheid van een in te nemen poeder moet zoo geſteld zijn, dat de zieke hetzelve gevoeglijk kan innemen, hierom moet een poeder niet beneden de 15 Greinen wegen, echter ook niet veel boven ½ Drachma bedragen.

§. 72.

Zieken, aan wien het ſlikken moeijelijk valt, zoo als bij keelontſtekingen, gezwellen der kaaken, of der mond, bij hijsteriſche aanvallen, flaauwtens enz. zoude het dwaas zijn poeders tot inwendig gebruik voor te ſchrijven.

§. 73.

Bij diergelijke voorſchriften bepaalt de onderteekening, de wijze van toebereiding. Zoo als bij voorbeeld, *M. f. Pulvis ſubtiliſſimus*, zomwijlen wordt den Apothecar de tijd voorgeſchreven, hoe lang hij het poeder wrijven moet, als: *M. terantur aequabiliter per Quadrantem horae*, het is beter te zetten, *M. exacte* of *exactiſſime*, het koomt bij poeders niet zoo veel op den tijd, als op de naauwkeurigheid aan

van

van het wrijven; men kan het vat, waarin het poeder gewreven moet worden aan de bepaling van den Apothecar overlaten, echter schrijven noch velen: *M. teratur in mortario lapideo tecto &c.* Daarentegen moet met betrekking, tot de eigentlijke Dosis naauwkeurig bepaalt worden, of iedere Dosis voor zich alleen bereid, of op het geheele poeder in 't geheel bereidt, en dan verdeelt moet worden, in het eerste geval schrijft men: *D. pro Dos. f. tal. Dos.* *N°.* vi, maar in 't laatsten geval: *f. Pulv. divid. in* vi *part. aequal.* Ook wordt meestendeels het geen, waarin het poeder komt, op het Recept geschreven, als D. *ad cartam.* D. *ad Scatulam* &c.

§. 74.

De *Signatur* geeft het gebruik van 't Poeder te kennen, als *S. Strooipoeder*, *Niespoeder*, of *S. alle twee of drie uuren een poeder in te nemen*, of *dagelijks drie tot vier maalen zooveel als op het spits van een mes kan*, *een theelepel vol*, enz.

Men laat het Poeder in water, thee, wijn, of vleeschnat innemen.

Voorbeelden van Poeder-voorschriften tot inwendig gebruik.

Eenvoudig Poeder, 't welk slechts uit één Geneesmiddel bestaat.

 ℞. Pulv.

℞. Pulv. C. Chinae regiae Unc. i.
Dividat. in xii part. aequal.
D. Singula ad Cart.
S. *Alle drie uuren een Poeder.*

Zamengesteld Poeder, 't welk uit meerder ingredienten bestaat.

℞. Pulv. castorei genuini gr. iij.
Opii thebaïci. gr. β.
Elaeosacchari Amisi gr. viij.
M. f. Pulv. d. pro Dos. f. tal. Dos. N. iv.
D. S. *Alle twee uuren een Poeder.*

℞. Pulv. Cort. chinae reg. Unc. β.
—— —— Angusturae.
—— Cass. cinnamom. singul. Dr. i.
M. f. Pulv. divid. in Dos. N. xij.
D. S. *Alle drie uuren een Poeder.*

℞. Kali Sulphuric.
—— nitrici, singulor. Dr. ij.
Elaeosacch. Citri Dr. i.
M. f. Pulv. D. ad scatul.
S. *Met koffijlepeltjens.*

Poeder in 't welk een Extract is voorgeschreven.

℞. Extr. Conii gr. iβ.
Pulv. Hydrarg. muriat. mit. gr. β.
Elaeosacch. Cajeput. scrup. β.
M. f. Pulv. d. pro Dos. f. tal.
Pulv. N. viij.
D. ad cartam.
S. *Alle drie uuren een Poeder.*

Een

Een sterkriekend, of Aromatiek-Poeder.

℞. Camphorae rasae gr. iβ.
Moschi genuini gr. β.
Elaeosacch. Citri scrup. β.
M. f. Pulvis d. pro Dos. f. tal. Dos. N. vi.
D. singul. ad Cartam & invicem ad vitrum.
S. *Alle twee uuren een Poeder.*

℞. Pulv. Herb. Digit. purp. gr. i.
Extract. Hyoscyami gr. β.
Elaeos. Menthae piperit. scrup. β.
M. Exact. f. Pulv. d. pro Dos. f. tal. Dos. N°. viij.
D. S. *Alle twee uuren een Poeder.*

℞. Pulv. Rad. Ipecacuanh. gr. xv.
Tart. Stibiat. gr. i.
M. D. pro Dos.
S. *Braakpoeder.*

Voorbeeld van een Marode, of wansmakend Poeder 1).

℞. Asae foetidae D. iβ.
Camphorae gr. xviij.
Pulv. fulig. Splend. Dr. iij.
—— Rad. Rhei Dr. i.
M. F. Pulv. divid. in Dos. N°. xij.
D. *S. 's Morgens, des namiddags en s' avonds een Poeder.*

§. 75.

1) Het gebeurt in Ziekenhuizen, dat de Reconvalescenten, Remissien van hunne ziekte voorgeven, ten einde zich noch langer in de-

§. 75.

a) *Strooipoeder*, *Aspergo*, is een fijn poeder 't welk op onthuidde plaatſen van 't ligchaam geſtrooit wordt; hetzelve beſtaat meestendeels uit gedroogde Geneesmiddelen, het wordt in linnen gevoegt, en op het gewondde deel geſtrooit, of op Boomwol geſtrooit, er op gelegt en vastgemaakt.

Voorbeelden van Voorſchriften.

℞. Conch. praeparat. Dr. iij.
Pulv. Gumm. Mimoſae. Dr. ij.
Maſtiches. Dr. i.
M. F. Pulv. ſubtiliſſimus D. ad ſcatul.
S. *Strooipoeder*.

℞. Pulv. Rad. Ireos Florent. Unc. ij.
Zinci ſulphurici. Unc. β.
M. f. Pulv. tenuiſſimus D. ad Cartam.
S. *Met Boomwol op de wond te leggen.*

§. 76.

b) *Niespoeder*, *Pulvis Sternutatorius*, is een zeer fijn poeder, 't welk door de neus opgeſnoven, niezen ver-

dezelve te kunnen ophouden, dit heeft ook vooral bij Soldaten plaats, die door voorgewende ziekten zich van den dienst tragten te onttrekken, in dit geval zijn diergelijke wanſmakende Geneesmiddelen noodzakelijk, waardoor men zulke menſchen het beste dwingen kan, dat zij hunne herſtelling geloven, en het Ziekenhuis verlaten.

veroorzaakt, hiertoe worden wat ſterkriekende planten vereischt met wat bijgevoegde Aetheriſche Olie.

Voorbeelden van Voorſchriften.

℞. Pulv. Herb. Nicotian. Dr. ij.
—— —— Mari veri Dr. i.
—— rad. Hellebori albi gr. ij.
M. F. Pulvis ſubtiliſſ. cui terendo adde.
Ol. de Cedro gutt. iv.
D. ad Scatul.
S. *Nu en dan een ſnuifje.*

℞. Pulv. Herb. Mari veri Unc. β.
—— —— Majoran. Dr. ij.
—— Rad. Irid. Florent. Dr. iβ.
Olei aether. Lavendal. gtt. xij.
M. Exactiſſi. f. Pulv. ſubtiliſſ.
D. S. *Niespoeder.*

§. 77.

c) *Tand-Poeder*, *Pulvis dentifricius*, is een fijn Poeder, 't welk met de vingers, of met een zagt tandenborſteltje om de tanden gewreven wordt; hiertoe worden Geneesmiddelen vereischt, die de tanden van de ſlijm reinigen, echter moeten harde en ſcherpe middelen waardoor het Email der tanden verteerd wordt, hier niet gebruikt worden.

Voor-

Voorbeelden van Voorschriften.

℞. Pulv. Cort. chinae rubr. Unc. β.
—— Rad. Irid. Florent. Dr. ij.
—— Nucis Moschat. Dr. i.
M. F. Pulv. subtiliss. cui sensim terendo add.
Olei aether. Caryophyll. gutt. v.
D. S. *Tand-Poeder.*

℞. Cornu cervi usti Unc. i.
Rad. Irid. Flor. Unc. β.
Tart. depurat. Dr. ij.
Mirrhae electae Dr. i.
Nucis Moschat. Scrup. i.
M. F. Pulv. tenuissimus.
D. S. *Tand-Poeder.*

2) *Grof Poeder, Pulvis Grossus.*

§. 78.

Hiertoe zijn alle Geneesmiddelen geschikt, die tot een grof of eenig fijn poeder gestampt, of verdeelt kunnen worden, zoo als gedroogde Basten, Wortels, Houten, Kruiden, Bloemen, specerijen, gedroogde sappen enz. Men rekent tot deze classe van Poederen de *Tragea*, de *Pulvis fumalis*, en alle species die als Thee, *Pulvinaria*, *Sacculi*, *Cucupha*, *Frontale*, *scutum stomachicum*, enz. naar mate dat de zieke het vordert, gebruikt worden.

Het is onbillijk de bereiding van onderscheidene kruijen-

kruijen-zakjens en kusſentjens van den Apothecar te vergen; deze bewerking komt de Huismoeder toe, en men behoeft hierom niets dan den Apothecar de ſtof daartoe, voor te ſchrijven, en onderrigte de huismoeder de wijze, hoe het kusſen gemaakt en gevuld moet worden.

§. 79.

a) Triſent *Tragea*, is een grof geſtampt ſpoeder uit ſpecerijen en zuiker, 't welk koffijlepelsgewijze, of op het ſpits van een mes, in wijn opgelost, of op eene boterham geſtrooit, wordt ingenomen, men laat het zelve in doozen doen. De evenredigheid is, dat men zooveel zuiker neemt, als de geheele ingredienten bedragen.

Voorbeelden van Voorſchriften.

℞. Pulv. Cont. chinae reg. Unc. ß.
—— Caſſ. cinnamom. Dr. ij.
—— radic. Zingiberis albi Dr. ß.
Sacchari albi Unc. i.
M. F. Pulv. groſſ. D. ad ſcatul.
S. *Alle morgens en avonds een theelepel met een glas malga wijn.*

℞. Pulver. Semin. Santonici Dr. vi.
—— Rad. Rhec. Dr. iij.
—— Nucis Moſchat. Dr. ß.
Sacchar. albi Unc. i.
M. F. Tragea.
D. S. *Dagelijks in een Kop met melk twee theelepels vol te nemen, of op eene Boterham geſtrooit.*

§. 80.

b) *Rookpoeder*, *Pulvis fuffimigialis* is een grof geftampt poeder, 't welk ontftoken eene aangename of wanriekende reuk verfpreit, hiertoe behoren alle welriekende Gomharften; men werpt van dit poeder eene of meerdere vingergrepen op het koolenvuur, en de rook wordt met doeken op 't lijdende deel gelegt.

Voorbeeld van een Rookpoeder.

℞. Olibani.
Succini.
Benzoe Singul. Unc. ij.
Mofchi genuini gr. iv.
M. ruditer Contus. D. ad fcatul.
S. *Rookpoeder.*

§. 81.

c) *Species*, is een mengfel van veele *grof* geftampte en verdeelde vaste Geneesmiddelen; gewoonlijk gebruikt men hiertoe ruwe plantaardige ligchamen, die naar vereischten tot *Theeaftrekfels*, *Afkookfels*, *Clijsteren*, of *Baden* uit *Kruiden*, of ook wel tot *drooge* of *natte omflagen* gebruikt worden. Bij de bereiding moet men opmerken, dat alle ligchamen, welke gefneden kunnen worden, zich niet laten ftampen, dewijl hierdoor veel fijn poeder ontftaan moet; kleine zaaden laat men van te voren fplijten, om ze gefchikter tot uittrekking te maken.

Voor-

Voorbeelden van Voorſchriften.

℞. Rad. Altheae Unc. ij.
—— Farfari Unc. iβ.
Sem. Aniſi ſtellat. Unc. β.
M. Conciſſ. Contund. ſpecies.
D. S. *Thee.*

℞. Raſur. ligni Quaſſiae Unc. ij.
Rad. Calami Aromat. Unc. iβ.
Cort. Aurantior. Unc. β.
M. Conſcind. f. ſpecies.
D. S. *Op twee quart wijn.*

℞. Rad. Valerian. minor. Dr. ij.
Hb. Chenopodii Ambroſiaci Dr. i.
—— Trifol. fibrin. Unc. β.
Aſae foetidae. Scrup. ij.
M. Conciſ. f. Spec. D. pro Doſ.
S. *Tot een Lavement.*

℞. Hb. Majoran.
—— Menthae crispae.
—— Origan. vulgar. Singul. Unc. β.
M. F. conciſ. Spec. dividat. in Doſ. N°. vi.
D. S. *Voor vier Baden.*

℞. Hb. Menthae piperit.
—— Origan. vulg. Sing. Unc. ij.
—— Rorismarin.
Flor. chamomill. Singul. Unc. i.
M. Conciſ. f. Species.
D. S. *Voor een kruiden muts.*

TWEEDE AFDEELING.

Voorschriften van drooge Geneesmiddelen.

§. 82.

Ieder droog Geneesmiddel, wiens deelen zich vast met elkanderen vereenigen, en eene gelijkaardige vaste klomp of massa uitmaken, waardoor dezelve niet van elkanderen kunnen gestampt worden, noemt men *een vast geneeskundig voorschrift*, 't welk naar zijne onderscheidene gedaante, menging en wijze van aanwending ook onderscheidene namen bekomt, zoo als *Pilulae*, *Morsulae*, *Rotulae*, *Pasta*, *Emplastra*, *Cereolae*, *Pessaria*, en *Suppositoria*.

§. 83.

a) *Pillen*, *Pilulae* zijn kleine ballen, ter grootte van eene erwt, die de hardheid van een hard deeg hebben, en tot inwendig gebruik bestemd zijn; opdat zij gemakkelijk kunnen worden ingeslikt, mogen zij niet over de twee tot drie greinen wegen. Hunne vorm komt vooral bij wanriekende en wansmakende ligchamen te pas.

§. 84.

Hiertoe zijn alle poeders van kruiden geschikt, wortelen en Basten, die in eene kleine gift werkzaam zijn,

en

en door kleverige, taaije ligchamen in de behoorlijke vorm kunnen gebragt worden, men bedient zich ten dien einde van weeke Extracten. Slijmachtige ligchamen, Syropen, Balfems, Medicinale Zeepen, van den Honing enz. de dooijers van Eijeren voegen niet tot Pillen, even zoo ongefchikt zijn de Tragacantslijm en de Broodkruimels, waardoor de Pillen wanneer zij eenigen tijd ftaan zoo hard worden, dat zij onopgelost door het darmkanaal gaan, ten zij men de Broodkruimels den zuiker toevoege, die de Pillen weeker houdt (*y*). Verder behoren hiertoe alle gedroogde taaije en zamengeftelde Geneesmiddelen, die door de warmte gemakkelijk tot eene weeke masfa gebragt worden, zoo als Harften, Gomharften, uitgedroogde fappen, Extracten, ronde Koekjens, en diergelijken.

Verzoet en bijtend kwikzilver, *Sulphur ftibiat. aurantiacum*, zoo als ook wanriekende en wanfmakende Geneesmiddelen, als *Afa foetida*, *Caftoreum*, enz. worden ook in den vorm van Pillen gebruikt.

§. 85.

(*y*) De reden, waarom de Schrijver het gebruik der Broodkruimelen afkeurt, fchijnt mij onvoldoende, dewijl de Pillen, hier uit gemaakt, zeker zoo zwaar niet zijn dat zij onopgelost uit de maag zouden gaan; terwijl daarenboven het maagfap ook van zulk eenen oplosfenden aart is, dat het veele andere ligchamen die van eene vastere zamenhang zijn, kan oplosfen; de oplosfing wordt daarenboven, ook veel bevordert door de bijvoeging van Geneesmiddelen die door hunne zwaarte, en werking op het fijsthema Lymphaticum veel tot de folutie toebrengen. Dit is het geval met de zoogenaamde *Pilul. mercurial. Hoffm.* welke enkel uit de *Mic. Pan.* en de Merc. beftaan, wier gebruik ten allen tijden met het beste gevolg is bekroond. V.

§. 85.

Integendeel voegen hiertoe geheel en al geene uitgeperste olien, Geesten, Tincturen, Esſentien, Elixers, ligt vloeibare zouten, en ligchamen die alleen in groote Doſis werkzaam zijn, als ook zeer ligte Poeders, die eene groote ruimte beſlaan; zoo als bij voorbeeld, Magneſia.

§. 86.

De Apothecar moet uit de voorgeſchrevene Ingredienten eerst eenen klomp maken, uit welke hij daarna de Pillen bereidt.

§. 87.

Wat de Conſiſtentie der Pillen aanbelangt, moet men vooral acht geven op den aard der te vermengene dingen; hoe taaijer het Hoofdmiddel (*Baſis*) is, zooveel te grooter moet de menging van het oplosſende en zamenvoegende middel zijn, en zoo omgekeert; is men echter hier over in twijffel, dan ſchrijve men tot *Conſtituens* q. f., wiens hoeveelheid de Apothecar op het Recept moet aanteekenen; het *Conſtituens* moet ook de te vermengene middelen aanduiden; zoo vereisſchen zwaare dikke poeders iets kleverigs, als ſlijm, weeke Extracten en Sijropen; Gomharſten vereisſchen tot hunne oplosſing Azijn, of Brandewijn, zoo als de *Aſa-foetida*. Campher lost zich in Zepen, Geesten en Balſems op, enz.

§. 88.

§. 88.

Men verhindert het aaneenkleven der Pillen het best door ze met een droog Poeder te bestrooijen, zoo als bij voorbeeld met de *Pulv. Liquirit. Cinnamon.* enz. Het bestrooijen met *Cinnabaris* is aftekeuren; even zoo is ook het vergulden en verzilveren der Pillen eene onnodige en nadelige Geneeskundige weelde, welke heden voor het grootst gedeelte uit den smaak is. Want de Pillen worden hierdoor niet slechts moeijelijker ter oplossing, maar men stelt zich zeer bloot aan 't gevaar van koper in het ligchaam te brengen, dewijl gewoonlijk hiertoe het zuivere metaal niet gebruikt wordt. Ook moet men niet vergeten, dat zwavelachtige bereidingen in de Pillen gevoegt, het goud en 't zilver een gevaarlijk aanzien geven (*z*).

§. 89.

Bevatten de Pillen hevige werkende middelen, zoo als

(*z*) Men weet dat het gas Hydrogene sulphurique, vooral eene naauwe affiniteit tot het zilver, maar ook tot andere metalen heeft. Plaatsen waar dit gas uit de moddergragten in eene groote hoeveelheid ontwikkeld wordt, bevestigen dit, zoo als Amsterdam en meer andere plaatsen; of nu dit gas in pillen welke verzilvert zijn, en bij voorbeeld, eenige greinen *Sulphureti oxyduli stibii Hydrogenati* bevatten, wel eenig nadeel kan doen, laat zich moeijelijk bepalen; te meer, daar dit gas voor *Phthisici* zeer nuttig is, en Baden die dit gas bevatten, zeer veel ter verbetering van Arthritische en Podagrische gestellen toebrengen. 't Is zeker dat dit gas door zijnen walgelijken reuk weinig ter genezing in de Heelkunde wordt aangewendt: maar, bewijst dit zijne mindere nuttigheid? Men zie over dit na ARNEMANNN's, *Artzneimittelehre.* V,

als *Opium*, *Hyoscyamus*, *Belladonna* enz. alsdan moet het *Conſtituens* niet met *Q. S.* bepaalt worden, verders moet het gewigt der geheele Pillen klomp naauwkeurig berekent worden, en het getal der hieruit te bewerkene pillen naauwkeurig bepaalt worden.

§. 90.

Onder alle toebereidingen losſen zich de Pillen het moeijelijkst op; hunne werking heeft allengskens plaats, en gaat zeer langzaam voort; hierom voegen zij in ſlepende ziektens, en komen in hevige niet te pas; insgelijks voegen zij niet voor kinderen, tedere perſonen, en voor zulken, die bezwaarlijk ſlikken; het allerminſte komen zij te pas, waar ſpoedige hulp gevordert wordt.

Voorbeelden van Voorſchriften.

℞. Extr. Quaſſ.
—— Gentian. rubr.
Pulv. Cort. Winterani ſingul. Dr. ij.
—— Rad. Zingib. albi Dr. i.
M. F. l. a. Pilulae gr. ij.
Conſperg. pulv. Locopodii.
D. S. *'s Morgens en 's avonds acht ſtuks.*

℞. Reſin. Guajac. nativ. Dr. ij.
Kali Sulphurati Dr. i.
Spir. vini rectific. q. ſ. ut f. l.
a. Pilul. pond. gr. ij.
Conſperg. Pulv. Cinnamom.
D. ad Scat.
S. *Dagelijks driemaal acht ſtuks.*

℞. Aſae

℞. Asae foetidae Dr. iij.
Extr. Millefolii.
Pulv. Rad. valer. minor. singul. Dr. ij.
Syrup. Simpl. q. s.
M. F. l. a Pil. gr. ij.
Consp. Pulv. Cinnamom.
D. S. *Dagelijks driemaal zes stuks.*

℞. Galbani Dr. iß.
Pulv. Conii malculat.
Sulph. stibiat. aurant.
Extract. Aconiti. singul. gr. x.
M. F. l. a. Pil. No. xxx.
Consperg. Pulv. Cinnamom.
D. S. *Dagelijks driemaal zes stuks.*

Van deze laatste Pillen bedraagt de geheele massa aan Gewigt, het Strooipoeder er afgetrokken, 120 gr. dierhalven weegt iedere Pil 4 grein, en bevat $\frac{1}{3}$ grein van de *Cicuta*, *Sulph. stibiat.* en *Extract. Aconiti.*

§. 91.

Waar het *Constituens* met q. s. is aangetoond, en in der Pillen massa een middel aanwezig is, wiens Dosis nauwkeurig bepaald moet worden, moet men ook daar het getal der te vervaardigene Pillen nauwkeurig bepalen. Ten voorbeeld verstrekke het volgende voorschrift.

 ℞. Resin.

℞. Resin. Guajaci nativ. Dr. i.
Hydrarg. muriat. mitis.
Sulph. Stibiat. aurant. Singul. gr. xij.
Extract. Dulcamar. q. s. f. l. a.
Mass. Pilular.
ex qua forment. Pil. N. xxiv.
Consperg. Pulv. Rad. Irid. Florent.
D. S. *'s Morgens vroeg en 's avonds vier stuks.*

§. 92.

b) De *Boli* hebben met de Pillen veel overeenkomst, behalven dat zij gewoonlijk wat grooter, en weeker van verhouding zijn. Zij hebben eenen zeer ongeschikten vorm, waarom zij ook reeds minder gebruiklijk zijn, echter verdienen zij in een opzicht, boven de Pillen eenige aanmerking, daar bij hevige middelen (*Heroïca*) de dosis in dezelve naauwkeuriger bepaalt kan worden, dan bij de fijne Poeders; want men kan iederen *Bolus* afzonderlijk gereed laten maken, 't geen zich bij de Pillen in 't geheel niet laat doen. Zij verschillen van de conserven door eene dikkere en niet vloeibare consistentie.

Deze vorm voegt vooral voor droge Poederagtige ligchamen, of grove Poeders, die in eene groote hoeveelheid niet werkzaam, en moeijelijk zijn intenemen, schoon het doorslikken van diergelijke brokken waarlijk ook geene aangename verrigting is. Zij bekomen hunne dikte en verhouding door eene bijgevoegde weeke stof; het vereenigingsmiddel is echter meestal honing en gesuikert sap: met betrekking tot het strooipoeder geld hier ook, 't geen ik bij de Pillen heb

heb gezegd. De grootte der Brok bepaalt zich naar het eigendommelijke gewigt der onderſcheidene Ingredienten; zijn gewigt mag niet veel zwaarder dan een Drachma zijn. Men doet ze den eenen na den anderen in doozen.

Voorbeeld van een Bolus.

℞. Ferri oxydat. nigr. gr. iv.
Pulv. opii thebaïci gr. ß.
Caſſ. cinnamoni gr. vi.
Conſerv. roſar. q. ſ. ut f. Bolus.
F. Tales Boli N. xii.
D. S. *Dagelijks driemaal een brok.*

§. 93.

c) *Morſuli*, *Beeten*, zijn een mengſel uit ſterk gekookte Suiker en grof Poeder, of *Species*. De Suiker moet *ad conſiſtentiam tabulationis* gekookt worden, te weten: men lost zestien deelen witte Suiker in vier deelen water op, en laat dezelve zoo lang kooken, en zonder dezelve te roeren ze afſchuimen, tot dat iets van deze oplosſing op eene ſpatel genomen, draaden vertoont; hierna wordt de oplosſing van het vuur genomen, en omgeroert tot dat zij aan de wanden van het vat ondoorzigtbaar wordt; alsdan wordt de te voren vermengde Species er dadelijk bijgevoegt, en ſpoedig in bevogte houten vormen gevoegt, in welke de nog warme masſa door de minſte beweging nog even vloeit; alsdan laat men den klomp in lange vierkante tafeltjens, tot de zwaarte van een of twee Drachma, of tot een half Once ſnijden.

§. 94.

In vroegere tijden hadt men nog meerder ſoorten van deze bereidingen, die echter tegenwoordig niet meer in gebruik zijn, zoo als *Pandaleon*, een zaamgevrozen klomp, wiens helft in eene bus gegoten wordt. Verder: *Tabella* s. *Taſella*, *Lozangiae*, een klomp die op een vlak ligchaam gegoten, en in vierkantige, lange of ſcheve vierkante ſtukken geſneden wordt.

§. 95.

De *Morſuli* worden vooral gebruikt bij kinderen, en zwakke perſonen, die hoegenaamd geene Geneesmiddelen gebruiken kunnen. Men laat dezelve achter elkanderen in doozen doen.

§. 96.

De verhouding der bij te mengene ligchamen is, dat er vier- zes- tot achtmaal zoo veel Suikers vereischt wordt, als de overige deelen uitmaken; bevatten echter deze deelen Suiker in zich zoo als de *conſerven*, de *Confectiones* enz., dan gebruikt men weinig Suiker. Men heeft de *Morſuli*, zoo als ook de koekjens alleen tot een goeden ſmaak ingevoerd; hierom behooren zij meer tot de Geneeskundige weelde, dan tot noodzakelijke vormen, men moet ze eerder tot de geconfijte middelen, dan onder de Geneesmiddelen rekenen.

De Geneesheer zal zelden in de noodzakelijkheid komen dezelve voor te ſchrijven; dit zelfde geldt ook van de *Paſta*.

Voorbeeld van een voorschrift voor Morsuli.

℞. Pulv. Casf. cinnamom. Dr. iii.
—— Zingib. alb. Dr. i.
Sacch. albisf. ad Consistent. tabulat.
Coct. Unc. iv.
M. F. l. a. Morsuli Dr. ii.
D. ad Scat. S. *dagelijks twee.*

§. 97.

d) Ronde koekjes, *Rotulae*, *Tabulae*, verschillen van de Morsuli alleen hierdoor, dat in deze de Suiker met een fijn poeder, of met een zout, of wel met eene aetherische olie vereenigt is. Neemt men hier Poeder toe, dan moet de Suiker, zoo als boven gezegd is, eerst tot eene tabellen-consistentie gekookt worden; maar komen er zure sappen bij, dan wordt de Suiker niet gekookt, maar gestampt, en alleen voorzigtig op het vuur gewarmt, en dan voegt men er van het sap zoo veel bij, dat de Suiker de dikte van een dikke conserf bekomt, dan wordt het mengsel nog warm zijnde, met een spatel op een gepolijst blik uitgerold. De verhouding is: op een Once Suiker wordt een Drachma poeder vereischt, van het sap worden 8 tot 10 Drachma op 8 Oncen Suiker vereischt: vlugtige olien worden er geheel op het laatst bijgevoegt. Een rond koekje is van 3—4 grein tot 1 Scrupul zwaar.

Voor-

Voorbeeld van eene Rotula.

℞. Pulv. Sacchar. alb. Unc. iv.
liquefact. in.
Aq. rosarum. q. s.
leni calore ad.
Pulv. Semin. Santonic. Dr. iii.
—— Cass. cinnamon. Dr. i.
M. F. l. a. Rotulae gr. iii.
D. ad Scatul. s. *viermaal een stuks.*

§. 98.

e) Koekjens, *Trochisci*, deze hebben weder met de plaatjens veel overeenkomst; zij bestaan uit poeder, suiker, verdikte sappen enz., welke met taaije en slijmachtige middelen tot eenen dikken kleverigen klomp gebragt worden. Gewoonlijk zijn zijn plat rond, en van 3 grein tot ½ scrupel zwaar, hebben somwijlen op de eene zijde een sterrentje, waarvan zij sternkoekjens genoemd worden; wordt de masa in lange, dunne en cylinderachtige stokjens gevormt, dan noemt men dezelve stokjens, (*Baculi*). — Het constituens van het Poeder is gewoonlijk Tragacantslijm of Meelstijssel: verdikte sappen en Extracten moeten eerst in water behoorlijk opgelost, en dan met het slijm verbonden worden. De koekjens worden gewoonlijk met een Poeder gelijk de Pillen bestrooit, op dat, door het drogen derzelve, men het aaneenkleven verhoede. Men geeft ze in papier of in doozen. — De verhouding is naar de te vermengene ligchamen onderscheiden. Droge poeders vorderen bijna twee deelen za-

zamenklevend vogt, weeke vorderen drie deelen van 't zelve, insgelijks ook fijne en ligte poeders; ligchamen welke zich moeilijk laten oplossen, of wel te dik of wel te traag zijn, vorderen van 4—6 deelen: de Suiker en de Meelstijffel moeten in gewigt zoo veel bedragen als de overige deelen zamengenomen uitmaken; ook wordt er somwijlen drie- of viermaal zoo veel van het laatste vereischt.

Voorbeeld.

℞. Pulv. Castor. genuin. Scr. ii.
—— Moschi tunquinens. Scr. i.
—— Sacchar. alb. Unc. iii.
Mucilag. Tragacanthae q. s.
Mh. f. l. a. Trochisci gr. iil. D. ad scatul.
S. . . . . .

§. 99.

Worden er op deze wijze ontvlambare welriekende dingen met eene deeg vereenigt, zoo dat, wanneer de massa droog is, zij ligt ontvlamt en eenen aangenamen reuk van zich geeft, dan noemt men ze uit hoofde der overeenkomst met de rookkoekjens: *Uiterlijke Sternkoekjens*, *Rookkoekjens*, *Vuurlak*, *Riekende Stokjens*, *Rookkaarsen* (*Baeuli fumales*, *Candelae*, *Faedae*, *Avicula*, *Cypriae fumales*). Zij zijn volkomen een gedroogd rookwerk, 't welk onder de classe der Trochisci gerekend moet worden.

§. 100.

f) *Deeg*, *Pasta*, is een langwerpige vierkante koek, die uit een verdikt afkooksel met suiker tot de vorm van eene koek gebragt wordt. Gewoonlijk bedient men zich ten dien einde van een dik afkooksel van *Althea*, *Liquiritia* of der Gerst-slijm, welke men suiker en een welriekend water toevoegt, bij voorbeeld, *Aq. Flor. Aurantior.* Tot voervocht neemt men de *Mucilago Mimosae*, de geheele massa wordt zoo lang gekneedt, tot dat zij niet meer aan de handen kleeft, dan wordt zij in vormen gevoegt, en nadat ze volkomen droog is, in koeken gesneden, die met suiker en stijfsel bestrooit worden, om het aaneenhangen voorte-komeu Ook behooren hiertoe de *Taleolae* ook uit zulk eene massa vervaardigd, in welken echter de verhouding der suiker en der slijm niet zoo groot is, en die tot kleine stukken gesneden worden, welke men in den mond laat smelten.

Voorbeeld van eene Deeg.

℞. Rad. Altheae Unc. v.
Aq. Commun. Libr. vi.
Ebull. ad Colat. Libr. ix.
Pulv. Gummi Mimosae.
—— Sacch. albi singul. Libr. ii.

Evaporent leni igne contine agitando spatula lignea ad spissitudin. Extracti mollioris; dein ab igne remotis sub continua agitatione admisceantur.

Al-

Albuminis Ovor. recenter in Spumam Conquasſati N. xxx. inſpisſent ulterius leni igne, ſemper agitando donec masſa manibus non adhaereat & add.

Aq. Flor. Aurant Unc. ii.

Detineantur ad huc per breve tempus ſuper igne, tandem eximatur Masſa amylo conſpengenda.

§. 101.

g) Pleister, *Emplaſtrum*, is een uiterlijk vastzamenklevend Geneesmiddel, 't welk uit eene zamenklevende en eene vette masſa beſtaat, die zich door de handen tot vaste ſtukken laat vormen, in de koude hart is, en niet aan de vingers kleeft, maar in de warmte ligt vloeibaar wordt, die taai genoeg is en zich goed op het Leder of Linnen kleeft.

§. 102.

Men heeft heden twee ſoorten van Winkel-Pleisters, te weten, die welke ſcheikundig bereidt wordt, of de Loodpleister (*Emplaſtra Saturnina*) en de gemengde of Waschpleister (*Emplaſtra Cerata*) (*a*). Bij beide ſoor-

(*a*) De eerſte heten Scheikundige, dewijl dezelve geoxydeerde metaalzouten in zich bevatten. Tot deze behooren de gewone *Empl. oxydi plumbi ſemivitrei. Empl. oxydi plumbi ſemivitrei cum ſulphate ferri calcinato &c.* — welke allen een oxydum in zich bevatten, en derhalven met een ligchaam vereenigt zijn, 't welk ſcheikundige verandering ondergaan heeft. V.

ſoorten komt vooral de conſiſtentie en de behoorige graad der taaiheid in aanmerking.

§. 103.

In den Loodpleister wordt de Loodkalk (*b*) met vette olien door behulp der koking opgelost; hierdoor verkrijgt de olie eene dikke, taaije en vaste conſiſtentie (*c*). De verkiezing der Loodkalk tot Pleisters is willekeurig, het zij Loodwit, Zilverglit of Menie (*d*). Het eerſte ſoort moet niet met krijt vervalscht zijn. De verhouding in welke men den Loodkalk bij eene olie voegt, is bij 't Loodwit als 2 tot 1; maar bij het Zilverglit in eene omgekeerde reden (*e*).

§. 104.

(*b*) Beter het *oxyde*.

(*c*) Het is overbekend dat de olie, alleen door koking geoxydeerd wordt, en hierdoor dan ook eene phyſiſche verandering ondergaat, zoo als, bij voorbeeld, blijkt in de koking der zoogenaamde vogelenlijm, in de gekookte Lijnolie, welke de Schilders gebruiken; derhalve kan men ſtellen, dat, in de koking dezer pleisters eene wederkeerige en verhoogde trap van oxydatie plaats heeft. V.

(*d*) Deze drie loodkalken zijn van elkanderen door graden van verzuring onderſcheiden, het *oxydum Plumbi rubrum* heeft meerder oxygene in zich, dan het *oxydum Plumbi ſemivitreum*, men zie over de trappen der verzuringen na LAVOISIERS, *Grondbeg. der Scheikunde*, I. Deel. Hoofdſt. VII. bladz. 82. V.

(*e*) Of de bijvoeging van een oxyde, in eene pleister wel meerdere geneeskundige uitwerking dan gewone waschpleisters heeft, durve ik moeijelijk bepalen; 't is waar eene ſterkere kleving is aan deze pleisters boven ſommige anderen eigen; maar of men door eene langere koking, van de pleisters die geen oxyde bevatten, dit niet even goed zoude kunnen verkrijgen, is iets, 't geen de navorſching van geleerde Mannen allezins verdiend, ten einde de Pleisterkas zoo klein mogelijk te maken. V.

§. 104.

De waschpleisters hebben tot hun voornaamſte beſtanddeel, wasch die met vette olien, harst, talk, natuurlijke Balſemen en Poeders, tot eenen klomp gemaakt wordt.

Bij de bereiding, van zulk een pleister moet men alles ſmelten, wat zich door ſmelting laat oplosſen, en eerst bij de verkoeling werpt men er het poeder bij.

Gomharſten laat men niet ſmelten, maar men mengt ze er als Poeder bij. Dit zelfde gelt ook van alle vlugtige ingredienten.

§. 105.

De oude Geneesheeren hebben nog meerder zoorten van pleisters, zoo als Pikpleisters (*Dropax*,) waarin de Pik het voornaamſte beſtanddeel uitmaakt, verder het Sparadrap (*Sparadratum*, *Tela emplaſtrica*,) het geen Linnen was 't welk in den warmen pleister gedoopt, en aan de beide zijde er mede overtrokken wierdt; maar deze pleisters zijn heden niet meer in gebruik.

§. 106.

In den winter moeten de Pleisters wat weeker dan in den zomer bereidt worden.

§. 107.

Pleisters in dewelke geene Harst, of Wasch of Loodkalk aanwezig is, zijn geen wezentlijke pleisters, alleen hebben zij den naam met dezelve gemeen, ook

kunnen dezulke niet *tot lange ronde rollen* gevormd worden.

§. 108.

Een Geneesheer zal, dewijl men zulk eene groote hoeveelheid van Pleisters, in onze nieuwe Apotheek voorhanden heeft, en men er nog zeventien telt, zeer zelden in de noodzakelijkheid komen een Pleister naar zijn eigen goeddunken te moeten voorfchrijven. Men kan zich veel beter, bij bijzondere Indicatien van deze Pleisters, als een fondament tot meerdere zamenftellingen bedienen, in welk geval men dan op het onderfchrift zet *M.* of *Malax*, dat is, *Malaxentur.*

§. 109.

Men laat in de Apotheek de Pleisters in een papier afgeven, het is onbillijk wanneer men van den Apothecar vergt dat hij dezelve op Linnen, Leder enz. uitfmere, dit is de zaak des Wondheelers.

De Pleisters bekomen met betrekking van hunne aanwending verfcheide bijnamen, zoo als Maagpleisters, Navelpleisters enz.

Voorbeeld van een Maagpleister.

℞. Cerae flavae.
Sev. ovill. Singul. Unc. i*β*.
Liquefact. & refrigerat. add.
Pulv. Mafticbes Unc. *β*.
—— Caryophillor.
—— opii thebaïci Singul. Dr. iij.
Olei de cedro.
—— Menthae piperit. Singul. Dr. ij.
M. F. l. a. Emplaftr. *D. S.* Maagpleister.

Voor-

Voorbeeld eener zamenſtelling van Winkelpleisters.

℞. Empl. Conii maculat. Unc. ij.
—— Hyoscyami Unc. i.
Camphorae raſae Unc. β.
Malax. *D. S.* Pleister.

§. 110.

h) Kaarsje (*Cereolus*) is een lang, ſpits, buigzaam, en uit eene Pleister klomp bereidt ſtokje, dat wat dunner is als eene ſchrijfpen, zoo dat het gemaklijk in de Pisbuis kan worden ingebragt 1). Men bedient zich tot derzelver vervaardiging, van fijn en reeds gebruikt linnen, dat tot de lengte van zes duimen geſneden wordt, 't welk daarna in eene warme Wasch- of Loodpleister gedoopt, en na de verſtijving met de vingers rondgerolt zijnde, alsdan tusſchen twee ſtaven, of metale platen, door een beſtendig omrollen gepolijst en met ſeep geſmeert zijnde, bewaard wordt. Ook gebruikt men in plaats van linnen, ſnaren.

Dewijl men diergelijke kaarsjens genoeg in de Apotheek voorhanden vindt, zoo zal een Geneesheer het vooreerst wel niet noodig vinden, dezelve naar zijne verkiezing voorteſchrijven. Bij bijzondere Indicatien kunnen de reeds voorhanden zijnde kaarsjens nog met eene prikkelende zalf enz., naarmate dat het vereischt wordt, beſtreken worden.

§. 111.

1) De uit Elaſtieke harst vervaardigde holle Bougies, met welke men in de Pisſtremming de Pis aftapt, behooren hier niet, maar men moet dezelve vooral en met alle regt tot de *Catheters* rekenen.

§. 111.

i) Zetpil. *Suppositorium*, *Balanismus*, *Nodulus intestinalis*, *Glans subdititia*, is een vast gedroogt lang of rondachtig gestolt middel, 't welk den vorm eener Piramide, van een kegel, van een Eikel of kogel heeft, en in den endeldarm gestoken wordt, om door zijne prikkeling de uitwerping der stoffen, in het darmkanaal opgehouden, te bevorderen; maar daar wij tegenswoordig dit doel beter door lavementen, halve baden, en ook andere inwendige middelen bereiken kunnen, zoo is het gebruik der Zetpillen reeds geheel ontbeerlijk, of het ware het geval dat men dezelve bij zeer schaamachtige of eigenzinnige personen noodig oordeelde te gebruiken.

Men kan hiertoe een kegelvormig gesneden stukje spek, huiskaars of zeep nemen, of men kookt honig tot eene bepaalde dikte; insgelijks kan men hiertoe suiker en muschaatnoot, wortelen, Cacao olie, omgeven vijgen, kwetsen, uit dewelke men den den steen neemt, en die men in olie doopt, gebruikt worden. Deze moeten allen, vóór dat zij in de naars gestoken worden, met olie of boter bestreken worden (*f*).

§. 112.

(*f*) Het schijnt dat de Schrijver het gebruik der suppositoria alleen bepaalt, tot afvoerende middelen, 't geen mij een weinig te onbepaald voorkomt, want met welk nut worden de *corroborantia*, *tonica*, of *adstringentia* dikwerf niet in de zetpillen gebruikt, bij zwakte der Endeldarm, of door hoogere plaatselijke zwakte van het darmkanaal; bij voorbeeld, in de genezing der *Prolabsus intestini recti*, of *ani*, heb ik dikwerf bij kinderen, die in 't algemeen zeer slegt innemen, een zeer goed gevolg gezien van de volgende suppositoria:

℞. Ex.

§. 112.

De zetpilletjens moeten eigentlijk zoo gemaakt zijn, dat zij zich kneden laten, en in eene geringe warmte vloeijen, die, welke deze hoedanigheid niet hebben, moet men aan eene band laten vasthegten, waardoor men denzelve, wanneer het noodig is, weder kan uittrekken.

§. 113.

Hun gebruik is bij ontfteking, gezwellen, aambeijen, en andere diergelijke ziekelijke omftandigheden van den naars, onvoegzaam (*g*).

§. 114.

℞. Extract. cort. Peruv. flav. ʒij.
Pulv. terrae catechu.
—— gummi kino. fing. ʒß.
—— gummi Mimofae ʒi.
—— opii thebaïci gr. vj.
Sapon. Venet q. f.
Ut f. Suppofitor. ʒ i. confperg. pulv. cinnamomi.
D. S. *met wat olijven olie besmeerd, er dagelijks drie in te brengen.*

Een herhaald gebruik van deze zetpillen, gaf mij het genoegen den kleinen lijder fpoedig herfteld te zien. V.

(*g*) Men zoude alsdan, naar den aard der plaatfelijke ziekte, ook gebruik van onderfcheidene geneesmiddelen kunnen maken, en in diergelijke gevallen, de Antiphlogistica, laxantia, met andere noodzakelijke geneesmiddelen vereenigt, met goed gevolg gebruiken kunnen. Want waarom zoude men de Pulpa-casfia met middenzouten, amandelölie, en eenige verzagtende poeders, niet net zoowel tot zetpillen kunnen gebruiken, als andere geneesmiddelen? Terwijl in noodige gevallen men gebruik zoude kunnen maken van antiphlogistifche Fomentatien; ik zeg in noodige gevallen, doordien men dikwerf

§. 114.

k) Moederkransje, *Pesſus*, *Pesſulus*, *Penicillus*, *Nodulus uterinus*, was een droog rondhoutig middel, 't welk in de ſcheede van de baarmoeder wierdt geſchoven om de baarmoeder te prikkelen, en om de Maandſtonden te bevorderen, of ook om de vloeijingen der baarmoeder te ſtillen; doch daar wij in onze dagen met betere en zekerdere middelen bekend zijn, zoo worden dezelve tot dit oogmerk niet meer gebruikt, en hun gebruik is ſlechts bij de Baring of uitzakkingen der baarmoeder (*Prolabſus uteri*, *ſeu vaginae*) aan te bevelen, in welk geval zij uit hout, wasch enz., door een Inſtrumentmaker vervaardigt worden, en naar hunne onderſcheidene gedaante, ook verſchillende namen bekomen (*h*).

werf bij kinderen Ereſypelas, of andere ontſtekingen om den anus ziet ontſtaan; 't Is waar dat diergelijke exanthemata, uit eene univerſeele oorzaak ontſtaan kunnen, doch waar dit niet plaats heeft, geloof ik dat topiſche middelen veel nut zouden doen. V.

(*h*) De tegenwoordig in gebruik zijnde pesſaria uit Cayenne harst beſtaande, ſchijnen boven houten, en anderen de voorkeur te hebben. V.

TWEE-

TWEEDE HOOFDSTUK.

Over de weeke gedaante der Geneesmiddelen.

§. 115.

Die geneesmiddelen, welke waterachtige, olieachtige of vette deelen bevatten, en zich noch in eenen droogen of vogtigen ſtaat bevinden, noemt men weeke geneesmiddelen. Hiertoe behooren, *Conſerven*, *Gelijen*, *Lekpotten*, *Balſems*, *Zalven*, *Pappen*, (*Conſervae*, *Gelatinae*, *Electuaria*, *Balſama*, *Unguenta*, *Cataplasmata*.

§. 116.

a) Conſerf. *Conſerva* is eene volkomene vermenging, van verſche Sappen en Plantdeelen, met drooge ſuiker, tot eene brijachtige masſa.

Gewoonlijk neemt men hiertoe zeer verſche bloemen en bladen, zelden neemt men wortelen, en vruchten. Men laat bij hunne bereiding, de Plantaardige deelen eerst kneuſen, en alsdan met fijn geſtampte ſuiker, die men van tijd tot tijd er bijvoegt, het door elkanderen wrijven, en in eene mortier het gelijkvormig vermengen. Bij vruchten moet het merg, voor dat de ſuiker er wordt bijgemengt, eerst door een zeef gewreven worden. Verſche wortelen worden eerst klein geſneden, en wanneer zij heel hard zijn, eenige uren te voren gekookt.

De verhouding der ſuiker tot de Plantaardige deelen is, wanneer zij ſaprijk zijn, als twee tot één, echter

worden er bij meer gedroogde, meerder gelijke deelen vereischt.

§. 117.

De Pruisische Apotheek schrijft nog twee Conserven voor, welke in onze Apotheken goed bereidt, voorhanden moeten zijn, namelijk, de Lepelblads- en Rozen-Conserf. Hierbij zal welligt een Geneesheer zich genoodzaakt vinden, eene Conserf zelve voor te schrijven.

§. 118.

Deze vorm der Geneesmiddelen verdient, uit hoofde zijner geneeskragt, zeer weinig navolging, dewijl de meesten dezelve niets meer dan suiker in zich bevatten. Verders weten wij dat de vaste bestanddeelen, door het droogen niet verloren gaan, integendeel blijven dezelve in gedroogde kruiden veel beter aanwezig; de vlugtige en scherpe Plantaardige deelen, kunnen wij in de hiervan afgetrokken Waters, en Geesten lang bewaren. Daarenboven kan men tegenwoordig de Conserven geheel en al ontberen. Men gebruikt ze slechts als *Constituens* tot *Likpotten* en *Brokken* (*i*).

§. 119.

De Conserven moeten op eene koele plaats bewaard worden, opdat zij niet uitdroogen of tot gisting over-

gaan,

(*i*) Men zie over de wijze der bereiding van de bij ons gebruikelijke Conserven na, de *Pharmacop. Batav.* pag. 208 en 209. V.

gaan, ook moeten zij om dezelfde oorzaak alle jaren versch bereidt worden.

§. 120.

b) Gelij (*Gelatina*,) is een eigendommelijk bestanddeel van het Dierenrijk, 't welk in spieren, beenen, hoornen en meerder dierlijke deelen aanwezig is, uit welke men dezelve door uitkoking kan afscheiden, de afkoking wordt hierna uitgedamt, zoo dat hieruit eene weeke, zich wat zamentrekkende trillende massa ontstaat, welke in eene zuivere staat reuk- en smakeloos is, en zich in water en wijngeest geheel en al oplost.

Voorheen waren de zoo kostbare Adders en Elantsklaauwen in gebrnik, maar dewijl de Gelatina in het Dierenrijk een wezen van éénheid is, en aldus met betrekking van deszelfs geneeskundig gebruik, het eene van het andere niet onderscheiden is, zoo worden dezelve tegenwoordig niet meer gebruikt (*k*).

De bereiding der meeste Gelijen wordt aan eenen Kok overgelaten, echter is het dikwerf nog noodzakelijk de Hertshoorn-Gelij uit de Apotheek voor te schrijven, en de Gelij van den IJslandschen mosch wordt altijd voorgeschreven. Hier toe schrijven vele Geneesheeren voor

℞. Gelat. Lichen. Islandici.

't Welk

(*k*) Men zie over de Gelatina, het *principium albuminosum* na, JAQUIN *Elem. chemiae tom.* II. *c.* CXXIX. § 1020. & *seqq.* BOUILLON DE LA GRANGE *Man. d'un cours de chemie tom.* II. *chap.* VII. V.

't Welk zeer verkeerd is, doordien men alsdan de dikte der Gelij naar willekeur maakt, weet de Geneesheer niet hoe veel Gelij zijne zieke dagelijks gebruikt. Hierom is het noodzakelijk de hoeveelheid der IJslandſche mosch naauwkeuriger te bepalen; deze is: één once IJslandſche mosch, geeft met zes oncen Colatuur eene behoorlijke Gelij.

Van den Hertshoorn neme men echter een once op acht oncen Colatuur.

Voorbeelden van Voorſchriften.

℞. Cornu Cervi. raſ. Unc. i.
Coq. ſ. q. aquae Colat. Unc. viij.
add.
Vini albi Unc. i.
Coq. ad conſiſtent. Gelatinae.
Clarif. Vitell. ovi.
adde
Succl citri Dr. ij.
Syrup. citri Unc. i.
refriger. in Vasculis.
D.

℞. Lichen. Islandici Unc. i.
Coq. in Aq. Simplic. Unc. xviij.
per ½ hor.
Colat. Unc. vi.

§. 121.

c) Lekpotje, *Electuarium* 1), is een geneesmiddel van

1) De Ouden noemden de lekpotten *Antidota*, en men vindt bij de-

van eene brijachtige consistentie, in het welk poeder met syroop, honing of eene andere vloeistof vermengt is, en welke in grootere Dosis genomen wordt. Ook bevatten dezelve Conserven, Balsems enz. als Ingredienten.

§. 122.

De bereiding van de Electuaria is zeer eenvoudig, zij is alleen eene Werktuigkundige vermenging van een poeder met iets vloeibaars. Hiertoe zijn alle grove en fijne poeders, zure zouten, welke niet in eene groote Dosis moeten worden toegediend, Extracten, Balsems, Conserven enz. gebruikbaar.

Het verbindingsmiddel is meestal een gesuikert sap, of honing.

Bij dezen vorm moet men alle ligchamen vermijden, welke slechts in een groote Dosis werkzaam zijn, poeders die door vogt zeer uitdijen, mineralen die een zwaar speceficq gewigt bezitten, gomharsten die wansmakend zijn, zoo als *Asa faetida*, verders alle ligchamen die zich met het suikerachtige sap niet wel laten vermengen, maar zich eenigen tijd daarna weder van 't zelve afscheiden, zoo als vette olien, natuurlijke Balsems enz.

§. 123.

De verhouding om de regte consistentie te verkrijgen, rigt zich naar de geaardheid van het poeder, of het-zel-

dezelven den *Theriac*, *Mitridat*, *Philonium* enz. Verders gaven zij ze ook de namen van *Confectiones*, als *Confectio Alkermes* enz.

zelve meerder of minder opſlorpend is, en naar de dikte van het vereenigendsmiddel. Bij poeders uit plantaardige ligchamen, zoo als wortelen en kruiden, worden drie deelen geſuikert ſap tot een deel van het eerſte vereischt; is echter conſerf, of merg *Pulpa*, of alleen honing, het vereenigendsmiddel, alsdan is het vierde gedeelte van 't bovengemelde poeder noodig; men neme echter om die behoorlijke dikte te bekomen zeer ſpecifique zware Ingredienten, aldus moet de dikte van een Likpotje wat dikker als gewoonlijk zijn, op dat ieder ligchaam niet zoo ligt ten bodem zinke. Ten dien einde neme men van het ſap de helft van zijn gewigt; waar men de verhouding niet zoo naauwkeurig bepalen kan, zette men bij het vereenigendsmiddel *q. ſ.*

§. 124.

De Poeders moeten voor dat men ze met het ſuikerachtige ſap vereenigt, onder elkanderen vermengt worden, echter worden Rob en Conſerven met het ſap vereenigt voor dat het poeder er wordt bijgedaan, zoo ook worden Extracten, welke zich niet tot poeder ſtampen laten, eerst in eene geſchikte vloeiſtof opgeloest, en aldus met het ſap vereenigt voor dat de poeders er worden bijgevoegt.

§. 105.

De Likpotten zijn uit hoofde der geneigdheid tot gisting van het ſuikerſap, of den honing die in dezelve aanwezig is het verderf zeer ligt onderworpen, of gaan ſommige niet tot de gisting over alsdan droogen

zij uit en worden hard, hierom is deze vorm der geneesmiddelen, geheel en al niet tot winkelbereidingen geschikt, of men moet ze altijd als bijzondere Voorschriften voorschrijven.

De menging in welke men een Electuarium voorschrijft, mag niet meerder als een, twee, tot drie oncen bedragen, naarmate dat meerder of minder hiervan gebruikt wordt. Men laat dezelve in verglaasde, of aarde kruiken doen, en op eene koele plaats wel bewaren voor de blootstelling aan de lucht, en ze iederen keer ten gebruik met eene lepel, of ander werktuig wel omroeren.

Voorbeelden van Voorschriften.

℞. Pulv. Cort. Chinae regiae Unc. i.
—— —— Cascarill. Dr. iij.
—— —— Cassiae cinnamom Dr. ij.
Syrup. Cortic. Aurantior. Unc. ij.
M. F. l. a. Electuar. *D.* ad oll.
S. *Alle twee uuren omgeroerd twee theelepels vol.*

℞. Pulp. Tamarind. Unc. iß.
Pulv. folior. Sennae Dr. iij.
Magnes. Sulphuricae Unc. ß.
Mellis crudi. q. s. ut f. l. a.
Electuar. *D.* ad ollam.
S. *Alle uur twee theelepels vol.*

§. 126.

§. 126.

d) *Door kunst gemaakte Balsem*, *Balsamus artefactum* 1) is eene soort van riekende en wat donkerachtige Zalf, die meestendeels uit welriekende en kostbare vloeibare ligchamen is zamengestelt, met een dik vet vermengt, en tot inwrijven bestemt is.

§. 127.

Hiertoe voegen alle vette en dikke ligchamen, zoo als afgetrokke, gekookte en uitgeperste olien 2), en wan-

1) Onder de uitdrukking van Balsem begreep men voorheen in de Pharmacie zoo veel dingen, dat het moeilijk was eene juiste beschrijving van dezelve te geven. Aldus noemde men, bij voorbeeld, overgehaald water, Balsem, even ook zoo verscheidene vermengingen van Aethrerische olien onder elkanderen, welke toch eigentlijk anders niets dan mixtuuren zijn. Zoo heette, bij voorbeeld, de *Mixtura oleoso balsamica* voorheen, *Balsamus vitae* HOFMANNI, even zoo is de *Balsam. Arcaei* enz. geene *wezentlijke balsem.* De Ouden maakten onder de Balsems het volgende onderscheid 1) *Balsam. stillatitidium*, welke uit zuivere en uitgeperste, als ook wezentlijke olien of brandbare en welriekende geesten bestond 2) *Balsam. Unguentarium*, eene vloeibare Zalf, die uit niet riekende en riekende dingen was zamengestelt, en zelden *uitwendig*, maar *inwendig* gebruikt wierdt. 3) *Balsam. odoratum*, eene enkel uit specerijen en riekende ligchamen vervaardigde Zalf, en ten 4) *Balsamum.* uit olien die met Zwavel, Barnsteen, Loodsuiker, verzadigt en verdikt waren.

2) Voorheen was de basis der zoogenaamde Balsems de uitgeperste olie der Muskaatnoot, aan welke men door wijngeest den reuk en den smaak benomen had, en die alsdan den naam van *Corpus pro balsamis* bekwam, waarbij de overige ligchamen gemengt wierden; dit was echter eene gewoonte, welke zich op gebrek aan scheikundige kennis grondde, want na zulk eene behandeling, is de olie der Muskaatnoot van eene andere zachte plantenolie niet onderscheiden.

wanneer zij reukeloos en niet ranzig zijn, de in de Apotheken in voorraad zijnde Pomaden, als Rozenzalf; insgelijks de in voorraad zijnde riekende natuurlijke Balſems, bij voorbeeld, copaiva, Mekka, en Peru-balſem, zoo als ook Maagden en witte Wasch.

Verders andere krachtige ligchamen, zoo als overgehaalde olien, ſpecerijen, vloeibare, natuurlijke en door kunst gemaakte balſems, Esſentiae, geesten, vlug olieachtig zout, ſpecerijen, zoo als *Crocus*, Nagelen, Caneel, Amber, Barnſteen, insgelijks ook Gomharſten, Muskus, *Caſtoreum*, Ziveth. Om de kleur te bevorderen, neemt men hiertoe, ook verſcheide verwen die niet ſcherp zijn, zoo als Cochinella, Karmoſynbesſen, Sandelhout, *Radix curcumae* enz. Wanriekende ligchamen zijn tot Balſems niet geſchikt.

§. 128.

De Ingredienten worden met het *Conſtituens*, in eene mortier zeer goed tot eene dikke Zalf gemengt, of wanneer het noodig is, wordt het *Conſtituens* eerst bij een zacht vuur geſmolten, waarna de andere ligchamen er worden bijgevoegt. Men kan over de dikte der Balſems niet veel naauwkeurig bepalen, dewijl dezelve zeer verſchilt.

§. 129.

De verhouding is bijna: van 't vet 1 once, Wasch 1 drachma, vloeibare ligchamen van 1 tot 3 drachmen, van dikke en gedroogde zaden van 1½ tot 2 drachmen.

Ge-

Gewoonlijk laat men de Balfems in doozen of notendoppen gieten, en fchrijft daarna *D in Pyxide*, *D in putamine Nucis juglandis.*

§. 130.

De Geneesheer zij bij derzelver voorfchrijving voorzigtig, want alle zieken kunnen fterk riekende middelen niet verdragen, zoodanige zijn, zieken wier zenuwgeftel ongefteld is, als Hypochondristen, en Hyfterifche, verders die aan duifelingen, beroerten en onmagten kwijnen (*l*).

Voorbeelden van Voorfchriften.

℞. Fol. Majoranae recent. Libr. i.
Contuf. coq. leni igne cum
Butyr. recent. Sine fale Libr. i.
post evaporat. humid. cola & exprime & inter refrigerandum add.
Olei Majoranae Deftill. Dr. iij.
M. omne intime D ad Pyxid.
S . . . .

Voor-

(*l*) Men vindt geen fterker bewijs, voor de bijzondere werking der Balfems, en welriekende Zalven, als in de waterzugtigen. Deze krijgen door de minfte aanwending van een dezer middelen, of de Roos, of eene andere huidsuitflag op het gefmeerde deel, 't welk ten bewijze ftrekt van eene bijzondere werking der huidorganen. De Geneesheer kan bij diergelijke menfchen niet te voorzigtig zijn. V.

Voorbeeld met het Corp. pró balsamis.

℞. Corp. pro balf. Unc. ß.
Balf. Peruv. nigr. Dr. ij.
Ol. Absinthii-
— Ruthae Singul. Dr. iij.
M. F. l. a. Balf. D.
S. Maagbalsem.

℞. Olei Cacao Unc. ß.
— Aether. cortic. Aurantior. Dr. ij.
Pulver. opii puri Dr. ß.
Ammon. pyro oleof. Scr. i.
M. F. Balf. D *ad vaf. Vitrium.*
S. . . . .

§. 131.

e) Zalf. *Unguentum* is een uitwendig Geneesmiddel; 't welk zich alleen van de pleisters onderfcheidt, door zijne meerdere weekheid. Men bereidt de Zalven of door koking, of alleen door vermenging, de eerfte heeten *Unguenta cocta*, en de laatfte *Unguenta tritura parata.*

§. 132.

Tot *Conftituens* van alle Zalven dienen Olie, Vet, natuurlijke Balfems, Boter, Merg, en Gommen, zelden gebruikt men tot dezelve Wasch en Terpentijn, dewijl deze laatfte ligchamen door hunne taaiheid, niet wel vermengt kunnen worden. Tot dezelve gebruikt men Harften, Kampher, Metaalkalken, en Zouten,

 over-

overgehaalde olien, fijne poeders, ſappen enz. (*m*) Gewoonlijk worden door de Geneesheeren, de in onze Apotheek voorhanden zijnde Zalven, van welke de Pruiſiſche Pharmacopaea er nog achttien voorſchrijft, voorgeſchreven; doch naar de omſtandigheden er nog dit of dat middel bijgevoegt.

Extracten, en waterachtige ligchamen zijn geheel en al tot Zalven ongeſchikt, dewijl zij zich met vette ligchamen niet vermengen laten. De vermenging der geheele masſa, rigt zich naar de aanwijzing en het gebruik, echter moet de verhouding der bijtemengene ligchamen zoodanig zijn, dat de Zalf in 't algemeen meer week als hard is, welke zich alsdan door langzame bijvoeging van olie bewerken laat, zoo vereischt, bij voorbeeld, een once olie, twee Drachma Wasch, en een en een half Drachma Poeder, of wanneer het twijfelachtig is: van het laatſte *quantum ſatis*. In het algemeen geld hier deze Regel: Wasch vermindert het al te weeke ligchaam, en de Olie vermindert de taaiheid der Zalven.

Men bewaart de Zalven in ſteene of glaze kruiken.

Voorbeelden van Voorſchriften.

℞. Unguenti roſati Unc. i.
Hydrargyni praecipit. alb. gr. xij.
M. D. ad fictile.
S. om in te ſmeren.

℞.

(*m*) Het is verkeerd ongekookte, of onovergehaalde olien, tot de Zalven te gebruiken, want meestal krijgen de hieruit bereidde Zalven eenen ranſigen reuk, die het gevolg van eene oxydatie is, die de proprieteiten der Zalf, en dus ook de *virtus midica* derzelve ver-

℞. Hydrarg. Oxydat. rubri Dr. ß.
Camphor. rasae Scr. ij.
Ol. aether. Bergamottae gtt. xij.
Butyri insulsi recent. Dr. vi.
M. F. Ung. D. S. *Oogzalf.*

§. 133.

f) Smeersel. *Linimentum, seu Litus*, is eene zalf van eene vloeibare of olieaardige dikte. Alles wat bij dezelven gezegd is, is ook hier optemerken, uitgezondert, dat hier meerder olie tot de zalven vereischt wordt; somwijlen neemt men hiertoe causticq Loogzout of Kalkwater.

De Ingredienten worden in eene flesch omgeschudt en door elkanderen vermengt.

De verhouding is bijna 1 once olie, of 2—4 drachmen van de overige ligchamen. Linimenten worden in flesschen gedaan, en met eene stop goed bewaart.

Voorbeelden van Voorschriften.

℞. Ol. Amygdal. recentium Unc. i.
Liqr. Ammonii caustici.
Camphurae, Singulor. Dr. iß.
M. F. Linimentum D. ad vitr.
S. *Om in te smeren.*

℞. Olei Amygdal. recent. Unc. ß.
Pulv. Gumm. Mimosae Dr. ij.
Balsam. Peruv. nigr. Dr. i.
Aq. rosarum Unc. i.
M. F. Liniment.
D. S. *tot uitwendig gebruik.*

 §. 134.

§. 134.

g) Mostertpleister. *Sinapismus* is een ruwe Pap, welke met het mostertzaad vermengt wordt, om de huid rood te maken.

De Basis is gestootte mostertzaad of witte mostert, ook geschrapte Meekrap, maar het *Constituens* is Meel, Zuurdeeg, Azijn, of Azijn van Zee-ajuin, 't welk men zamenmengt.

Voorbeelden van Voorschriften.

℞. Fermenti panis.
Pulv. sem. sinepeos singul. Unc. ij.
Acet. scillit. q. s. ut fiat sinapismus.
D. ad ollam *S. Mostertpleister.*

℞. Farin. trit. Unc. iβ.
Rad. Armoraciae recent. rasae Unc. β.
Pulv. semin. sinapeos. Unc. ij.
Aceti vini q. s. ut f sinapismus.
D. ad oll. *S. Mostertpleister.*

§. 135.

h) Brijomslag-Pap. *Cataplasma*, *seu Pasta externa*, is eene zeer weeke halfvloeijende dikke pap (*Puls*), die wat zamenhangt, en als eene uiterlijke omslag gebruikt wordt; deze pap is weder raauw, of gekookt.

§. 136.

α) De raauwe, ongekookte Pap, *Cataplasma crudum*, heeft zeer veel overeenkomst met de mostertpap, zij

zij onderſcheidt zich van dezelve alleen hierdoor, dat tot hare bereiding geen mostert genomen wordt, daarentegen kunnen tot dezelve alle weeke dingen gebruikt worden, als Honing, Moes, Extracten, Sappen, gekookte Balſems, Zeepen, Boter, en alle Olien, Zuurdeegſel, Slijmen, drooge Poeders, maar vooral versch geſtampte Kruiden, en zijn zij droog dan moeten zij eerst geweekt worden; echter voege men niets vloeibaars bij weeke ligchamen. Deze ongekookte Pap heeft naar hare onderſcheidene aanwending, ook onderſcheiden namen, zoo als: *Frontale*, *Epicarpium*, *Suppedanium*, *Scutum ſtomachicum* enz.

§. 137.

β) De gekookte Pap, *Cataplasma Coctum*, wordt uit gekookte Kruiden bereidt, na dat men het overbodige vogt, door het vuur er wat heeft laten uitdampen. Hiertoe voegen alle vogtige en weeke ligchamen, en die zich door koking laten weeken, als: verſche Kruiden, Bloemen, Wortelen, Vruchten, Zaden, en de daaruit bereidde Poeders, gekookte planten, eenige Extracten enz. Deze worden met water, melk, kernemelk, hui, most, wijn, Esſentia, oxycraton of olie, gekookt. Vlugtige ligchamen worden er later bijgedaan, als: welriekende Kruiden, Geesten, geestige Tincturen, ſterk riekende Olien, Balſems, *Crocus*, Opium, zeer fijn en week poeder: Harſten en Gommen moeten, voor dat zij er worden bijgemengt, met azijn of *Spiritus* en diergelijken gewreven worden.

Men laat de Pappen in potten doen. De hoeveelheid der geheele pap rigt zich naar de manier van

aanwending, doch men ſchrijſt het allerminſte een pond voor.

Voorbeelden van Voorſchriften.

℞. Spec. ad Cataplasm. Unc. iij.
Hbae Hyoscyami.
—— Conii maculat. ſingul. Unc. i.
M. F. Species redigantur. ſ. q. Aq. in Pultem.
D. cataplasma in olla.

℞. Flor. chamomil. vulg.
Semin. Lini.
Hbae Melilotae.
—— Malvae. Singul. Unc. i.
Lactis vaccin. fervid. *q. ſ.*
Ut redigantur Spec. in Pultem.
D. ad ollam. S. Cataplasma.

*

DER-

DERDE HOOFDSTUK.

Over de voorſchrijving der vloeibare Genees-middelen.

§. 138.

Vloeibare Geneesmiddelen zijn zoodanige, welke door bijgevoegde vloeiſtoffen, zulk eene dunne verhouding bekomen, dat zij zich in eene druipbare, vloeijende toeſtand bevinden, en dewijl voorzeker hun inwendig gebruik zeer geſchikt is, zoo worden zij ook meerder als de drooge Geneesmiddelen voorgeſchreven. Vooral moet men bij derzelver voorſchrijving zorgen, dat men zulk een oplosſend middel verkieze, 't welk de werkzame deelen wel oplosſen, en opgelost houden kan; verder moet de aard van het vloeibaarmakende, altijd met den aard der te vermengene Ingredienten overeenſtemmen, op dat men, bij voorbeeld, geen Geneesmiddel laat koken, 't welk ſlechts moet worden afgetrokken enz. Vooral moet men hier letten op de ſcheikundige verwandſchappen, en alle ontbindingen der Geneesmiddelen vermijden, waardoor dezelve eene geheele andere werking bekomen (*n*).

§. 139.

(*n*) Eene waarheid van zeer veel gewigt voor den Geneesheer, aldus is het, bij voorbeeld, verkeerd de *Nitras Potasſae* in vereeniging met *Tartris Potasſ. Sibiat.*, voorteſchrijven, dewijl het *acid. Nitri*, 't welk een beſtanddeel der *Nitrum* uitmaakt, zich met

§. 839.

Zoo veelvuldig als de bewerking, en het gebruik der vloeibare vorm der Geneesmiddelen is, even zoo menigvuldig zijn ook derzelver benamingen; zij kunnen echter zeer gevoeglijk onder de volgende Hoofdverdeeling gebragt worden, als: *uitgeperste Sappen* (*Succi expressi*), *Mixturen* (*Mixturae*), *Afgietsels*, *Aftreksels* (*Infusa*), *Afkooksels* (*Decocta*), *afgekookte Aftreksels* (*Infuso-Decocta*), *Inspuitingen* (*Injectiones*, *Badingen* (*Fomentationes*), en *Baden* (*Balnea*).

EERSTE AFDEELING.

Uitgeperste Kruidensappen, *Succi expressi*, *Succi plantarum*.

§. 140.

Het uitgeperste sap der Planten, is eene waterachtige vloeistof, welke uit versche sapryke kruiden, wortelen, en

het Stibium, en de Potassa zich met het andere bestanddeel vereenigt, waardoor de *vis emetica* eenigzins wordt weggenomen. Zelfs is het verkeerd deze *Tartr. Potass. Stiat.* in gewoon water te laten oplossen in plaats van in overgehaald water, daar dezelve in het eerste, ook eene meerdere of mindere scheikundige ontbinding ondergaat, en hierdoor minder aan zijne werking voldoet. Een afkooksel der China, ontbindt door het acidum gallaceum, de Tartr. Stib. potass. geheel en al, dit zelfde geldt ook van vele andere Geneesmiddelen. V.

en vruchten, nadat zij van de aanklevende onreinigheden met water zijn afgeſpoelt, worden uitgeperst.

De Plantaardige deelen worden eerst gekorven, dan geſtampt, en in eene linnen doek uitgeperst, de niet waterachtige beſtanddeelen worden onder het ſtampen eenig water bijgevoegt.

§. 141.

De Geneesheer moet de ſappen der Kruiden op eenen behoorlijken tijd van 't jaar voorſchrijven, wanneer de Kruiden versch kunnen worden ingeſamelt, namentlijk in 't voorjaar, want het zoude belagchelijk zijn, in den winter, wanneer er geene planten zijn, de ſappen der Kruiden voorteſchrijven, ook zijn de uitlandſche planten hiertoe niet geſchikt, dewijl dezelve door eenen te langen togt te veel uitdroogen.

§. 142.

Zoodra de uitgeperſte ſappen uit de planten komen, zijn zij onhelder en groen, tot derzelve verheldering, wordt het klaar, het helder maken vereischt, dit geſchiedt door dezelve eenigen tijd ſtil te laten ſtaan, of door doorzijging, of door ze in eene geſlotene fles te warmen, waardoor de deelen welke het ſap troebelig maken tot ſchifting worden gebragt, ook neeme men tot verheldering het eiwit; doch ik rade dit laatſte, bij ſappen in welke zich vlugge welriekende of ſcherpe deelen bevinden, af. Men toone den Apothecar de heldermaking der Kruiden - ſappen op de volgende wijze, onder op het voorſchrift aan: *Sepone liquorem*

 do-

donec faeces ſubſederint, dein defaecatum effunde, ſeu: Succus inde obtentus per ſubſidentiam, atque colatura defaecatur.

§. 143.

Wanneer men de ſappen der Kruiden aan de lucht, en der warmte blootſtelt, zoo gaan zij ligt tot de azijngisting en tot bederf over, hierom moeten zij altijd in digt geſlotene, en enghalſige fleſſen gedaan worden, en daarenboven, is het nog raadzaam dat men de oppervlakte der Kruidenſappen met amandelolie, of eene andere zagte olie bedekke. Om deze oorzaak worden de Kruidenſappen in de Apotheken niet in voorraad gehouden, maar zij moeten vooral ieder keer door den Geneesheer zelven voorgeſchreven worden. Men late nooit meerder bereiden als op eenen dag wordt gebruikt; vier oncen Kruidenſap zijn voor eenen zieken op eenen dag toereikend, en deze hoeveelheid laat men dagelijks verſch uitperſen: dit kan den Apothecar op de volgende wijze worden aangetoont: men ſchrijve onder de *Deſignatio traditionis; repetantur quotidie usque ad novam ordinationem.*

Als verbeteringsmiddel, voegt men bij de ſappen der Kruiden welriekende waters, als *Aq. cinnamomi Vinoſa*, *ſ*, *ſimplex cet.* of *Spiritus Sulphurico*, *ſeu nitrico aethereus*, ook kan men ter verbetering der ſmaak, er een ſap bijvoegen.

§. 144.

In vorige tijden in welken de genezingen gedurende

de

de lentetijd nog zoo ſterk in wezen waren, in welke men geloofde zijn ligchaam, den grootſten dienst te doen, wanneer men het ten tijde der verjeugde Natuur, op onderſcheidene wijzen van alle verdagte onreinigheden zuiverde. Men herinnere zich hier het zoo menigvuldige aderlaten, ſchrappen en purgeren in de lente, waardoor men te gelijk de ſappen van het geheele ligchaam wilde reinigen, verfrisſchen, of verjeugdigen, in deze tijden was het gebruik der Kruidenſappen (Kruidendranken), als een gevolg der Voorjaarsgenezingen zeer in den ſmaak; waartoe een zeker vooroordeel van onbekende kragten in de Kruiden, gedurende de lentetijd aanleiding gaven. Wanneer men echter nagaat, hoe weinig werkzame deelen deze ſappen der Kruiden bevatten, dat het meeste van dezelven dwaasheid is, en dat dezelve, zoo gemakkelijk tot bederf overgaan, vooral bij zwakke ſpijsvertering, die men bij de toenmalige geneeswijze, noch vooral door Hui, Bitter-water enz., regt geſchikt tot verzwakking maakte, zoo zal men ligt begrijpen, dat daaruit noodzakelijk meer nadeelige, dan voordeelige gevolgen moesten ontſtaan. Tegenwoordig, daar de Geneeskunde op eenen vasteren voet geſchoeit wordt, ſchrijft men diergelijke Kruidendranken, in 't geheel niet meer voor. De Geneesheer kan echter door menſchen, die noch voor het oude bijgeloof der Voorjaarsgenezingen zijn ingenomen, en bij wien geene redelijke voorſtellen van de zijde des Geneesheers gedaan, iets uitrigten, tot de voorſchrijving der Kruidendranken genoodzaakt zijn. Men bediene zich bij deze gedrongenheid van Kruidendranken voorteſchrijven, van geſchikte verbeteringsmiddelen, zoo als ik reeds boven heb aangetoont,

op-

opdat door de bijvoeging van het laatfte middel, het nadeel 't welk er door de Kruidendrank ontftaat, vermijdt worde.

Het gefchiktfte voervogt om Kruidendranken in te nemen, is een kop vol bouillon.

Voorbeelden van Voorfchriften.

℞. Hb. Cochlear. recent.
— Nafturtii aquat. Singul. q. f.
Ut exprimantur Succ. Unc. iij.
Defaecatae per Colaturam, add.
Spirit. nitrico aetherei Scr. ij.
D. in vitro claufo & repetantur quotidie. *S.* Kruidendrank.

℞. Succi expresfi Hb. Beccabungae.
— — — Taraxaci.
— — Rad. Petrofelini Singul. Unc. i.
Natri Carbonici Scrup. β.
Aq. Cinnamom. vinof. Unc. i.
M. D. in vitro claufo & repetantur quotidie usque ad nov. ordin.
S. *Des morgens in eens met bouillon in te nemen.*

TWEEDE AFDEELING.

Gemengde Dranken, Mixturen, Mixturae.

§. 145.

Dit zijn vloeibare Geneesmiddelen, die gewoonlijk uit poeders, esſentiae, ſappen, zouten, overgehaalde wateren, ſyropen, afkookſels enz., door bloote vermenging onder elkanderen bereidt worden, en die men lepelsgewijze laat innemen. Hiertoe moet men ook rekenen: *Guttae*, *Julapium*, *Linctus*, *Solutio*, *Acidula artificial: Emulſio* en *Mucilago*.

§. 146.

a) Mixtuur, *Mixtura*, is eene vermenging van veele vloeibare Geneesmiddelen, zonder een voervogt, welke in een bepaalden tijd, lepelsgewijze gebruikt wordt.

Hiertoe zijn alle vloeibare, en in de Apotheek voorhanden zijnde Geneesmiddelen geſchikt, als: Tincturen, Esſentiae, Elixers, Geesten, Aether, overgehaalde Waters, aetheriſche Olien, Syropen enz.

§. 147.

De bereiding der Mixturen, is bij ſchielijk ontſtaande ziektens boven alle de beste, omdat dezelve terſtond op de plaats zonder veel tijdsverloop vervaardigt kunnen worden. Verders behooren hiertoe nog alle Af-

kook-

kookſels en Aftrekſels, Wijnolien, zoo als ook eenige drooge Geneesmiddelen, als fijne Poeders, Aarden, Extracten enz.

§. 148.

Men heeft bij de Mixturen niet op de helderheid derzelve te letten, in tegendeel kunnen hier middelen worden voorgeſchreven die zich in de vloeiſtof niet oplosſen, ſlechts moeten zij dezelven niet ontbinden, de ligchamen, die hiertoe genomen worden moeten echter verdeelbaar zijn, zoo dat zij met de vloeiſtof eene vermenging ondergaan (*o*).

De vermenging moet niet te dik of te taai zijn, en zoo veel mogelijk aangenaam ruiken en ſmaken. Zware ligchamen die ligt op den bodem vallen, voegen niet tot Mixturen (*p*), zoo als Quikzilver, IJzervijzel enz. Men moet niet over de 6—8 oncen voorſchrijven; een Mixtuur 't welk uit een of weinige onzen beſtaat, en in eens wordt ingenomen, heet een *drankje*, een *dronk* (*Hauſtus*).

(*o*) De Schrijver ſchijnt zich hier, in vergelijking eener der vorige §§, wat tegentespreken, daar hij op eene vorige plaats, voora de volkomene oplosſing der Geneesmiddelen aanbeveelt; en met regt, want hoe kunnen ligchamen, die door hunne zwaarte niet worden opgelost, eene behoorlijke werking doen? Men behoeft echter, om eene volkomene oplosſing te bevorderen, altijd geene ſcheikundige ontbinding aantenemen, want *Solutio* en *Analyſis*, zijn van elkanderen geheel en al onderſcheiden, de tweede is een gevolg der eerſte werking, is dierhalven eene *decompoſitio naturae corporis.* V.

(*p*) Wanneer er geene volkomene oplosſing wordt vereischt, zoo als boven gezegd is, dan vloeit uit dit gezegde des Schrijvers, het tegendeel van dit laatſte. V.

(*Haustus*). De Mixturen worden in het fleschje gedaan, en iedere keer ten gebruike omgeschudt.

Voorbeelden van Voorschriften.

℞. Aq. Cinnamom. simpl. Unc. ij.
Aether. acetici Scrup. ij.
Ammon. Carbon. gr. iv.
Eleosacchar. citri. Unc. β. (*q*)
M. D. ad vitr. *S. omgeschudt alle vijf minuten een halven eetlepel.*

℞. Aq. Menthae crispae Unc. iv.
Elix. Aurantior. compos. Unc. i.
Tinct. Opii crocat. Dr. β.
Eleosacch. Cajeput. Unc. β.
M. D. *alle twee uren een eetlepel vol.*

℞. Aq. Flor. chamom. Unc. iv.
Mixturae oleos. balsam.
Aether. acet. singul. Dr. i.
Syrup. Cortic. aurantior. Unc. i.
M. D. S. *alle vijf minuten een halven eetlepel vol.*

Een

(*q*) Het zij mij geoorloofd hier optemerken, dat de Schrijver in de voorschrijving van dit Recept, tegen de requisiten handelt, welke in het Receptschrijven zijn optemerken, want wie kan ontkennen, dat de *Carbonas ammon.* in dit mixtuur gedecomponeert moet worden door het *acid. acetic.*, terwijl het *acid. citric.* ook een geheel ander werkvermogen zal bezitten? Want de verwandschap der Azijn tot het ammoniakzout, is zoo sterk, dat zelfs de Aether hierdoor scheikundig ontbonden moet worden. Men zie hier over na, de Alphabetische lijst over de scheikundige ontbinding der Geneesmiddelen, alwaar de Schrijver zelve zegt, dat de *Aether acetic*, door Loogzouten ontbonden wordt. V.

Een Haustus.

℞. Tra opii crocat. gtt. xij.
Aq. cinnamomi vinos. Dr. iij.
M. D. S. *omgeschudt in eens in te nemen.*

§. 149.

b) Droppels (*Guttae*, *s. Mixtura concentrata*), is een mixtuur, 't welk zamengesteld is uit Geneesmiddelen die in kleine giften werkzaam zijn, en wanneer men dezelve, den zieken droppelsgewijze, of met coffijlepeltjes gebruiken laat, noemt men ze droppels.

Hiertoe voegen alle sterk werkende Tincturen, Geesten, Aether, Aetherische Olien, Campher, welriekende Wateren, Essentiae, vlugtige Balsems enz.

§. 150.

Deze vorm der Geneesmiddelen, is vooral voor zieken geschikt, die niet gaarne Geneesmiddelen innemen. Dewijl het mengsel droppelsgewijze wordt ingenomen doet men wel niet veel te gelijk voorteschrijven, somwijlen vervliegen er de vlugtige deelen van, waardoor een zieken geen nut er van heeft; om deze rede is ½ once tot 6 drachma toereikend.

In de onderschrijving moet het behoorlijke voervogt, in 't welk de droppels moeten worden ingenomen, aangetoond worden. Men laat de droppels met suiker, in water, thee of wijn gebruiken.

Voor-

Voorbeelden van Voorſchriften.

℞. Aq. Cinnamom. vinoſ. Dr. iβ.
Trae Opii Crocat.
—— Caſtor. aether. Singul. Dr. i.
Elaeoſacch. Faenicul. Dr. i.
M. D. S. *Alle drie uuren dertig tot veertig droppels in wijn.*

℞. Trae Mirrhae.
—— Ferri acet. aether.
—— Caſtor. aether. Singul. Dr. i.
—— Op. Simplic. Scr. i.
M. D. S. *Alle drie uuren veertig tot vijftig droppels op ſuiker.*

℞. Trae Guajaci ammoniat.
—— Aſae faetidae.
—— Cortic. Aurantior. Singul. Dr. i.
—— Opii Crocatae Dr. β.
M. D. S. *Alle twee uuren vijftien droppels op ſuiker.*

§. 151.

c) Julep, *Julapium* S. *Julepius.* Is een meer verdunt helder mixtuur, 't welk eenen aangenamen reuk, en ſmaak, als ook eene ſchoone kleur heeft.

Hiertoe zijn alle aangename overgehaalde wateren geſchikt, met en zonder wijn, zoo als Meliſſen, Pepermunt, Citroen, en Oranjeſchillen-water, verders, alle Geesten en Syropen, welke eenen aangenamen reuk, en ſmaak hebben, aetheriſche Olien en Olie-

ſuiker, als ook eenvoudige en verzoette zuuren, en dergelijken meer.

De verhouding is, dat het waterachtige voervogt het voornaamſte gedeelte uitmaakt, maar men neemt weinig van geestige, en welriekende ligchamen; men moet het allerminſte van wrange ligchamen nemen; maar zoo veel ſuiker, en ſyroop als de ſmaak vereischt.

Voorbeelden van Voorſchriften.

℞. Moſchi genuini Dr. i.
Sacchar. alb. Dr. ii.
Terant. exacte & add.
Aq. Roſar. Unc. x.
D. S. *Lepelsgewijze.*

℞. Aq. Roſarum.
—— Flor. Aurantior. Singul. Unc. iij.
Syrup. Cinnamom. Unc. β.
M. D. S. . . . .

℞. Camphorae Dr. i.
Solv. in
Spirit. vin. q. ſ. ad mollit. add.
Gumm. Mimoſ. c. ſ. q. Syrup.
Roſar. Solut. Dr. ij.
Sacchar. albi Unc. β.
Aceti vini Unc. i.
M. intime D. S. . . . .

℞. Vini Rhenani Unc. iv.
Aq. Roſar. Unc. ij.
Succ. Cortic. Aurantior.
Syrup. Violar. Singul. Unc. v.
M. D. S. . . . .

§. 152.

§. 152.

d) Likpotje, *Linctus*, *Eclegma*, *f Looch*, is een halfvloeibaar geneesmiddel, gelijk eene eenigzins dikke ftroop, die in de mond langzaam vloeibaar wordt.

Hiertoe zijn Gelijen, versch uitgeperfte vette Olien, Slijmen, Eijerdojers, en alle ligt vloeibare ligchamen, als Honing, Suiker, en Stropen, verders Campher, Moschus enz. gefchikt.

Hevig werkende, fcherpe, en wanfmakende dingen, als ook drooge en harde Geneesmiddelen, zijn tot dezen vorm der Geneesmiddelen ongefchikt.

De verhouding is, de helft van olieachtige en flijmachtige dingen, wanneer er eijerdojers bij komen, en tweemaal zoo veel bij Suiker, Honing en Stroop, maar zeer weinig bij aetherifche Olien, vlugtige Balfems, Elixers en dergelijken, in twijffelachtige gevallen fchrijve men liever *q. f.*

§. 53.

Men fchrijft van een Linctus niet zoo veel voor, dewijl het zeer ligt tot bederf overgaat, beter is het hetzelve op nieuws te laten halen: van een tot twee oncen is eene genoegzame hoeveelheid. Men doet het in eenen aarden Pot, en laat hier van omgeroerd lepelsgewijze gebruiken.

Voorbeelden van Voorschriften.

℞. Ol. Amyd. recent. Unc. i.
Vitell. Ovi. Dr. i.
tere in mortar. dein add.
Syrup. Cinnamon. Dr. x.
D. in fitili. *S.* . . . . . .

℞. Pulver. Moschi genuin. gr. iv.
Ammon. carbon. gr. vi.
Aq. flor. Aurantii.
Syrup. Cinnamom. Singul. Unc. i.
M. F. Linct. *D. S.*

℞. Camphor. ras. gr. iv.
Elaeos. Citri Dr. ij.
Syrup. balsamici Unc. ij.
M. F. l. a. Linctus. *D. S.*

§. 154.

e) Oplossing, Smelting, *Solutio*, is eene volkomene vereeniging van een ligchaam, met eene vloeistof, zoo dat de eerste met het laatsten eene volkomen gelijkaardige vermenging uitmaakt, in 't welk men de deelen van het eerste, niet meerder van de deelen der vloeistof kan onderscheiden.

§. 155.

De optelossene ligchamen zijn hier, Zouten, Extracten, Merg, Manna enz. Tot het oplossend middel gebruikt men water, wijngeest, afkooksels of aftreksels. Eene oplossing die uit meerdere oncen be-

staat,

ſtaat , en in eens of twee keeren gebruikt wordt, noemt men een drankje, *Potio*, *Potiuncula*.

§. 156.

Bij oplosſingen moet men zoodanig een oplosſingsmiddel kiezen, 't welk het ligchaam ook werkelijk kan oplosſen, want het zoude, bij voorbeeld, belagchelijk zijn, *Cuprum Sulphuricum* met *Spiritus vini* als eene oplosſing voorteſchrijven; verders is het nodig te weten, in welke verhouding, of hoeveelheid de ligchamen zich oplosſen, of in water, en in wijngeest ſlechts eene zekere hoeveelheid van ieder ligchaam opgelost wordt, en wat er meerder is valt als een onopgelost poeder ten bodem. Men kan ter verbetering der ſmaak er een Stroop bijvoegen.

Voorbeelden van Oplosſingen.

℞. Hydrarg. muriatici corroſivi gr. i.
ſolve in
Decoct. Hordei Unc. i. *add.*
Syrup. Cortic. Aurantior. Unc. i.
D. S. *'s Morgens en 's avonds eene eetlepel vol.*

℞. Extr. Chinae frigid. parat. Dr. i.
—— Hyoscyam. gr. iv.
ſolv. in
Aq. Cinnamom. Simpl. Unc. iij.
add.
Syrup. Flor. Aurantii Unc. β.
D. S. *Alle twee uuren eene eetlepel vol.*

℞. Extr. Calami. Dr. iij.
solve in
Aq. foeniculi Unc. iv.
add.
Aq. Cinnamom. vinos. Unc ij.
D. S. *Alle uuren eene eetlepel.*

℞. Tart. Stibiat. gr. iß.
Extract. Scillae gr. ij.
Solve in
Aq. destillat. Unc. iij.
& adde
Syrup. Simplic. Unc. ß.
D. S. *Eerst de helft, dan alle uuren eene eetlepel, tot dat er braking ontstaat.*

§. 157.

f) Door kunst gemaakt mineraalwater, *Acidula artificialis*, wordt uit gemeen water met Koolenzuurgas bezwangert, bereidt. Men bedient zich ten dien einde van Koolenzuur met mineraal Loogzout of IJzer.

§. 158.

Men late het water, met deszelfs ingredienten in een daartoe gemaakt toestel met Koolstofzuurgas, 't welk uit grof gestooten Krijt, door middel van er Zwavelzuur optegieten, zich ontwikkelt, tot oververzadiging toe, bezwangeren.

Bij deszelfs gebruik verbetert men ook hier, zoo wel als bij de *natuurlijke zuurbronnen*, den wansmaak door melk of suiker. Het door kunst gemaakte Mineraal-

raalwater moet in glazen flesſen, met een glazen ſtop, en eene blaas naauwkeurig geſloten zijnde, bewaart worden. Men laat het kops- of glasgewijze gebruiken.

Voorbeelden van door kunstgemaakte Mineraal-waters.

℞. Ferri pulverati. Dr. β.
ligetur in petiolum & ſuſpendatur filo in lagenam vitream.
Aq. Communis ℔ ij.
repletam. ac tandem
haec l. a. aëretur.
D. S. *Met koppen te gebruiken.*
℞. Natri Carbonici. Unc. β.
Aq. deſtillata ℔ ij.
Natrum in aqua ſolutum impregnetur l. a.
Acido carbonico.
D. S. . . . .

§. 159.

g) Plantenmelk, Emulſie, *Emulſio*, *S. Emulſum.* Vette Plantenolien, en harſten losſen zich in water niet op, dewijl zij tot het zelve geene ſcheikundige verwandſchap hebben, maar zij laten zich met het zelve, door bijvoeging van een Plantenſlijm, of door Suiker, innerlijk vereenigen; zulk eene vermenging heet alsdan Melkdrank, Emulſie, *Emulſio.*

§. 160.

Zeer zelden gebruikt men hiertoe de reeds uitgeperfte vette olien, men bediene zich veel liever van de zaden zelve, dewijl de in hun aanwezige Plantaardige flijm, de verbinding der olie, met het water helpt bevorderen. Ten dien einde, late men eerst de zaden, met de bijvoeging van eenig water, tot eene pap wrijven, en het overige voorgefchrevene water er van tijd tot tijd bijdoen; ook wordt er Suiker bijgevoegt. Men mag hiertoe geene bedorvene en ranzige zaden gebruiken, als ook zulke zaden, die een fcherp grondbeginfel bezitten, liever neme men van deze laatften de uitgeperfte olie, zoo als, bij voorbeeld, de *Oleum Ricini* enz. Derhalven kunnen *alle zaden*, *vette olien*, harften, gomharften, natuurlijke balfems, en zelfs wasch, en campher, tot *Emulfiones* worden voorgefchreven, men wrijft dezelve met een overgehaalt welriekend water, het is gebruiklijk bij de zaden alleen wat fuiker te voegen, vette olien, harften, gomharften, en alle overige opgenoemde ligchamen, vereifchen tot hunne vermenging met het water eene flym, gewoonlijk neemt men hiertoe de *Gummi Mimofae*, of dojers van eijeren.

Wanneer men Amandelen tot melkdranken gebruikt, alsdan bedient men zich alleen van de zoeten, en gemakshalven late men er eenige bittere amandelen bijvoegen, wier getal men echter op het Recept naauwkeurig moet aantonen, want zij veroorzaken door hun werkvermogen op het zenuw-geftel ligt hoofdpijn, en andere onaangenamene toevallen, wanneer zij in grootere hoeveelheid gebruikt worden.

Na

Na dat het mengſel met de behoorlijke hoeveelheid water geſtoten, en vereenigt is, wordt het door eene flanellen doek doorgezijgt.

§. 161.

Dewijl de Melkdranken zoo ligt tot bederf overgaan, moet de Geneesheer niet meerder voorſchrijven als in twaalf uuren gebruikt wordt, en daarenboven moet het Geneesmiddel op eenen koelen plaats goed bewaart worden.

Gewoonlijk vereischt een deel der zaden, acht deelen water, de gift hiervan is: omgeſchudt een glas vol van 1—2 oncen.

Voorbeelden van Voorſchriften.

℞. Amygdalar. dulc. recent. Unc. ij.
Aq. deſtillat. Simpl. Libr. iiß.
—— Cinnamon. Unc. iv.
Sacchar. alb. Unc. ij.
M. F. l. a. Emuſio.
D. S. *tot drinken.*

℞. Gummi ammoniac. in gran. Dr. ij.
Extract. Opii gr. iv.
Mucilag. Gummi Mimoſae Unc. i.
tere invicem Senſim addendo
Aq. Hisſopi Unc. vi.
Syrup. Simplic Unc. i.
D. S. *Omgeſchudt alle twee uuren eene eetlepel.*

℞. Balſam. Copaivae Unc. β.
Subig.
Vitell. ovi. adde
Aq. faenicul. Unc. vi.
Syrup. opii Unc. i.
D. S. *Omgeſchudt alle twee uuren eene eet-lepel vol.*

℞. Olei Ricini Unc. i β. ſubig.
Mucilag. Gummi Mimoſae *add.*
Aq. Melisſae Unc. iij.
Trae opii crocat. Scrup. i.
Syrup. Cortic. Aurant. Unc. ij.
D. S. *Met lepels.*

§. 162.

h) Plantenſlijm, *Mucilago*, is een eigendommelijk beſtanddeel van het plantenrijk, 't welk zich in warm en koud water oplost, geenen ſmaak van eenig aanbelang heeft, en het water eene ſlijmigheid, of kleefbaarheid mededeelt, wijngeest, verdunde zuuren, vette en aetheriſche olien, als ook aether, losſen het niet op.

Hiertoe zijn alle ſlijmachtige planten, en derzelver deelen gebruikbaar, gewoonlijk bedient men zich van de ſlijm der Arabiſche gom, der ſlijm van de ſaleb-wortel, queepeeren-pitten, gerst, enz.

Het hiertoe voegend voervogt is water, eenige ſlijmen worden gekookt, zoo als, bij voorbeeld, de Gerst- en Haverſlijm, andere worden door bloote wrijving met water in eene mortier bereidt, zoo als de ſlijm der Arabiſche gom. Het ſlijm der ſalepwortel kan door koking en ook door bloote wrijving in eene mor-

mortier bereidt worden. De verhouding van 't zelve is een drachma op twaalf oncen water; van de *Gummi Mimosae* neme men de helft, of net zoo veel als men er water bijvoegt, naarmate de slijm dikker of dunner zijn moet.

Voorbeelden van Voorschriften.

℞. Pulv. Radic. Saleb. Dr. β.
Solve in
Aq. Calid. Unc. iv. add.
Syrup. Cinnamom. Unc. i.
D. S. . . . .

℞. Radic. Saleb. Dr. i.
Coq. f. q. Aq. commun.
Colat. Unc. xij.
refrigerat. add.
Aq. Cinnamom. Unc. ij.
Sacchar. alb. Dr. ij.
D. S. . . . .

℞. Pulv. Gummi Mimosae Unc. β.
Solv. in
Aquae destillat. Unc. β — Unc. i.
D. . . . .

*

DERDE AFDEELING.

Aftrekſels, Infuſa.

§. 163.

Wanneer door *overgieting* van een droog Geneesmiddel met eene vloeiſtof, uit het eerſten de werkdadige beſtanddeelen getrokken worden, dan heet dit een Aftrekſel (*Infuſum*).

Men verkiest tot aftrekſels Geneesmiddelen, welke vlugge beſtanddeelen hebben, die door koking verloren zouden worden. Men verdeelt de aftrekſels in *heetten*, en *kouden*.

§. 164.

Het komt bij alle aftrekſels, zoo wel bij kouden als heetten, op de regte verhouding der vloeiſtof aan, deze laat zich echter door den Geneesheer niet zoo naauwkeurig bepalen, dewijl alle ligchamen niet even veel vloeiſtof tot zich nemen, echter wordt er bij warme aftrekſels altijd meerder vloeiſtof vereischt als bij kouden, dewijl er bij de eerſte wat van het oplosſendmiddel verdampt, hierom laat men de menging van het oplosſend middel aan de bepaling des Apothecars over, en toone ſlechts aan, hoe veel doorzijgſel er van gemaakt moet worden.

§. 165.

a) *Koude Aftrekſels*, *Infuſa frigida.* Hiertoe bedient men zich van zoodanige zelfſtandigheden, die vlugge deelen in zich bevatten, maar die ligtelijk door eene koude vloeiſtof er kunnen worden uitgetrokken. De vloeiſtoffen van welken men zich tot deze Aftrekſels bedient zijn water, wijn, wijngeest, bier, enz. De koude Aftrekſels bekomen naar deze onderſcheidene oplosſingsmiddelen, verſcheide benamingen, als *Infuſum frigidum aquoſum*, *Vinum medicatum*, *Clarettum*, *Cereviſia medicata.*

§. 166.

a) Tot een *koud waterachtig Aftrekſel*, *Infuſum frigidum aquoſum*, zijn alle kruiden, wortelen, basten enz. geſchikt, die vlugge deelen in zich bevatten, en in het water oplosbaar zijn, echter moeten zij van te voren grof geſtoten worden: men mag hiertoe geen fijn poeder nemen, dewijl het met de vloeiſtof tot eene moeilijke, vaste, en onoplosbare klomp overgaat. Men laat het poeder in eene mortier wrijven, zorgende dat men er het water van tijd tot tijd bijgiet, alsdan wordt het geheele mengſel in eene fles gegoten, waarin men het tien, tot twaalf uuren laat ſtaan, en dikwerf onder elkanderen ſchudt, alsdan wordt het Aftrekſel doorgezijgt en tot verder gebruik bewaart.

Voor-

Voorbeeld van een koud Aftrekfel.

℞ Pulv. grosf. cortic. chinae reg. Unc. i.
——— ——— ——— Cinnamomi Dr. ij.
Aq. commun. q. f. (*r*)
mixta feponantur in vafe claufo vitreo & loco frigido per duas dies, crebra autem fub agitatione & colatura detur in vitro claufo. S. *'s Morgens en 's avonds een kop vol.*

§. 167.

b) *Geneeskundige wijn*, *kruidenwijn*, *vinum medicatum*, ontftaat wanneer een geneesmiddel deelen in zich bevat, welke door 't water alleen niet goed worden opgelost, zoo als, bij voorbeeld, aetherifche olieachtige of hartsachtige deelen, wanneer men alsdan tot aftrekking wijn gebruikt.

Hier-

(*r*) Of een dergelijk Aftrekfel wel van veel geneesknndig vermogen kan zijn, twijffel ik zeer, want de vlugge deelen in de *Cortes china regiae* zijn zoo aanmerkelijk niet, dewijl daarenboven het vermogen dezer china, even gelijk die der gewoone geele, voor het grootfte gedeelte in deszelfs hartsachtige deelen gelegen is, en hoe kunnen die in koud water zich oplosfen? Ik weet dat de Franfchen Geneesheer BEAUMÉ, een dergelijk aftrekfel der China aanbeveelt, in de zoogenaamde *febris putrida*, doch wanneer men QUARIN, *de curandis febribus cet.*, naleest, zal men zien, dat de met het Beaumeniaanfche Aftrekfel genomene proeven, volkomen zonder eenig goed gevolg genomen zijn, dit laat zich ook gemakkelijk begrijpen, als men, zoo als ik zeg, onder het oog houdt, dat het welriekende der China van deszelfs hartsachtige deelen afhangt, en dezen onoplosbaar in 't water zijn: waarom ik een dergelijk Aftrekfel niet ter navolging aanbeveel. V.

Hiertoe zijn de *China*, bittere, ſcherpe, en ſpecerij-achtige en zamentrekkende ligchamen, ijzer enz. geſchikt (*s*).

§. 168.

Men neemt tot voervogt goeden Rhijnſchen, Spaanſchen of Franſchen wijn. Het is nodig dat men op de zijde van het Recept den prijs der fles wijn aantoond, op dat de Apothecar wete van welken prijs de wijn zijn moet, die hiertoe genomen wordt. Men late de ſtof twee tot drie dagen in den wijn weeken. Deze bewerking heet, wanneer zij geheel en al zonder verwarming geſchied, *doorweeking* (*Maceratio*), wordt hiertoe integendeel eene matige warmte aangewendt, alsdan noemt men ze *verdeeling*, *digeſtio*, maar bij wijnen voegt geene digeſtie, dewijl de wijn in de warmte een gedeelte van zijnen vluggen aard verliest, waar door zijne kragt vermindert. Wil men geneeskundigen wijn lang bewaren, dan is het goed, zoo dra hij gehelderd is, er het twintigſte gedeelte Brandewijn bij te doen, op welke wijze hij zich langer goed houdt; doch wordt de wijn in eenige dagen verbruikt, dan is dit niet noodig.

Wanneer men enkel Specerijen met wijn aftrekt, alsdan heeft men den Hippocras-wijn, *gemeenlijk Hippocras*, *Vinum Hippocraticum*.

Het

(*s*) De Schrijver bewaarheid in deze § het gezegde in de vorige aanmerking, en geeft er zelve noch eene reden meer van, indien de vlugge olien in het water onoplosbaar zijn, zoo als zij zijn: hoe kan dan de kaneel, in 't voorſchrift aangehaalt, eenig geneeskundig vermogen aan het water mededeelen? V.

Het gebruik dezer wijnen is lepels- of glasgewijze, een uur voor of na het middageten.

§. 169.

Bij de bereiding dezer wijnen, worden de optelosſene ligchamen, eerst tot den vorm van eene *Species* geſtoten, alsdan in een glazen vat met den wijn overgoten, en het vat behoorlijk geſloten.

Voorbeelden van geneeskundigen Wijn.

℞. Cort. Chinae regiae Unc. i.
Rad. Calami aromat. Dr. vi.
—— Columbo Unc. β.
M. F. Species macer. per triduum in
Bouteille Vini Rhenani generoſi libr. iij.
3 *flor.* *Colat. D. S. Maagwijn.*
℞. Cortic. Quasſiae groſſ. contus Unc. ij.
—— maceretur per horas xxiv.
Bouteille Vini Gallici. generoſi libr. ij.
30 *ſtuveror.* (*) *Colat. add.*
Spirit. vini Unc. i.
D. S. *Dagelijks driemaal eene eetlepel vol.*

Vinum Hippocraticum.

℞. Cort. Cascarill. Dr. vi.
—— aurantior. Unc. β.
—— Casſ. Cinnamom. Dr. ij.
redacti in Spec. macerentur.
Bouteille Vini Malvatici generoſi libr. β.
18 - 24 *ſtuv.* Colat. D.S. *Een uur voor en na het middageten een half wijnglas te nemen.*

§. 170.

(*) Of het woordeke *Stuyer.* goed Latijn zij, laat ik voor rekening des Schrijvers. V.

§. 170.

c) *Claret*, of *Godendrank*, *Claretum ſeu Nectar*, is een aftrekſel van Wijngeest op Specerijen, of Sappen van Vruchten, en met ſuiker verzoet. De Claret onderſcheidt zich door deze verzoeting van de Tincturen, en geneeskundige Wijnen.

Hiertoe neemt men alle *Aromata*, en ſappen van vruchten, welke met brandewijn overgoten worden; het opgietſel blijft veele dagen, ſoms eene geheele maand, ſtil ſtaan, alsdan wordt er ſuiker of ſtroop bijgevoegt De gift is van een tot twee eetlepels vol.

Voorbeeld.

℞. Rad. Zingiteris albl Unc. i.
—— Zedoariae Dr. iv.
Aloës lucidae Dr. i.
Spir. vini rectificat. Unc. xij.
macerent. per Dies iij. in Colatura ſolve
Sacchari albi q. ſ. ut f. l. a. claretum.
D. S. . . . .

§. 171.

d) *Kruienbier*, *Cereviſia medicata*, ontſtaat wanneer men op welriekende of ſcherpe planten bier giet; men laat het koude opgietſel achtenveertig uuren trekken, alsdan doorzijgen, en daarvan drie- tot viermaal dagelijks kopsgewijze gebruiken.

Voorbeeld.

℞. Hbae Cochlear. recent. Unc. iβ.
—— Salviae Unc. ij.
Cerevisiae frigidae libr. iv.
macerent. in lagen. vitrea clausa per Dies ij,
Colatura D. S. . . . . . .

§. 172.

2) *Heet Aftreksel*, *Infusum*, *S. Infusum calidum.* Men begiet het uittetrekken ligchaam, met een heet oplossend middel, en laat het met hetzelve weder koud worden, of men giet het eenigen tijd hierna weder af, of zijgt het door, alsdan noemt men deze bewerking Infunderen, en de hier door verkregene oplossing heet een Aftreksel, een *Infusum.* (*t*)

§. 173.

Tot Aftreksels gebruikt men ieder Geneesmiddel 't welk ligt ontwikkelt en oplosbare deelen in zich bevat, vooral wanneer de door het Menstruum opgenemene deelen zoo vlug zijn, dat zij bij de aanwending eener sterkere warmte en eenen naderen graad derzelve tot de *koking*, door het opstijgen der dampvormige waterdeelen worden opgevoerd en verloren moeten gaan.

Men

(*t*) Men heeft geen eenvoudiger en beter voorbeeld van een Infusum als bij het gebruik van de théé plaats heeft. V.

Men bezwangert door het heette opgieten, het Menſtruum met eene groote hoeveelheid der werkzame, en oplosbare deelen, maar men moet het in toegedekte vaten verrigten.

§. 174.

Alle ſterkriekende planten, en derzelver deelen, welke aetheriſche olieachtige, of ſpecerijachtige deelen in zich bevatten, zijn tot zulke Aftrekſels geſchikt; als oplosſend middel bedient men zich hiertoe alleen van het kookend water, vooral bij opgietingen, die uiterlijk als eene natte fomentatie gebruikt worden, waar het noodig is de verſlapte deelen meer te ſterken, neemt men ſomwijlen heetten wijn of brandewijn.

§. 175.

Hoe langer het oplosſend middel op het uittetrekkenen Geneesmiddel werkt, des te meer deelen worden er uit het zelve uitgetrokken; de aetheriſche en ſpecerijachtige deelen, gaan het eerst in 't water over, en daarna eerst de mindere vlugge deelen, zoo als de verwſtof aantoont; echter gaat iederen keer met de vlugge deelen ook wat ſlijm, gom, en zamentrekkende ſtof tot het warme water over, het welk echter zeer gering is, wanneer het water weder terſtond van de plantendeelen wordt afgegoten, en doorgezijgt, hierom ſmaakt een kort aftrekſel der Zoethoutwortel, zoet, maar een langer, of een afkookſel derzelve bekomt eenen bitteren ſmaak. Het is hierom noodzakelijk, op het Recept den tijd van het Aftrekſel aantetoonen. Men late echter op de reeds aangehaalde gronden de

hoeveelheid van het optegietene water, aan de bepaling des Apothecars over, en bepale flechts de hoeveelheid van 't doorzijgfel.

Het gebruik wordt lepels- of kopsgewijze, naar vastgeftelde uuren, bepaalt.

§. 176.

De Geneesmiddelen moeten bij den vorm van aftrekken, niet fijn gepoedert, maar vooral grof verdeelt zijn, dewijl de fijne deelen bij het opgieten zich fomwijlen te veel omroeren, en het menftruum hierdoor belet wordt goed door te dringen; men fchrijve derhalven, bij voorbeeld, niet voor *Pulv. Cortic. cinnamom*, maar vooral *Cort. cinnamom*, of *Pulv. grosf.* ceter., vlugge bijvoegfels, als *Liquor*, *Aether*, Tincturen, als ook de Stropen enz., worden eerst na de verkoeling bij het doorzijgfel gedaan.

Voorbeelden van Aftrekfels.

℞. Hbae Abfinthii Unc. i.
Infund. in
Aquae fervidae pr. ¼ hor. in Colat. Unc. vi.
Solve
Extract. Salicis laureae Dr. iij. add.
Syrup. Simplic. Unc. i.
D. S. *Alle drie uuren een half kop vol.*

℞. Rad. valerian. minor. Unc. ß.
Infund. q. f. a. q. bull. pr. ¼ hor. Colat.
Unc. v. refrigerat. add.
Liqr. Ammoniae vinof. Dr. i.
Syrup. Cortic. auratior. Unc. i.
D. S. *Alle uuren eene eetlepel.*

℞.

℞. Rad. Polygal. Senegae Dr. iij.
Infund. f. q. Aquae fervidae pr. $\frac{1}{4}$ hor.
Colat. Unc. vii. refrigerat. *add.*
Liqr. Ammon. anisat. Dr. i.
Syrup. d. Althaea Unc. i.
D. S. *Alle twee uuren eene eetlepel vol.*

℞. Cortic. Cascarill. Dr. iij.
Infund. f. q. aquae fervidae per $\frac{1}{4}$ hor.
Colat. Unc. vi. refrigerat. add.
Spirit. Sulphuric. aether Dr. i.
Elaeosacchar. Citri Unc. i.
D. S. *Alle twee uuren een tot twee eetlepels vol.*

§. 177.

Naar den aard van het Menstruum, kan men uit een en hetzelfde Geneesmiddel, verscheide koude, en warme Aftreksels bereiden, welke, naar het verschil van het oplossendmiddel, en der uitgetrokke stoffe, verscheiden namen bekomen, hiertoe behooren de *Tincturen*, *Essentiae*, *Elixers* en Syropen, daar alle dergelijke noodzakelijke bereidingen in den Apotheek in voorraad moeten zijn, zoo dat het overvloedig ware dezelve naar eigene verkiezing voortefschrijven, derhalven wil ik bij de bereiding derzelve niet lang vertoeven.

VIERDE AFDEELING.

Afkookſel, *Decoctum*.

§. 178.

Wordt het menſtruum met het uittetrekkenen ligchaam, met het oogmerk om vaste deelen uit het laatſten te trekken, over het vuur gehouden tot dat het kookt, en naar de geaardheid der oplosbare deelen eenen korteren of langeren tijd hier in onderhouden, alsdan noemt men deze bewerking *Afkoking* (*Coctio*, *Decoctio*), en de hier door verkregene oplosſing een *Kookſel* of *Afgietſel* (*Decoctum*, *Ptiſana*, *Apozema*).

Door deze bewerking verbinden zich meerder oplosbare deelen met het menſtruum, en wel in korter tijd, als bij alle andere wijzen van aftrekking plaats heeft; echter gaan er ook bij de koking, door het koken van het oplosſend middel, de in het uittetrekkene lichaam bevatte vlugge beſtanddeelen verloren, die door het opſtijgen der dampvormige vloeiſtof medegeſleept, en in de dampkringslugt verſtrooit worden. Hierom moeten alle zoodanige Geneesmiddelen, die vlugge deelen in zich bevatten, en in dewelke geestvermogen legt, nooit gekookt, maar vooral altijd afgetrokken worden; harſten en metaalachtige middelen zijn voor afkookſels even min weinig geſchikt, dewijl zij met het water geene onmiddelijke vereeniging aangaan, hierom is het dwaas te gelooven, dat het

Kwik-

Kwikzilver in het kokende water opgelost wordt (*u*). Integendeel zijn tot Afkookfels alle ligchamen gefchikt wier werkzaamheid in de gommige, flijmig-hartsachtige, feepachtige, fuiker, zamentrekkende, bittere, en zoutdeelen legt. Het gefchiktfte oplosfingsmiddel voor Afkookfels is het water; het komt hier zeer veel aan, op de hoeveelheid van het oplosfendmiddel, en den tijd der koking, want vele ligchamen laten zich gemakkelijk, andere echter zich zeer moeilijk uittrekken, dewijl de uittetrekkene deelen, en het weeffel van het vaste ligchaam, naar deszelfs natuur, zeer verfchillen.

Hierom laat men bloeiende en vlugge deelen een vierde uurs, kruiden en weeke wortelen een half uur, maar oude wortels, en harde houten, twee tot vier uuren koken; hoe langer de koking wordt voortgezet, hoe meerder deelen er in het oplosfendmiddel overgaan, het [illegible] oog.

(*u*) De Schrijver fpreekt hier van een middelijke, en onmiddelijke verbinding of vereeniging; ik achte het, ter betere bevatting voor leerlingen, noodzakelijk, het verfchil dezer verbindingen aantetoonen.

Eene middelijke verbinding wordt daargefteld, wanneer twee ligchamen vereenigt moeten worden, met behulp van een derde, 't welk eene verwandfchap, tusfchen de twee vorige te weeg brengt. Bij voorbeeld, olie en water zijn middelijk te vereenigen, en anders niet. Wanneer men de Potas neemt, vereenigen zich deze ligchamen tot eene homogene ftof, en men heeft de Seep. De Potas is hier het vereenigendsmiddel, de verwandfchap, hieruit ontftaan, heet *Affinitas mediata, artificialis.*

Eene onmiddelijke vereeniging heeft plaats, wanneer twee ligchamen uit den aard hunner beftanddeelen elkanderen oplosfen, en een derde ligchaam doen ontftaan, zoo als, bij voorbeeld, de fuiker in water opgelost, de loogzouten in zuuren enz. V.

oogmerk van den Geneesheer, of het Afkookſel meer of minder verzadigt moet zijn, geeft hiertoe eenen gewigtigen grond van zekerheid. Moet door het oplosſendmiddel alles worden uitgetrokken, alsdan herhale men nog eens de koking. Hoe langer een ligchaam koken moet, en hoe meerder vloeiſtof hetzelve tot zich neemt, hoe grooter de hoeveelheid van het oplosſendmiddel voor het eerſte afkookſel zijn moet. PLENK laat op een deel van *een* weekachtig zes deelen waters, en op *een* deel van een hard ligchaam twaalf deelen waters gieten, en het afgietſel tot de helft van 't overblijfſel, maar bij zeer verzadigde Afkookſels tot het overblijfſel van een derde gedeelte voortzetten, het is echter raadzamer, de hoeveelheid van het oplosſend middel aan de bepaling des Apothecars overtelaten, dewijl de Geneesheer hierin zeer ligt kan dwalen, hij bepale ſlechts op het Recept den tijd der koking en de hoeveelheid van het doorzijgſel.

§. 179.

De Afkookſels houden gewoonlijk, uit hoofde der ſcheikundige verwandſchap, meerder beſtanddeelen in zich, als het oplosſendmiddel ſoms voor zich zelve in ſtaat is tot zich te nemen, deze ſcheiden zich bij de verkoeling van het oplosſendmiddel gedeeltelijk af, hiervan heeft er tusſchen het nog *heette* en *koud geheldert* Afkookſel, met betrekking der opgelosten deelen, een aanmerkelijk verſchil plaats, zoo vallen de hartsdeelen, die door de warmte van het water in het zelve opgelost waren, bij het verkoelen ten bodem, het

het Afkookſel wordt onhelder, en kort daarna zet zich in het zelve een bezinkſel neder.

§. 180.

Alle harde ligchamen moeten voor hunne vereeniging met het oplosſendmiddel, grof geſtoten worden, opdat het kokende water, de deelen van 't zelve beter kan doordringen; fijner poeders zijn even min tot afkoking, als tot aftrekking geſchikt. Kruiden worden eenige uuren voor het koken in water geweekt.

§. 181.

Is de tijd der afkoking verſtreken, alsdan wordt de vloeiſtof van de overgeblevene, en opgeloste deelen, door behulp der doorzijging, afgezondert, en het overblijfſel wordt uitgeperst.

§. 182.

Voegt men bij een Afkookſel, ter verſterking zijner werking, overgehaalde Wateren, Wijn, Tincturen, Aether enz., alsdan moet het doorzijgſel eerst verkoelen, dewijl de vlugge deelen ſomwijlen door de warmte verloren gaan; dit moet de Geneesheer op het Voorſchrift aantoonen. Ter verbetering der ſmaak wordt er eene geſchikte Stroop of Olie-ſuiker bijgevoegt.

Een Afkookſel moet niet over de twee dagen oud worden, hierom moet de hoeveelheid ingericht zijn

naar het gebruik, 't welk in eenen vast bepaalden tijd lepels- of kopsgewijze bepaald wordt.

§. 183.

Door de afkoking ontstaan, naar de onderscheidene geaardheid van het oplossendmiddel, en van het uittetrekkenen ligchaam, de *vleeschsop*, *vleeschsoup*, (*Jusculum*). Eenige *Stropen*, *Tincturen*, en *Elixers*; 't *Brochetum* of 't *Naäfgietsel* ontstaat, wanneer het overblijfsel nog eenmaal op nieuws gekookt wordt; verders worden door het uitdampen der vloeistof de Extracten bereidt.

Voorbeelden van Voorschriften.

℞. Rad. Asari Europaei Dr. i.
Coq. s. q. Aq. Commun. pr. ½ hor.
Colat. Unc. vij. refrigerat. add.
Spirit. Sulphur. aether. Dr. i.
Olei aether. Radic. valerian. Dr. ß.
Oxymellis Scillitici Unc. i.
M. D. S. *Alle twee uuren een eetlepel.*

℞. Rasurae Ligni quass. Unc. ß.
Aq. Commun. Libr. i.
Coq. ad remanentiam Unc. viij.
Colat. Solve.
Extract. Myrrhae Dr. ij. *adde*
Aq. Cinnamom. vinos. Unc. ß.
Syrup. Simpl. Unc. i.
D. S. *Alle twee uuren een goede eetlepel.*

℞.

℞. Cortic. Chinae regiae Unc. i.
Coq. ſ. q. Aq. Commun.
ad remanentiam Libr. i.
Colat. refrigerat. add.
Trae aromaticae Dr. ij.
Spirit. vini Unc. ß.
D. S. *Alle drie uuren een half kopje.*

VIJFDE AFDEELING.

Afgetrokken-Afkookſel, Infuſo-Decoctum.

§. 184.

Wanneer men harde Geneesmiddelen, die vlugge deelen in zich bevatten, bij een Afkookſel wil doen, dan moeten dezelve, dewijl zij door de koking hun vermogen verliezen, eerst op het laatſte der koking, met het reeds door vaste deelen bezwangerd oplosſendmiddel, worden uitgetrokken, hierdoor ontſtaat eene dubbelde uittrekking met een, en het zelfde oplosſendmiddel, dewelke men een *getrokken Afkookſel* (*Infuſo-Decoctum*) noemt.

§. 185.

Bij een dergelijk Voorſchrift wordt het ligchaam, 't eerst op het Recept geſtelt, waarop de wijze der

der koking volgt, en den tijd welke hiertoe vereischt wordt, alsdan toont men het ligchaam aan, 't welk moet worden afgetrokken, en teken hier bij op, dat het laatste aan het einde der koking met het kokende water moet vereenigt worden, waarbij men te gelijk den tijd der Aftrekking bepaalt, daarna wordt het oplosfendmiddel, door behulp der doorzijging van de overgeblevene en opgeloste deelen, afgefcheiden, en de hoeveelheid van 't doorzijgfel bepaalt. Na de verkoeling worden er de nog vereischte vlugge prikkelende praeparaten en de Stroop bijgevoegt, waardoor de werking van het Geneesmiddel, wanneer de omftandigheden het vorderen, verfterkt, en in fmaak verbetert wordt.

Het gebruik is het zelfde als bij de Afkookfels reeds is opgemerkt.

Voorbeelden van Voorfchriften.

℞. Rad. contrajervae Unc. β.
Coq. f. q. aq. Commun. pr. ½ hor. fub finem Coctionis infunde per x Minut.
—— Serpentar. Virginianae Dr. ij.
Colat. Unc. viij. refrigerat. add.
Trae Valerianae aethereae Dr. i.
Syrup. flor. Aurantior. Unc. i.
D. S. *Alle twee uuren eene eetlepel.*

℞. Cortic. chinae regiae Unc. i.
Coq. s. q. aq. Commun. per ½ hor.
sub fin. Coction. infunde per ¼ hor.
Rad. Valerian. minoris Unc. β.
Colat. libr. i. refrigerat. adde
Tinctur. Op. Crocat. Dr. i.
Elaeosacchar. Cinnamom. Unc. i.
D. S. *Alle drie uuren een half kopje.*

℞. Cort. Ulmi. interior. Unc. i.
Coquatur s. q. Aq. Commun. per ½ hor. sub fin. Coction. infund. per ¼ hor.
Flor. Sambuci Unc. β.
Colat. Unc. viij. refrigerat. add.
Spirit. Sulphur. aether. Dr. ij.
Syrup. Simplic. Unc. ij.
S. *Alle twee uuren eene eetlepel.*

ZESDE AFDEELING.

Fomentationes & Injectiones.

§. 186.

Men heeft van dezelve verscheide Voorschriften, wier bereiding reeds in het Hoofdstuk over de vloeivormige Voorschriften is aangetoond, maar zij zijn weder *Decocta*, *Infusa*, of *Mixturae cet.* Zij verschillen van dezelve niets als in hunne onderscheidene uiterlijke aan-

aanwending en werking, waardoor zij ook meerder namen bekomen, als: *Natten omſlag* (*Fomentum humidum*), *Baden* (*Balnea*), *Oogwater* (*Collyrium*), *Wondenwater* (*Aqua vulneraria*), *Mondſpoeling* (*Collitorium*), *Gorgeldrank* (*Gargarisma*), *Waschwater* of *zuiverend Water* (*Lavacrum*). Deze evengenoemde vormen der Geneesmiddelen rekent men, uit hoofde hunner overeenkomst van hun gebruik, gewoonlijk tot de clasſe der Baden. De *Inſpuitingen* zijn Geneesmiddelen, die door behulp van eene ſpuit in alle holligheden van 't ligchaam, en in wonden worden ingeworpen, hiertoe behooren ook de Lavementen (*Clysmata*).

§. 187.

1) *Fomentationes* zijn Geneesmiddelen die in eene vloeibare of dampvormige geſtalte, op een lijdend deel van het ligchaam uiterlijk worden aangewendt, hiertoe rekent men

a) *Den natten Omſlag*, *Fomentum humidum ſ. Empithema*, is gewoonlijk een uittrekſel van meerdere, of mindere vlugge kruiden met water, wijn, wijngeest, azijn enz., of men bedient zich hiertoe van eene oplosſing van andere Geneesmiddelen. Het gebruik is: dat men er lijnwaad of flenel mede bevogtigt, daarna weder uitdrukt en ze op het zieke deel legt.

Men behoeft hier volſtrekt geen acht op de kleur te geven, maar de reuk moet, zoo veel mogelijk, aangenaam zijn; de gift bepaalt zich naar de meenigvuldige aanwending, en naar de grootte van het lijdende deel,

deel, dus kan men in dit geval een of meerdere ponden voorſchrijven.

Ook ſchrijſt men wel eens alleen de ſtof hiertoe op, en geeft mondeling de wijze der bereiding aan de hand. Men vindt voorbeelden van dezen laatſten vorm onder de Afdeeling *Species*.

b) De Baden zijn Natte, of Dampvormige, dezelve zijn, naar hunne onderſcheidene aanwending, *Plaatſelijke*, *halve* of *geheele*, *algemeene baden*, verders zijn zij, naar den aard hunner aanwending, *Seep*, *Drop*, *Regen*, *Dompel*, en *Stortbaden*.

Alle deze baden worden, naarmate het de omſtandigheden vereisſchen, koud, lauw, of warm aangewend. Men vindt diergelijke baden in de Natuur, en deze heeten, Mineraalbaden, of zij worden kunſtig bereidt, en dan heeten zij geneeskundige *Baden*, (*Balnea medicata*). Van deze laatſte wordt eigentlijk hier gehandelt.

α) Tot het geneeskundig Bad, *Balneum medicatum*, worden alle welriekende kruiden afgetrokken, of men vereenigt de *kali Sulphuricum* (*Sulphas potasſae*), IJzervitriool (*Sulphas ferri*), of Slekken met het water, of men laat het water met klei en ſeep koken. Het is hetzelfde welk water men tot het bad neemt, het kan Bron- Rivier- of Regenwater zijn, ook gebruikt men tot plaatſelijke baden, Melk, Azijn, Wijn, of Brandewijn, welke echter bij geheele baden te kostbaar zouden zijn. Vette en olieachtige ligchamen zijn tot baden ongeſchikt; doch zullen zij er echter toe gebruikt worden, alsdan moet men ze eerst met Seep laten vereenigen.

Men moet de middelen die tot een bad vereischt wor-

worden in eene groote toereikende hoeveelheid voorfchrijven. Gewoonlijk worden dezelve in den vorm eener Species of van een Poeder uit de Apotheek voorgefchreven, zij worden, kort voor dat de zieke zich baadt, aan de plaats zelve, naar vereischte hunner geaardheid, met het tot het bad beltemde water vereenigt. De Geneesheer moet zoo wel omtrend de bereidingswijze als over de houding in 't bad, en den tijd van deszelfs gebruik, als ook over de temperatuur van 't zelve, die genen welken zich bij den zieken bevinden, eene naauwkeurige mondelinge onderrichting geven. *Stoofbaden* zijn gewoonlijk, wanneer zij niet uit gemeen of mineraalwater worden aangewendt, door kunst met aetherifche deelen bezwangert; ten dien einde fchrijft men planten voor die zulke werkzame deelen in zich bevatten, als, bij voorbeeld, *Hb. Menthae piperit.*, *Hb. Rorismarini cet.*

β) Het *Dampvormig bad* (*Balneum vaporofum*) is eene ftoving van eenig gedeelte, of van het gantfche ligchaam, het hoofd uitgezondert; hiertoe zijn alleen vlugge prikkelende ligchamen met water vereenigt, gefchikt. Het deel het welk aan het damdbad wordt blootgefteld moet met eenen doek bedekt worden, op dat de damp op dezelve gedurende eenen langen tijd blijve hangen, en niet zoo fpoedig vervliege; wordt het geheele ligchaam gedampt, alsdan wordt het geheel behangen, maar het hoofd blijft, indien de bijzondere Indicatie des Geneesheers dit niet vereischt, vrij. De Geneesheer deelt, gelijk bij de overige baden, den tijd als ook de manier van aanwending mondeling mede, wanneer de hiertoe vereischte middelen ook gedroogd uit de Apotheek worden voorgefchreven.

Moet

Moet de damp in holligheden van het ligchaam, bij voorbeeld, in de ooren, of in den mond gebragt worden, dan moet men op het vat van het dampbad eene tregter zetten.

Tot dezen aard van baden zijn weeke plantaardige zelfstandigheden gefchikt, en zulke die vlugge werkzame deelen in zich bevatten, verders Wijn, Azijn, Brandewijn en Mierenzuur.

c) *Oogwater* (*Collyrium*), is een vloeibaar geneesmiddel, 't welk op zieke oogen aangewend, van eene heilzame uitwerking is; het zelve wordt, of voorzigtig door eene pen in den grooten hoek van het oog gedroppelt, of er worden compresfen mede bevogtigt, die men op de oogen legt, waarbij men echter alle drukking bij dezelve vermijden moet. De compresfen moeten altijd vogtig gehouden worden, dewijl zij, droog geworden zijnde, het oog door de wrijving te zeer prikkelen, en hierdoor eene nieuwe ontfteking veroorzaken; het Oogwater moet noch te koud, noch te heet worden aangewendt.

Men bediene zich tot deze Voorfchriften, van weekmakende en fpoedig prikkelende Geneesmiddelen, fcherp en te fterk zamentrekkende dingen zijn voor zoo een opwekbaar orgaan als het oog is, ongefchikt, even zoo weinig mag men flijmachtige middelen, die nog zoo veel in onze dagen worden aangewendt, tot Oogwater voorfchrijven, dewijl zij bij het droogen de oogenleden aan een kleven, en door hunne prikkeling de fmart en de ontfteking vermeerderen.

d) *Waschwater*, (*Lavacrum*), is een vlug Geneesmiddel, 't welk gebruikt wordt om meerdere deelen van 't ligchaam te wasfchen, en om in ziektens de

werkdadigheid van 't zelve te vermeerderen; echter bedient men zich er in de meeste gevallen slechts van met het oogmerk, om de zuiverheid der huid te bewaren, hiertoe worden middelen vereischt die aan dit doel beantwoorden, als *Bismuthum oxydatum album*, *Borax*, *Benzoë*, *Myrrha*, Brandewijn, zuiver water enz.; in het eerste geval, gebruikt men er warmen azijn, wijn, wijngeest, welriekende en aetherische Aftreksels, Camphergeest, of het afkooksel der China toe enz.

e) *Wondwater* (*Aqua vulneraria*) is eene geneeskundige vloeistof, waarmede men compressen of plukſel bevogtigt, die op uitwendige gezwellen of wonden gelegt worden.

f) *Mondwater*, *Mondspoeling*, (*Collutorium*), is een vloeibaar Geneesmiddel, 't welk ter reiniging des monds, en ter genezing zijner ziektens wordt aangewendt; tot dit einde moet de mond er door worden uitgespoelt. Wordt eene diergelijke vloeistof bij ziektens der keel aangewendt, in welke hetzelve met een geraas in de holligheid omgeschudt, en daarna weder uitgeworpen wordt, dan noemt men het eene *Gorgeldrank*, *Gorgelwater*, (*Gargarisma*), maar wordt hetzelve door een spuitje in, of op het lijdende deel gebragt, dan bekomt het den naam van *Inspuiting* (*Injectio*), en in deze betrekking kan het Gorgelwater onder de inspuitingen gerekend worden: GRÜNER 1) telt echter, (indien ik niet dwale) te onregt het Mond- en Gorgelwater onder de classe der Inspuitingen, daar, zoo als ik geloof, dezelve veel eerder als *Badingen* der

1) Aangeh. Apoth. O. zijde 178. §. 86.

der inwendige deelen der Gorgelpijp, of Keel, en der Mond moeten worden aangemerkt.

§. 188.

2) *Infpuitingen*, (*Injectiones*), zijn vloeivormige Geneesmiddelen, die door eene fpuit in opene natuurlijke holligheden van het ligchaam, als in de ooren, in de traanklieren, in de moederfcheede enz., en in wonden en gezwellen, zoo als pijpgezwellen, *Fiftulae*, worden ingegoten: diergelijke middelen moeten altijd warm worden aangewendt.

De hiertoe vereischte middelen, rigten zich naar de geaardheid van het lijdend deel en der ziekte; men zij echter met fcherpe en bijtende middelen voorzigtig. Hiertoe behoort ook het Clyfteer, Lavement, (*Clyfter f. clysma*, *Enema*, *Lavamentum*), het onderfcheidt zich van de infpuitingen niet als alleen hierin, dat de vloeiftof met eene fpuit in het darmkanaal wordt gefpoten, met het oogmerk om ontlasting te bevorderen, of wanneer men met den mond geen voedfel nemen kan, op eene andere manier het ligchaam te voeden; ten derden, zijn ook prikkelende clyfteren bij werkeloosheid van het darmkanaal aan te bevelen. In het tweede en derde geval moet de hoeveelheid van het Clyfteer niet zeer groot zijn; fomwijlen zijn voor kinderen twee tot vier oncen, en bij volwasfenen acht tot twaalf oncen der vloeiftof, voor een Clyfteer toereikend.

§. 189.

De Geneesheer moet bij alle deze geneeskundige

Voorschriften naar zijne gemaakte Indicatie niet vergeten te bepalen, of het koud, lauw of warm, en op welke wijze het gebruikt moet worden.

Voorbeelden van Voorschriften.

Voorschriften voor natte Omslagen.

℞. Ammon. muriatic. depurat. Unc. ij.
Solv. in Aq. destillat. Unc. xviij.
adde
Vini Generosi Unc. vi.
Aceti Vini Unc. iij.
D. S. *Omslag.*

℞. Aq. Saturninae Libr. i.
Spirit. Lavendulae Unc. i.
—— Camphorati Unc. iß.
M. D. S. *Omslag.*

℞. Hba Ruthae.
—— Rorismarini.
Flor. Lavendulae.
—— Chammomill. vulg. Singul. Unc. i.
Infund. per x Minut.
Vini Gallici rubri libr. iß.
Colat. D. ad vitr.
S. *Omslag.*

℞. Aq. Rosarum Unc. vi.
Acet. Saturnin. gutt. xx.
Spirit. Rorismarin. Scr. i.
M. D. S. *Oogwater.*

℞. Plumbi acetici gr. vi.
Extract. Hyoscyami gr. iij.
solve
Aq. Rosarum Unc. vi.
M. D. S. *Oogwater.*

Waschwater.

℞. Hbae Violae tricolor. Unc. i.
Infund. Aq, bull. s. q. per ¼ hor.
Colat. libr. ij. Solvae
Hydrarg. muriat. Corrosivi.
Ammon. muriat. Singul. gr. xij.
D. S. *Waschwater.*

Eene Tinctuur welke tot eene zuiveringswater gebruikt kan worden.

℞. Myrrhae,
Styracis in granis,
Benzoës Singul. Dr. ij.
Radic. Irid. Florentin. Dr. i.
Boracis Dr. β.
Spirit. Vini rectificat. Unc. iv.
digere per horas xxiv.
Colat. d. in Vas. claus.
S. *Bij 't gebruik twintig droppels in een theekop water.*

Mondwater, Mondspoeling.

℞. Hbae Majoranae.
—— Salviae.
Flor. Lavendulae Singul. Unc. i. Consc. affund.
Spirit. Vini rectificat. Unc. iij.
Aq. Commun. libr. iv.
diger. per hor. xxiv. Colat. libr. iij.
D. S. *Mondwater.*

℞. Hbae Salviae Dr. ij.
Infund. s. q. aq. bull. per ¼ hor. Colat. Unc. vi. refrigerat. add.
Spirit. Cochlear. Dr. i.
Tinct. Myrrhae Dr. ij.
D. S. *Mondwater.*

℞. Hbae Ruthae Unc. β.
Infund. s. q. Aq. bull.
Colat. Unc. vi. refrigerat. adde
Trae Myrrhae Dr. ij.
D. S. *Mondwater.*

Gorgeldrank of *Water.*

℞. Flor. Granat. Uuc. i.
Coq. s q. Aq. per ½ hor.
Colat. Unc. vi. refrigerat. add.
Tinctur. Pimpinellae Dr. ij.
Mell. Rosar. Unc. iβ.
D. S. *Gorgeldrank.*

℞. Hbae Salviae Unc. i.
Infund. ſ. q. Aq. bull.
Colat. Unc. viij. refriger. Solv.
Extract. Opii gr. iij. add.
Trae Succini Dr. iiβ.
Mell. Crudi Unc. i.
D. S. *Gorgelwater.*

Inſpuiting in den Pisbuis.

℞. Aq. deſtillat. Unc. iv.
Plumb. acetic. gr. vi.
Trae Op. Simplic. Dr. β.
M. D. S. *tot uitwendig gebruik.*

Inſpuiting voor Gezwellen.

℞. Unguent. Elem. Unc. i.
Vitell. Ovi. No. i.
Subact. admiſc.
Aq. Commun. Unc. v & add.
Mell. Roſarum. Unc. β.
D. S. *Inſpuiting.*

Clyſteer.

℞. Sem. lin. Unc. ij.
Coq. ſ. q. Aq. per ½ hor.
Colat. libr. ij.
D. S. *voor twee Clyſteren* 1).

In-

1) Men voegt kort voor het gebruik bij ieder een dezer Clyſteren dertig droppels der *Tinct. Opii Crocat.*

Inſpuiting bij de uitzakking van de Baarmoeder.

℞. Cort. Querc. Unc. i.
Coq. ſ. q. Aq. per ½ hor.
Colat. libr. i. Solve
Alum. crud. Dr. iij.
D. S. *tot uitwendig gebruik.*

℞. Ichtiocollae Dr. β.
Coq. ſ. q. Aq. Colat. Unc. vi. add.
Trae Opii Crocat. Scrup. β.
D. S. *tot een Clyſteer.*

℞. Aſae faetidae Dr. vi.
Subig.
Mucilag. Mimoſ. q. ſ. adde
Aq. chamomill. Unc. viij.
D. S. *voor ieder Clyſteer het vierde gedeelte te nemen.*

NB. Het Clyſteer hiertoe wordt in het huis des zieken, uit haverſlijm, of chamillenthee bereidt, en dit Voorſchrift is alleen eene bijvoeging voor het zelven.

*

VIER-

VIERDE HOOFDSTUK.

Van de noodzakelijkheid en den aard der formuliere verordening eeniger Heelkundige verrigtingen.

§. 190.

Men vindt onder de heelkundige verrigtingen, fommige, die den minder kundigen Heelmeester, zoo wel als de, over hun phyfiek welzijn te weinig onderrigte Lieden, alleen kleinigheden toefchijnen te zijn; zoo dat derzelver aanwending, zonder op de toeftand der ziekte, en de gefteldheid van het ligchaam acht te geven, op bloote verkiezing der zieken volbragt wordt, of, het geen nog meer is aftekeuren, als kleine probeermiddelen worden in 't werk geftelt; dit ongehoord misbruik in het aderlaten, wrijven, het aanleggen van bloedzuigers, der Spaanfche vliegenpleister, en der mostertpap, heeft ook zeer veel in onze dagen plaats; dewijl vooroordeel, en eigenzin de nog overgeblevene dwalende meningen der oude Leerfcholen te veel begunftigen, zoo dat zelfs Geneesheeren, door zulke dwalingen vergiftigt, zich niet fchamen, met deze zoo gewigtige Geneesmiddelen der Heelkunde te fpelen, als of zij met dezelve nimmer eenige fchade konden doen.

Ieder denkend Geneesheer, die zich fterk genoeg gevoelt over vooroordeelen heen te treden, en de Heel-

kunde op dien voet betragt op welke zij tegenwoordig ſtaat; zulk een Heelarts, zegge ik, kan ſlechts de uitgeſtrektheid van het gewigt beoordeelen, 't welk de bovengenoemde heelkundige middelen, met betrekking hunner werking op het levende ligchaam uitoefenen; waar eene gegronde aanwijzing hunne aanwending vereischt, zijn zij bij het dringendst gevaar ook de eenigſte middelen door welken het leven der zieken geredt wordt; maar dood, en verderf, zijn hunne gevolgen, wanneer zij worden aangewendt waar zij niet vereischt worden. Het is hierom de pligt van ieder Geneesheer, voor zoo verre het in zijne magt is, deze dwaling in de Heelkunde grenzen te ſtellen.

§. 191.

Het is algemeen bekent dat er zieken zijn die jegens hunnen Geneesheer met zeer veel valschheid omgaan, en vooral in dit geval, dat zij buiten zijne medekennis een Heelmeester laten halen, welke hun alsdan op hun eigen bevel, als of de Geneesheer het begeert hadde, eene zeer groote aderlating, of Spaanſche vlieg, bloedzuigers enz., moet appliceren, waardoor zij, in de meening zijnde hunnen toeſtand ſpoedig te zullen verbeteren, zich tienvoudige ſchade toebrengen, ja den onvermijdelijken dood te gemoet zien, waarbij nu, of ook te laat, wanneer redding buiten de grenzen der mogelijkheid is, de begane misſtap, geheel aan den Geneesheer wordt toegeſchreven.

§. 192.

Het zoude om deze reden van zeer veel nut zijn, dat door een hooger bevel ſtrengelijk verboden wierdt, dat de Heelmeesters of hunne leerlingen bij geene zieken, die door een Geneesheer wordt waargenomen, buiten een ſchriftelijk nagelaten voorſchrift, 't welk de Geneesheer met zijnen naam bekragtigt heeft, eene der opgenoemde verrigtingen volbrengen, hierdoor zoude de Geneesheer en Heelmeester van naſpraak bevrijdt zijn.

§. 193.

Dergelijke verordeningen, moet even eens als een Recept 't welk in de Apotheek komt, volgens een vastgeſtelden vorm, regelmatig door den Geneesheer geſchreven worden; hierbij hebben echter eenige veranderingen plaats.

1) De *Dagteekening* wordt, gelijk op het Recept, boven aan geſtelt, dewijl de verordening alleen voor eenen dag gelt.

2) De bij het Recept gewoonlijk gebruikelijke *praepoſitie: Recipe*, is bij deze voorſchriften niet gebruikbaar; want, dat de Heelmeester bij iedere verrigting, het eerst het middel in de hand moet nemen, voor dat hij het aanwendt, ſpreekt van zelfs, gevolglijk zoude het belagchelijk zijn denzelven, dit het eerst voorteſchrijven. Men moet daarentegen den Wondarts op de aanwending van het eene of andere middel opmerkzaam maken, en in dit geval is de praepoſitie: *Applicetur ſ. Applicentur*, (het worde of worden aangewendt,) hier zeer gepast.

De

De praepofitie kan, kortheidshalven, met een grooten Latijnfchen letter A, of ook aldus (*App.*) worden aangetoont.

3) Hierop volgt, het aantewendene *Heelkundige middel*, als, bij voorbeeld, eene *Aderlating*, *Venae fectio*, (V. S.) *Bloedzuigers*, *Hirudines cet.*, hetzelve wordt met de praepofitie op eenen regel gefchreven.

4) De *verhouding*, of de *Dofis*, volgt Direct onder het middel, deze wordt met *Numero* (*Nro*) beteekent, alleen wordt bij de aderlating het aftetappene bloed met oncen bepaald.

5) Wordt in de onderfchrijving aan den Wondarts, het *deel van 't ligchaam* bepaalt, op 't welke hij het hem voorgefchrevene heelmiddel moet aanwenden.

Alle tot hiertoe aangehaalde zaken worden in 't Latijn gefchreven.

6) Schrijft de Geneesheer ter linkerzijde onder het voorfchrift, den *naam*, als ook zijne woonplaats, maar aan de regterzijde fchrijft hij ter bekragtiging *zijnen naam*; en dit alles in de Moedertaal.

7) Moet de Heelkundige aanwending fpoedig volvoert worden, alsdan wordt de aanwijzing, *cito* hiertoe vereischt.

§. 194.

Zulk eene verordening, moet alsdan van de zijde des zieken, aan den Wondarts bezorgt worden, die hierna het verdere moet bezorgen. Het is hem echter niet geoorlooft, het door den Geneesheer voorgefchrevene voorfchrift, aan den zieken te rug te geven, maar hij

moet

moet het tot zijne eigene verzekering naauwkeurig bewaren. Ik geloof dat men op deze wijze, het boven aangehaalde misbruik, zeer ligt zoude kunnen voorkomen.

§. 195.

De *Aderlating*, (*Venae ſectio*), is onbetwistbaar zeker het meest verzwakkende middel, doordien door *directe* beroving van het levensonderhoudend ſap voor het organismus, het *bloed*, uit hetzelve, daar het eerst in alle deelen afgeſcheiden, en uit alle ſappen bereidt wordt, in zijne hoeveelheid vermindert wordt. De Geneesheer moet dierhalven, met deszelfs verordening zeer voorzigtig zijn, doordien er veel nuts, maar ook veel nadeels, door dezelve kan veroorzaakt worden, wanneer hij te ligtzinnig tot deszelfs verordening overgaat; waar echter integendeel de toeſtand der ziekte, eene lating vereischt, daar verzuime de Geneesheer niet dezelve te verordenen, want in noodzakelijke gevallen eene lating, uit vrees of uit vooroordeel natelaten, is even zoo ſtrafbaar, als derzelver aanwending in gevallen waar zij niet vereischt wordt, even van zoo veel gewigt is de bepaling der hoeveelheid van het aftetrekkenen bloed, dewijl het zelve op geene wijze hoegenaamt zoo ſpoedig het ligchaam wordt te rug gegeven. Hierom gebruike men de voorzigtigheid van *kleine aderlatingen* te verordenen, en dezelve naderhand weder te laten herhalen, tot dat den toeſtand der ziekte, zich zoo veel verandert heeft, dat derzelver aanwending niet meer noodig zij. Het is dierhalven zeer verkeert, bij de eerſte aderlating een, of meerder ponden bloeds ('t welk heden nog

nog zoo veel geſchiedt) aan het ligchaam te onttrekken, om aanſtonds de toeſtand der ziekte te heelen. Welk Geneesheer, is er wel in ſtaat bij eene ziekte te bepalen, hoe veel bloeds er aan het organismus moet onttrokken worden, om deze of gene ziekte te heelen? Ik geloof zeer zeker, geen een; want wij hebben tot heden toe nog geene maatſtaf, (en zullen ze ook nimmer vinden,) naar welke wij ons kunnen rigten, om met dezelve, den graad der werkzaamheid van het geheele ſystheem aftemeten, waardoor wij wiskunſtig bepalen kunnen, hoe veel het organismus verzwakt, of geſterkt moet worden. Daar wij in dit opzicht nog te veel ten agteren zijn, zoo blijft de eerſte voorſlag, van *kleine aderlatingen* aantebevelen, de beste; daar, waar te weinig bloed wordt afgenomen, is het nog altijd in de magt van den Geneesheer, meer aan het ligchaam te onttrekken, waar men echter te veel ontnomen heeft, is geen Geneesheer in ſtaat het bloed weder in de aderen te doen gieten, of op eene andere wijze het weder ſpoedig in het ligchaam te brengen. Het beste is het, wanneer de Geneesheer bij de aderlating kan tegenwoordig zijn, om zich naar de veranderingen des zieken te gedragen, en hierdoor de hoeveelheid van het aftetappenen bloed te bepalen; kan hij er echter niet bij tegenwoordig zijn, zoo zijn 3, 4 tot 6 oncen bloed voor eene aderlating reeds toereikende, welke alsdan naar de hierop volgende omſtandigheden kan herhaalt worden. HORN 1) beveelt zelfs het bloedlaten in verdeelde doſes aan, na-

1) Kliniſches Taschenbuch, Berlin 1803, ſeite 193.

namentlijk, van 1—3 oncen, dezelve bij 't uur voorteſchrijven, daar hij met alle regt betoogt, dat eene ſnelle onttrekking van eene bepaalde hoeveelheid bloeds, veel meerder verzwakt, als eene langzame ontvloeijing van 't zelve 1).

§. 196.

Het aderlaten is noodzakelijk bij alle ziektens, wier wezen in eenen te hoogen graad van het werkdadig organismus is gelegen, dierhalven bij alle hyperſthenien (v).

Integendeel is deszelfs aanwending ſchadelijk, in alle astheniſche ziektens, dewijl in dezelve het werkvermogen niet boven den natuurlijken ſtaat verhoogt, maar veel eer vermindert is; verders heeft deszelfs aanwending bij zeer oude lieden en kinderen geen plaats (w), de eerſte zijn zeker, uit hoofde hunner ouderdom, niet meerder aan overhoeveelheid van bloed onderworpen, en kinderen hebben eene te ligt overwinbare organiſatie, zoo dat men ze ook door

zagt

1) Zie 't aangehaalde Werk zijde 181.

(v) Het zoude mij niet voegen, hier ter plaatſe, mijne denkwijze over het geheele Systheem der nieuwere Geneeskundigen te zeggen. Men zie over een gedeeltelijk nut der aderlating na, de door mij ter aanvaarding der Doctorale waardigheid, in 't licht gegevene *Disſertat. Medic. de Haemoptyſi.* Alleen merke ik hier aan, dat den Schrijver door *morbi hyperſthenici*, niets anders kan verſtaan dan de *morbi veri inflammatorii.* V.

(w) Men zoude het te algemeene van het eerst gedeelte dezer bepaling, door te veel voorbeelden kunnen aantoonen, doch ik laat het aan ieder weldenkenden Geneesheer zelven over, hieromtrend gegronde, en door ondervinding bekragtigde, tegenwerpingen te maken. V.

zagt werkende middelen, als koude, Laxeermiddelen of Bloedzuigers, van den hoogsten graad der sthenie kan bevrijden, hierbij geve men acht op de sterke gesteldheid hunner bloedvaten, waardoor deze operatie niet alleen zeer moeilijk, maar vooral ook zeer gevaarlijk wordt. Zwangere vrouwen, onmagtigen en schijnbare dooden mogen nimmer gelaten worden. Bij bloedvloeijingen eene ader te laten is zeer gevaarlijk (x).

Gewoonlijk laat men aan de armen, voeten, aan den hals en onder den tongader, in zeldzame gevallen geschiedt het ook aan de handen, de slapen van 't hoofd en aan 't voorhoofd; de Geneesheer moet bij de voorschrijving der aderlating de plaats, waar de

(x) Wij zijn van het tegendeel in plethorike gestellen te veel overtuigt, dan dat wij hier den Schrijver zouden toestemmen; ik erken het, de zwangere staat is een *contraindicans* ter aanwending der lating, maar wanneer eene zwangere vrouw eene *Pleuritis vera inflammatoria*, of eene *febris inflammatoria* krijgt, alsdan gebiedt de *indicatio vitalis*, dat men eene *venae sectio* doet, doch onder de behoedzaamheid van dezelve per *Epicrasi*, te doen. Wat vermag eene lating niet in *spasmi*, *convulsiones*, en welk nut heeft men er niet van in *Haemorrhagiae*, als *derivans* beschouwt? en vooral in volbloedige gestellen. Ik erken het, men kan niet te voorzigtig zijn, en de aderlating is nog ten onzen dagen, in de handen van vele Geneesheeren een moordtuig; doch hij die naauwkeurig op de *causa*, *natura & symptomata morbi* let, zal acht op zijnen zieken, op zijn gestel enz. gevende, ook bij zwangere volbloedige vrouwen zeer dikwijls veel nuts met eene aderlating uitrigten; ik spreek op het gezag van BAUDELOCQUE, eenen SMELLIE en meer anderen, terwijl ik in de maand November van 't voorledene jaar, meermalen eene op goede gronden rustende, aangewende aderlating bij zwangere vrouwen met het gewenschte gevolg bekroont zag, en ik hier, in mijne geneeskundige practijk door herhaalde proefnemingen, het gevoelen dezer achtingswaardige mannen bevestigd heb gezien. V.

de aderlating moet worden aangewendt, aantoonen, maar de bepaling der ader die geopent moet worden, moet men altijd aan den Heelmeester overlaten.

Men moet het uit de ader-gelaten bloed altijd ter beoordeeling van den Geneesheer, bewaren, opdat hij volkomen van de afgetapte hoeveelheid van 't zelve verzekert zij (*y*).

§. 197.

Bloedzuigers (*Hirudines vivae*) werken op eene mindere verzwakkende wijze als het aderlaten, dewijl door dezelven alleen bloed gezogen wordt uit de fijne bloedvaatjens, die zich in de huid bevinden, dierhalven neemt de opwekbaarheid in 't algemeen hier wei-

(*y*) Of dit eene geheel voldoende reden is, geloof ik niet; want de *crusta inflammatoria*, bij voorbeeld, welke men bij ziektens van een ontstekenden aard vindt, geeft aan den Geneesheer zeer veel stof ter bepaling van de hevigheid, en den aard der ziekte, want het is waar, dat, naar eene meerdere activiteit van het organismus, ook het bloed eene verandering in snelheid, en door vermeerderde afscheiding, eene verandering in bestanddeelen ondergaat; naarmate nu dat de *crusta inflammatoria* grooter of minder is, kan de Geneesheer zeker eenige bepaling hieruit tot den aard der ziekte afleiden; het zoude echter aan eenen anderen kant onvoorzigtig zijn, de herhaling der bloedlating, *alleen* naar het aanwezen der *crusta inflammatoria*, te willen bepalen; neen, men moet alles wat bij den zieke opgemerkt kan worden, en vooral zijn gestel, met bijkomende omstandigheden vereenigen, en hiernaar voorzigtig, doch tevens moedig te werk gaan. Men zie over het nut en de noodzakelijkheid der aderlating na, de *Dissert. Medic. de Phlebotom.* door PETR. NYGH, in 1747 te Harderw. verdedigt, en de *Diss. Medic.* de V. S. in 1788 te Leyd. verdedigt door J. P. VAN TONDEREN, als ook het werk van WOLKOPFF, *über die blütausfl.* V.

weinig deel aan; men zoude hierom deze verrigting zeer gevoeglijk eene plaatſelijke aderlating kunnen noemen, wier werking zich meer tot de plaats bepaalt waar zij wordt aangewendt. Hierom worden dezelve in alle ſtheniſche ziektens met eene plaatſelijke aandoening, wanneer zeer zekerlijk een werktuig lijdt, vereischt, als, bij voorbeeld, in eene ſtheniſche *Ophthalmia*, *Hepatitis*, *Ciſtitis*, *Cynanche cet.*, even zoo nuttig is hunne aanwending in kinderziektens, alwaar eene zeer hooge graad van ſthenie aanwezig is, en het aderlaten op de zwakke werktuigen der kinderen te verwarrend zoude werken, bij Aſthenie vergert hunne aanwending de toevallen.

Men late de wijze der aanwending der bloedzuigers over aan den Heelmeester. Iederen keer moeten zij digt bij het lijdenden deel worden aangewendt, derhalven moet de Geneesheer de plaats hiertoe, als ook hun getal, bepalen, en hoe lang de plaatſen moeten bloeden, wanneer de bloedzuigers zijn afgevallen.

§. 198.

Schrapping, *wryving* (Scarificatio), is tweeledig, de eerſte is de drooge wrijving, wanneer drooge wrijfkoppen (ventoſae) op eenig gedeelte van het ligchaam geſteld worden, om bij de Aſthenie, door hunne prikkeling, de werkdadigheid van een deel te vermeerderen; deze wijze van aanwending heeft in den tegenwoordigen tijd nog veel plaats; integendeel is de tweede manier, in welke de huid werkelijk wordt opengemaakt, om door den kop het in de fijne vaten aanwezige bloed uittetrekken, geheel en al uit den

ſmaak,

ſmaak, alleen gelooft de Landman hierdoor nog veel hulp te bekomen. Deze laatſte wijze van wrijving is door de bloedvloeijing een verzwakkend middel, hietom gelt hier het zelfde, 't geen ik van de bloedzuigers gezegt heb. De aanwending der eerſte wijze is met minder omſlag verbonden, als het *bloedende wrijven;* deze operatie is voor zwakke kinderen ongeſchikt.

§. 199.

Spaanſche Vliegenpleisters (*Veſicatoria*), zijn een zeer nuttige prikkel, wanneer men dezelve geene blaren laat trekken, maar vooral tot ontſteking van *eenen rooden vlek* laat aanleggen. Zij verzwakken integendeel na voorafgegane prikkels, wanneer er eene blaar ontſtaat, door welke aan 't ligchaam de ſappen worden ontnomen. Zij verhoogen door hunne prikkeling het werkvermogen van het geheelen ſystheem, maar trekken niet, gelijk ſommigen nog denken, met het ſlijmachtige water de ziekteſtof uit het ligchaam; het is hierom verkeert dezelve blaren te laten trekken, waardoor te gelijk, door een en het zelfde middel, prikkeling en verzwakking wordt veroorzaakt; de eene uitwerking kan alleen nuttig, de andere moet onbetwistbaar nadeelig zijn.

§. 200.

Daar de aanwending der Spaanſche vliegen, zelfs in het grootſte levensgevaar, van een onbedenkelijk nut is, zoo bewijst zelfs de ondervinding, dat zij

geen gering Geneesmiddel zijn, men moet te gelijk bij hunne verordening overleggend te werk gaan.

Hunne aanwending, te gelijk met eene aderlating, is waare kwakzalverij. Zij zijn in alle asthenifche ziektens nuttig, zelfs daar, waar dringend levensgevaar voorhanden is; maar zij verergeren alle sthenifche ziektens.

De Geneesheer moet bij derzelver voorfchrijving het getal der pleisters, en de plaats hunner aanwending, en dat zij alleen een roode vlek trekken moeten, aanteekenen.

§. 201.

Mostertpap (*Sinapismus*), is in zijne werking volkomen gelijk aan de Spaanfche vlieg, hierom wordt zij in alle gevallen vereischt, waar de eerste plaats hebben. De aanwending der mostertpap is zekerder als die der Spaanfche vliegen, dewijl bij dezelve het blarentrekken zeer moeilijk is voortekomen, dewijl er foms naderhand uit de roode vlek eene blaar ontstaat, het geen integendeel bij de Mostertpappen geen plaats heeft.

Eenige voorbeelden van heelkundige Voorfchriften.

Die 24*ta* *Julii* 1806.
App. V. S. *Unc.* vi.
ad brach. dextr. Sanguis Servat. Obfervatione.

Madame N. N.
woonachtig . . . . . *Dr.* N. N.

Die

Die . . . . . .

App. Hirudines vivae No. iv.
ad palpebram inferiorem oculi Sinistri, continuatur Haemorrhoea per ½ hor.

Die . . . . . .

App. Ventosae N. iij.
ad Mamm. dextr.
cito.

Die . . . . . .

Applic. Vesicantia tanq. rubefacientia. No. ij.
ad Suras.

Die . . . . . .

App. Sinapismus N. i.
ad nucham.

*

TAFEL der Scheikundige Oplossingen, van de in de PHARMACOPOEA BORUSSICA genoemde Geneesmiddelen.

A.

Acetum Saturninum, wordt door alle gemeene waters opgelost.

Acidum benzoicum, de loogzouten en aardens maken het moeijelijk oplosbaar, maar verbinden er zich mede tot onzijdige- en middenzouten.

Acidum muriaticum, het lost op: *Argentum nitricum* (*Nitras argenti*), *Borax*, *Hydrargyrum aceticum*, — *muriaticum mite* (*Mercur. dulc.*) 1) — *Phosphoricum*, — *Kali aceticum*, — *Sulphuratum* — *nitrico stibiatum*, *Liquor Ammonii acetici*, — *Ammonii Succinici*, — *Hydrargyri nitrici*, *Natrum aceticum*, *Plumbum aceticum*, *Sapones*, *Sulphur stibiatum aurantiacum*, *Tartarus chalybeatis*, — *Stibialus*.

Acidum nitricum, lost alle de voorgenoemde onzijdige zouten op, welke het zoutzuur oplost, en nog daarenboven: *Baryta muriatica*, *Calcaria muriatica*, *Hydrargyrum aceticum*, — *Sulphu-*

1) Het is zeer noodig optemerken, dat het verzoette kwikzilver door het zoutzuur tot *bijtende sublimaat* (*Hydrargyrum muriaticum corrosivum*) overgaat.

phuratum, *Natrum phosphoricum*, *Plumbum aceticum*, *Sapones*, *Tartarus ſtibiatus*.

Acidum Sulphuricum, moet het als een zuur werken dan moet het noch met loogzouten, noch met aardens vereenigt worden, het ontbindt alle onzijdige zouten die door het ſalpeterzuur ontbonden worden; verders ontbindt het: *Ammonium muriaticum martiatum*, *Argentum nitricum*, *Baryta muriatica*, *Calcaria muriatica*, *Cuprum aceticum*, *Ferrum muriaticum*, — *tartaricum*, *Hydrargyrum aceticum*, *Kali Sulphuratum*, *Liquor Hydrargyri nitrici*, *Plumbum aceticum*, *ſapones*, *Tartarus depuratus*.

Acidum Tartaricum, lost alle zouten op welke de *Kali* in zich bevatten, het ploft uit dezelve eene *Cremor Tartari* neder; verders ontbindt het noch: *Baryta muriatica*, *Calcaria*, *muriatica*, *Cuprum ſulphuricum*, *Ferrum muriaticum*, — *ſulphuricum*, *Hydrargyrum aceticum*, *Kali aceticum*, — *muriaticum*, — *nitricum*, — *nitrico*, *ſtibiatum*, *tartaricum*, *Liquor Hydrargyri nitrici*, *Plumbum aceticum*, *Sapones*, *Tartarus natronatus*, *Zincum*, *Sulphuricum*.

Aether aceticus, wordt ontbonden door Loogzouten en Zwavelzuuren.

Alumen crudum, wordt door alle Loogzouten opgelost, verder: *Ammonium muriaticum*, *Baryta muriatica*, *calcaria muriatica*, *Hydrargyrum aceticum*, *Kali muriaticum*, — *nitricum*, — *tartaricum*, *Liquor Ammonii ſuccinici*, — *Hydrargyri nitrici*, *Natrum nitricum*, *Plumbum*

 bum

bum aceticum, Tartarus boraxatus, — natronatus.

Ammonium carbonicum, met zuuren, geeft het onzijdige zouten, verders lost het op: *Alumen, Baryta muriatica, Calcaria acetata, — muriatica, Hydrargyrum aceticum, — muriaticum Corrosivum, Hydrarg. muriaticum mite, — phosphoricum, — tartaricum, Liquor Hydrargyri nitrici, Magnesia sulphurica, Plumbum aceticum, Tartarus chalybeatus, — Stibiatus.*

Ammonium muriaticum, wordt opgelost door: *Acidum sulphuricum, Alumen, Aqua calcariae ustae, Argentum nitricum, Borax, Cuprum sulphuricum, Ferrum sulphuricum, Hydrargyrum aceticum, Kali aceticum, — Causticum, Kali carbonicum, — tartaricum, Liquor Hydrargyri nitrici, Magnesia carbonica, — Usta, — Sulphurica, Natrum aceticum, carbonicum, Plumbum aceticum, Sapones, spiritus vini, zincum sulphuricum.*

Aqua calcariae ustae, moet met geen zuuren vereenigt worden, *Alumen, Ammonium carbonicum, — muriaticum, Borax, cali carbonicum, — tartaricum, Liquor Ammonii acetici, Ammonii muriatici, — Ammonii succinici, Magnesia sulphurica, Natrum Phosphoricum, Tartarus Boraxatus.*

B.

Baryta Muriatica, zij wordt door het gemeene water en alle Koolzuuren, Loogzouten, opgelost, verders door *Acidum nitricum*, — *Succinicum*, — *Sulphuricum*, *Alumen*, *Argentum nitricum*, *cuprum ſulphuricum*, *Ferrum ſulphuricum*, *Hydrargyrum*, *aceticum*, — *Phosphoricum*, *Kali ſulphuricum*, *Liquor Ammonii ſuccinici*, — *Hydrargyri nitrici*, *Magneſia ſulphurica*, *Natrum ſulphuricum*, *Plumbum aceticum*, *Zincum ſulphuricum*.

Benzoë, Loogzouten en Aarden verbinden zich met het zelve tot onzijdige, en middenzouten, en te gelijk met bijtende loogzouten tot ſeepen.

Bismuthum nitricum praecipitatum, wordt opgelost door Loogzouten en zuivere Zuuren.

Borax, wordt door alle metaalachtige zouten opgelost, *Acidum muriaticum*, — *nitricum*, — *Phosphoricum*, — *Succinicum*, — *Sulphuricum*, *Alumen*, *Baryta muriatica*, *Calcaria muriatica*, *Magneſia ſulphurica*.

C.

Calcaria muriatica, wordt opgelost door: *Acidum nitricum*, — *Succinicum*, — *Sulphuricum*, — *tartaricum*, *Alumen*, *Ammonium carbonicum*, *Argentum nitricum*, *Borax*, *Cuprum ſulphuricum*, *Ferrum ſulphuricum*, *Hydrargyrum aceticum*, — *Phosphoricum*, *Kali aceticum*, — *Carbonicum*, — *Sulphuricum*, — *tartaricum*,

Liquor Ammonii succinici. Hydrargyri nitrici, Magnesia sulphurica, Natrum aceticum, Natrum carbonicum, Natrum Phosphoricum, — Sulphuricum, Plumbum aceticum, Tartarus boraxatus, — natronatus, Zincum sulphuricum.

Calcaria sulphurata, wordt door alle zuuren, en zuurachtige zouten, verders door alle midden- en metaalzouten opgelost.

Calcaria sulphurato-stibiata, zoo als het vorige Praeparaat.

Catechu, Loogzouten, *Calcaria*, en Metaalzouten, vooral de ijzerbevattende Zouten, versterken de zamentrekkende kragt in dezelve.

Cortex chinae, verliest zijne zamentrekkende kragt door IJzer en ijzerbevattende Zouten, verders door *Aqua calcariae ustae* en Loogzouten, wanneer zij te gelijk met de bast gekookt worden, dit gelt van alle plantdeelen, welke een zamentrekkend vermogen bezitten.

Cuprum sulphuricum, wordt door alle loogzouten, door alle zamentrekkende beginsels en ijzer, ontbonden, verders door het *Acidum muriaticum*, *Ammonium muriaticum*, *Aqua calcariae ustae* en alle Kalkaardens; verders door het *Argentum nitricum*, *Borax*, *Cuprum aceticum*, *Ferrum muriaticum*, — *tartaricum*, *Hydrargyrum muriaticum corresivum*, — *muriaticum*, *mite*, *kali aceticum*, — *muriaticum*, — *nitricum*, — *sulphuratum*, — *tartaricum*, *Liquor Ammonii acetici*, — *Ammonii succinici*, — *Hydrargyri nitrici*, *Natrum aceticum*, — *Phosphoricum*,

Plum-

Plumbum aceticum, *Sapones*, *Tartarus natronatus.*

F.

Fel Tauri inſpiſſatum, zij wordt door alle zuuren en zuurezouten, en door alle zelfſtandigheden die ijzer in zich bevatten, opgelost; verders door *Allumen*, *Ammonium muriaticum martiatum*, *Argentum nitricum*, *Baryta muriatica*, *calcaria muriatica*, *Cuprum aceticum*, — *ammoniatum*, — *Sulphuricum*, *Ferrum muriaticum*, *Hydrargyrum aceticum*, — *muriaticum corroſivum*, — *muriaticum mite*, — *Phosphoricum*, *Liquor Hydrargyri nitrici*, *Magneſia ſulphurica*, *Plumbum aceticum*, *Sapo ſtibiatus*, *Zincum Sulphuricum.*

Ferrum pulveratum, het ontbindt het water, en treedt langs de natte weg, in zamentrekkende beginſels, in verbinding.

Ferrum ſulphuricum cryſtalliſatum, het wordt door alle loogzouten opgelost, en verders door *Acidum tartaricum*, *Ammonium muriaticum*, *Aqua calcariae uſtae*, *Argentam nitricum*, *Baryta muriatica*, *Borax*, *calcaria muriatita*, *cuprum aceticum*, *Ferrum ammoniatum*, — *tartaricum*, *Hydrargyrum muriaticum Corroſivum*, — *muriaticum mite*, *Kali aceticum*, — *muriaticum*, — *nitricum*, — *Sulphuratum*, — *Sulphurato-ſtibiatum*, — *Sulphuricum*, — *tartaricum*, *Liquor Amonii acetici*, — *Ammonii Succinici*, — *Hydrargyri nitrici*, *Magneſia* en alle aardachtige zelfſtandigheden, *Natrum aceticum*,

cum, — *mitricum*, — *Phosphoricum*, *Plumbum aceticum*, *Principium Adſtringens*, *Sapones*, *Tartarus Boraxatus*, — *natronatus*.

H.

Hydrargyrum aceticum, wordt opgelost door *Acidum muriaticum*, — *Phosphoricum*, — *Sulphuricum*, *Alumen*, *Ammonium*, *Ammonium muriaticum*, — *muriaticum martiatum*, *Aqua Calcariae uſtae*, *Borax*, *Calcaria muriatica*, *cuprum ſulphuricum*, *Ferrum muriaticum*, — *Sulphuricum*, — *tartaricum*, *Kali*, *Kali cauſticum*, — *muriaticum*, — *ſulphuratum*, — *ſulphurato ſtibiatum*, — *ſulphuricum*, — *tartaricum*, *Liquor Ammonii pyroolloſi*, — *Ammonii ſuccini*, *Magneſia Sulphurica*, — *uſta*, *Natrum carbonicum*, — *phosphoricum*, — *ſulphuricum*, *Oxalium*, *Tartarus boraxatus*, — *natronatus*, — *Stibiatus*, *Zincum ſulphuricum*.

Hydrargyrum muriaticum corroſivum, wordt door alle loogzouten en ſeepen ontbonden, verders door *Aqua calcariae uſtae*, *Baryta muriatica*, *Bismuthum*, *Cuprum*, *Ferrum*, *Kali ſulphuratum*, — *ſulphurato ſtibiatum*, *Plumbum*, *Stibium & Zincum*.

Hydrargyrum muriaticum mite, wordt door alle loogzouten ontbonden, door *Acidum muriaticum*, *Aqua calcariae uſtae*, *Kali carbonicum*, — *ſulphuratum*, — *ſulphurato-ſtibiatum*, *Liquor Ammonii muriatici*, *Magneſia*, *Sa-*

Sapones, en van allen bij de *ſublimaat* reeds opgenoemde metalen.

K.

Kali aceticum, wordt opgelost door, *Acidum citricum*, — *muriaticum*, — *nitricum*, — *Phosphoricum*, — *Succinicum*, — *Sulphuricum*, — *tartaricum*, *Alumen*, *Ammonium muriaticum*, — *muriaticum martiatum*, *Argentum nitricum*, *Baryta muriatica*, *Calcaria muriatica*, *Cuprum ſulphuricum*, *Ferrum muriaticum*, — *Sulphuricum*, *Kali tartaricum Liquor Ammonii Succinici*, — *Hydrargyri nitrici*, *Magneſia ſulphurica*, *Natrum nitricum*, — *Phosphoricum*, — *Sulphuricum*, *Plumbum aceticum*, *Tartarus natronatus*, *Zincum ſulphuricum*.

Kali carbonicum, wordt door Zuren, vlugge en mineraal Loogzouten en Metaalzouten, ontbonden; verders door, *Alumen*, *Ammonium mutiaticum*, *Aqua Calcariae uſtae*, *Baryta muriatica*, *Borax*, *calcaria muriatica*, *Liquor Ammonii acetici*, *Ammonii ſuccinici*, *Magneſia carbonica*, — *Sulphurica*, *Natrum aceticum*, — *nitricum*, — *phosphoricum*, — *Sulphuricum*.

Kali cauſticum ſiccum, wordt door Zuren, mineraal en vlug Loogzout, door Zouten die *Kali* en *Ammonium* bevatten, door Metaalzouten, en verders door aluin, *Magneſia carbonica* en *ſulphurica*, opgelost.

Ka-

Kali citratum, door Middenzouten die kalkaarde bevatten.

Kali nitricum, door *Acidum tartaricum*, — *Sulphuricum*, *Alumen*, *Cuprum Sulphuricum*, *Ferrum ſulphuricum*, *Magneſia ſulphurica*, *Zincum Sulphuricum*; Met *Natrum ſulphuricum* volgt er bij eene ſterke vrieskoude eene bijna onvolkomene oplosſing.

Kali ſulphuratum, lost door alle zuren, als ook door alle midden, en metaalzouten op.

Kali ſulphuricum, door *Argentum nitricum*, *Baryta muriatica*, *Hydrargyrum aceticum*, *Liquor Hydrargyri nitrici*, *Plumbum aceticum*.

Kali Tartaricum, lost door alle Zuren en zure Sappen op; verders door *Alumen*, *Aqua calcaria uſtae*, *Argentum nitricum*, *Baryta muriatica*, *cuprum ſulphuricum*, *ferrum muriaticum*, — *Sulphuricum*, *Hydrargyrum aceticum*, *Liquor Hydrargyri nitrici*, *Natrum nitricum*, — *Phosphoricum*, — *Sulphuricum*, *Plumbum aceticum*, *Zencum Sulphuricum*.

Kino, zoo als de *Catechu*.

L.

Liquor Ammonii acetici, door *Acidum citricum*, — *muriaticum*, — *nitricum*, — *Phosphoricum*, — *Sulphuricum*, *tartaricum*, *Alumen*, *Aqua calcariae uſtae*, *Argentum nitricum*, *cuprum ſulphuricum*, *Ferrum muriaticum*, — *Sulphuricum*, *Kali Carbonicum*, — *cauſticum*, *Natrum*

cry-

cryſtalliſatum, *Plumbum aceticum*, *Zincum Sulphuricum.*

Liquor Ammonii Cauſtici, wordt door alle Zuren opgelost; verder door *Alumen*, *cuprum aceticum*, — *ſulphuricum*, *Ferrum ſulphuricum*, — *tartaricum*, *Hydrargyrum muriaticum corroſivum*, — *muriaticum mite*, — *phosphoricum*, *Liquor ſtibii muriatici*, *Plumbum aceticum*, *Zincum ſulphuricum.*

Liquor Ammonii pyro-oleoſi, gelijk het *Ammonium carbonicum.*

Liquor Ammonii ſuccinici, *door Acidum citricum*, — *muriaticum*, — *nitricum*, — *Phosporicum*, — *Sulphuricum*, — *tartaricum*, *Alumen*, *Aqua calcariae uſtae*, *Baryta muriatica*, *calcaria muriatica*, *Ferrum muriaticum*, *Hydrargyrum aceticum*, *Kali carbonicum*, — *cauſticum*, — *ſulphurato-ſtibiatum*, *Liquor Hydrargyri nitrici*, *Magneſia Sulphurica*, — *Uſta*, *Natrum aceticum*, — *Carbonicum*, *Plumbum aceticum*, *Tartarus boraxatus*, — *depuratus.*

Liquor Ammonii Vinoſus, zoo als het *Ammonium carbonicum.*

Liquor Hydrargyri nitrici, wordt door alle Loogzouten en door het zamentrekkend beginſel opgelost; verders door het *Acidum muriaticum*, — *Phosphoricum*, — *Succinicum*, — *Sulphuricum*, — *Tartaricum*, *Alumen*, *Ammonium muriaticum*, — *muriaticum martiatum*, *Aqua Calcariae uſtae*, *Baryta muriatica*, *Calcaria muriatica*, *cuprum ſulphuricum*, *Ferrum muriaticum*, — *Sulphuricum*, — *tartaricum*,

Ka-

Kali aceticum, — *Sulphuratum*, — *Sulphurato stibiatum*, — *sulphuricum*, *Liquor Ammonii succinici*, *Magnesia*, — *Sulphurica*, *Natrum aceticum*, — *muriaticum*, — *phosphoricum*, — *sulphuricum*, *oxalium*, *Sapones*, *Tartarus boraxatus*, — *depuratus*, — *natronatus*, — *Stibiatus*, *Zincum*, *Sulphuricum*, ook door Lood, IJzer, Koper, Spiesglanskoning, Bismuth en Zink.

Liquor Kali acetici, gelijk den *Kali aceticum*.

Liquor Kali carbonici, gelijk den *Kali carbonicum*.

Liquor pyro-tartaricus, wordt door alle Loogzouten, Aardens, en Seepen opgelost.

Liquor saponis stibiati, lost in alle zuren, midden en metaalzouten op.

M.

Magnesia Carbonica. Zij lost op, *Alumen Argentum nitricum*, *cuprum sulphuricum*, *Ferrum muriaticum*, *Sulphuricum*, *Hydrargyrum aceticum*, — *muriaticum corrosivum*, *Plumbum aceticum*, *Zincum sulphuricum*.

Magnesia sulphurica, wordt door alle Loogzouten opgelost, *Ammonium muriaticum*, *Aqua calcariae ustae*, *Argentum nitricum*, *Baryta muriatica*, *Borax*, *calcaria muriatica*, *Hydrargyrum aceticum*, *Kali aceticum*, — *nitricum*, *Liquor Ammonii acetici*, — *Ammonii succinici*, — *Hydrargyri nitrici*, *Natrum* ace-

aceticum, — muriaticum, — nitricum, Plumbum aceticum.

Magnesia usta. Zij lost op, *Alumen, Argentum nitricum, Borax, Cuprum sulphuricum, Ferrum muriaticum, — Sulphuricum, Hydrargyrum aceticum, muriaticum corrosivum, — muriaticum mite, — Phosphoricum, Kali tartaricum, Liquor Ammonii succinici, — Hydrargyri nitrici, Plumbum aceticum, Tartarus boraxatus, — Stibiatus, Zincum sulphuricum.*

Mixtura pyro-tartarica, gelijk het *Acidum Sulphuricum dilutum.*

Mixtura Sulphurico-acida, als het vorige.

N.

Natrum aceticum, wordt opgelost door *Acidum muriaticum, nitricum, — Phosphoricum, — Succinicum, — Sulphuricum, — tartaricum, Alumen, Ammonium muriaticum, — muriaticum martiatum, Argentum nitricum, Baryta muriatica, Calcaria muriatica, Cuprum sulphuricum, Ferrum muriaticum, — Sulphuricum, Kali carbonicum, — Causticum, Liquor Ammonii succinici, — Hydrargyri nitrici, Magnesia sulphurica, Plumbum aceticum, Tartarus boraxatus, Zincum sulphuricum.*

Natrum carbonicum crystallisatum, wordt door alle zuuren en metaalzouten opgelost, verders door *Alumen, Ammonium muriaticum, — muria-*

ticum martiatum, Aqua calcariae uſtae, Baryta muriatica, Calcaria muriatica, Liquor Ammonii acetici, — Ammonii ſuccinici, Magneſia ſulphurica.

Natrum carbonicum ſiccatum, gelijk het voorgaande.

Natrum Phosphoricum door *Acidum muriaticum, — nitricum, — Sulphuricum, Alumen, Argentum nitricum, Baryta muriatica, calcaria muriatica, Cuprum ſulphuricum, Ferrum muriaticum, — Sulphuricum, — tartaricum, Hydrargyrum aceticum, Kali aceticum, — carbonicum, — cauſticum, — tartaricum, Liquor Hydrargyri nitrici, Magneſia ſulphurica, Plumbum aceticum, Tartarus natronatus, Zincum ſulphuricum.*

Natrum ſulphuricum cryſtalliſatum, wordt opgelost door *Aqua calcariae uſtae, Argentum nitricum, Baryta muriatica, Calcaria muriatica, Hydrargyrum aceticum, Kali aceticum, — Carbonicum, — Cauſticum, Liquor Hydrargyri nitrici, Natrum muriaticum, Plumbum aceticum.*

Natrum Sulphuricum ſiccatum, het zelfde.

P.

Plumbum aceticum, wordt opgelost in Bronwater; verders door: *Acidum muriaticum, — nitricum, — Phosphoricum, — Succinicum, — Sulphuricum, — tartaricum, Alumen, Ammonium carbonicum, — muriaticum, muriatic.*

mar-

martiatum, *Aqua calcariae uſtae*, *Baryta muriatica*, *Borax*, *calcaria muriatica*, *Cuprum ſulphuricum*, *Ferrum muriaticum*, — *Sulphuricum*, — *tartaricum*, *Kali carbonicum*, — *Cauſticum*, — *ſulphuratum*, — *ſulphurato-ſtibiatum*, — *ſulphuricum*, — *tartaricum*, *Liquor Ammonii muriatici*, *Magneſia*, *Sulphurica*, *Natrum muriaticum*, — *Phosphoricum*, — *Sulphuricum*, *Oxalium*, *Sapones*, *Tartarus boraxatus*, — *depuratus*, — *natronatus*, — *ſtibiatus*, *Zincum ſulphuricum.*

Pulpa Tamarindorum, als het *Acidum tartaricum*.

S.

Sapo medicatus, wordt door alle zuuren, en door alle ligchamen opgelost die een zamentrekkend beginſel bezitten; verder door *Alumen*, *Baryta muriatica*, *calcaria muriatica*, *Magneſia ſulphurica*, en door metaalachtige Zouten.

Sapo ſtibiatus, insgelijks.

Spiritus muriatico-aethereus, wordt door cauſtiek Loogzout, en door *Acidum nitricum*, en *ſulphuricum* opgelost.

Spiritus Sulphurico-aethereus martius, de zamentrekkende ſtof beneemt dit geneesmiddel, zijn metaalachtig gedeelte, en veroorzaakt een zwartachtig neerploffel.

Stibium oxydatum album non ablutum, lost door alle Zuuren en onzijdige zuure Zouten op.

Sulphur depuratum, wordt door Zuuren en IJzervijſel ontbonden.

Sulphur praecipitatum, wordt door dezelfde ligchamen ontbonden.

Sulphur ſtibiatum aurantiacum, insgelijks, en noch door den *Kali tartaricum*.

Sulphur ſtibiatum rubrum, als het voorgaande.

T.

Tartarus ammoniatus, lost op door alle Zuuren, zuurachtige Vruchten, zuure Sappen en metaalachtige Zouten; verders door, *Aqua calcariae uſtae*, *Baryta muriatica*, *calcaria muriatica*, *Kali carbonicum*, *Magneſia ſulphurica*, — *Uſta*, *Natrum carbonicum*.

Tartarus boraxatus, wordt door Loogzouten en aardens opgelost; verders lost dezelve alle metaalachtige Zouten op. *Baryta muriatica*, *Calcaria muriatica*, *Kali aceticum*, — *Sulphuratum*, — *Sulphurato-ſtibiatum*, — *Sulphuricum*, — *tartaricum*, *Natrum muriaticum*, — *nitricum*, *Sapones*.

Tartares depuratus, moet noch met Loogzouten of Aardens worden voorgeſchreven, wanneer dezelve als een zuur Zout moet werken; het is eene andere zaak, wanneer men den gezuiverden Wijnſteen als een onzijdig Zout wil geven, of dat er Koolſtofzuur uit dezelve ontwikkelt moet worden.

Tartarus natronatus, wordt door alle Zuuren ontbonden; verders door *Alumen*, *Calcaria muri-*

riatica, *Cuprum sulphuricum*, *Ferrum sulphuricum*, *Liquor Hydrargyri nitrici*, *Magnesia sulphurica*, *Plumbum aceticum*, *Zincum sulphuricum*.

Tartarus stibiatus, wordt volkomen opgelost door *Acidum nitricum*, — *Sulphuricum*; verders door *Tinctura Rhei*, *Tinctura Kalina*, en meerdere dergelijke Geneesmiddelen, welke met bijvoeging van eenig Loogzout bereidt worden.

Tinctura Ferri acetici aetherea, wordt door alle Loogzouten, Aardens, en door de zamentrekkende stof ontbonden.

Tinctura Ferri pomati, insgelijks.

Tinctura Kalina, gelijk den *Kali causticum*.

V.

Vinum stibiatum, wordt door alle Loogzouten, en alle Loogzoutbevattende Tincturen ontbonden.

Z.

Zincum oxydatum album, veroorzaakt met zuure Zouten, braking.

Zincum sulphuricum, wordt door de zamentrekkende stof, en alle Loogzouten ontbonden; verders door: *Ammonium muriaticum*, *Aqua calcariae ustae*, *Argentum nitricum*, *Baryta muriatica*, *Borax*, *Calcaria*, — *muriatica*,

Cuprum aceticum, Ferrum muriaticum, — tartaricum, Hydrargyrum muriaticum corrosivum, — muriaticum mite, Kali aceticum, — nitricum, — Sulphuratum, — Sulphurato-stibiatum, — tartaricum, Liquor ammonii acetici, — Ammonii succinici, — Hydrargyri nitrici, Magnesia, Natrum aceticum, — muriaticum, — nitricum, — phosphoricum, Plumbum aceticum, Sapones, Tartarus, boraxatus, — natronatus.

*

TAFEL DER OPLOSSINGEN.

Het is bekent dat de Geneesmiddelen door eene meerdere, of mindere verwandschap der Grondstoffen tot elkanderen, onderscheide oplossingsmiddelen vereischen, en ook hierin is de verhouding hunner oplosbaarheid zelve, door de bovengenoemde oorzaak zeer verscheiden: ook maakt de Temperatuur hierin een zeer groot verschil, daar eene vloeistof bij eenen bepaalden warmtegraad vele deelen van een ligchaam opgelost bevat, die, bij verkoeling van 't zelve, zich weder afscheiden en ten bodem zinken. Het is hierom van geen gering nut den beginnenden Geneesheer op deze vermindering opmerkzaam te maken. Gewoonlijk bedienen wij ons tot oplossingsmiddelen van 't *water*, den Wijngeest en d'Azijn.

Het gewone water, (*Aqua communis*) bevat eenig onzijdig- en middenzout; om deze redenen kan men het niet tot eenige zoutoplossingen aanwenden, dewijl hierdoor ontbindingen ontstaan. Men moet hierom 't zelve, door afzondering dezer deelen, geschikt maken tot oplossingen, 't geen door de overhaling geschiedt.

Het water treedt met den wijngeest in alle verhoudingen in verbinding; verders lost het op: het zamentrekkende, narcotiesch en scherp beginsel, gommen, slijmen, suiker en seepen; maar de aetherische olien

 slechts

ſlechts in eenen geringen graad. Verders loſt het de volgende Zouten in de aangetoonde verhouding op:

Een once overgehaald water bevat bij eene middelmatige Temperatuur, van 15—20° van REAUMUR, *van de volgende Zouten opgelost:*

	Onc.	Dr.	Gr.
Alumen Crudum.	—	30	—
Ammonium Carbonicum.	—	5	—
Ammonium muriaticum.	—	2	30
Ammonium muriaticum martiatum.	—	4	—
Baryta muriatica.	—	1	10
Borax venetus.	—	—	24
Calcaria muriatica.	1	—	—
Cuprum ſulphuricum.	—	2	—
Ferrum muriaticum.	—	7	—
Ferrum ſulphuricum.	—	2	—
Hydrargyrum aceticum.	—	—	20
Hydrargyrum muriaticum corroſivum.	—	—	30
Hydrargyrum tartaricum.	—	—	18 20
Kali Carbonicum.	—	6	—
Kali carbonicum crudum.	—	6	—
Kali nitricum.	—	1	30
Kali ſulphuricum.	—	—	24
Kali tartaricum.	—	3	—
Liquor Hydrargyri.	—	2	—
Magneſia ſulphurica.	—	5	—
Natrum carbonicum.	—	5	—
Natrum muriatum.	—	2	—

Na-

	Onc.	Dr.	Gr.
Natrum Phosphoricum. . . .	——	3	——
Tartarus ammoniatus. . .	——	5	——
Tartarus Boraxatus. . . .	——	6	——
Tartarus natronatus. . . .	——	3	——
Tartarus ſtibiatus. . . .	——	——	10
Zincum Sulphuricum. . . .	——	2	30

De overgehaalde wijngeest, (*Spiritus vini rectificatus*), vereenigt zich in alle verhoudingen met het water, hij lost, Naphten, aetheriſche olien, ſeepen, harſten, natuurlijke Balſems, Campher, zamentrekkende, en ſcherpe ſtoffen, en alle bijtende Loogzouten, op. De Wijngeest lost de volgende zouten op:

Acetum deſtillatum.
Acidum muriaticum.
Acidum nitricum.
Acidum ſulphuricum.
Baryta muriatica.
Calcaria acetata.
Calcaria muriatica.
Ferrum muriaticum.
Hydrargyrum muriaticum corroſivum.
Kali tartaricum.
Liquor Ammonii acetici.

De Wijnazijn, (*Acetum*) vereenigt zich in alle verhoudingen met den Wijngeest, hij lost de Suiker en het ſlijm op, neemt de Gommen tot zich, en maakt de ſlijmige Harſten week.

DOSIS DER GENEESMIDDELEN.

De Dosis der Geneesmiddelen laat zich wel in 't algemeen bepalen, maar in de Practijk (*Praxis*) hebben hierin vele afwijkingen plaats, doordien de practiseerende Geneesheer op den Ouderdom, 't Geslacht, Temperament, Gewoonte aan zekere Geneesmiddelen, en meer andere zaken, moet acht geven, waarbij hij nog op practische ondervinding, naar zijn eigen begrip ingerigt, de Dosis van de toetedienene Geneesmiddelen moet kunnen bepalen.

A.

Acetum crudum, bij middelmatigen welstand van ½ tot 2 oncen en daarenboven: tot clysteeren en inspuitingen in de baarmoeder is ½ once toereikent.

Acetum aromaticum, van 1—3 drachmen, ook in clysteeren, als het vorige.

Acetum concentratum, ½—2 drachma in water opgelost.

Acetum destillatum, zoo als de *Acet. crudum.*

Acetum Rosarum, tot meerder oncen in dranken.

Acetum Rubi Idaei, insgelijks.

Acetum Rutae, 3—6 oncen met Campher, bij gebrek der *Acetum aromat.* lepelsgewijze.

A-

Acetum Scilliticum, 2 ſcrupel tot 2 drachma met Campher, *Guajac*, *Aſafoetida cet.*, deze Azijn veroorzaakt in grooter giften braking.

Acidum benzoicum, 6 tot 14 grein met *Semen Foeniculi*, Suiker enz., in poeders.

Acidum muriaticum, 8—10 droppels in twee pond Gerſtenwater in den beginne, alsdan kan men tot een drachma opklimmen.

Acidum nitricum, ½ tot 1 drachma met 1½ tot 2 pond water en eenig ſlijm verdunt des daags te laten gebruiken.

Acidum ſuccinicum, 2 tot 10, ook 20 grein *pro Doſi* met ſuiker vermengt.

Acidum ſulphuricum dilutum, 1—3 oncen met water en een ſap, kan in vierentwintig uuren als eene drank gebruikt worden; men kan in ſlijmachtige dranken nog wat meerder nemen.

Acidum tartaricum, 4—16 grein, in poedervorm met ſuiker gewreven, tot 20, tot 30 grein werkt het laxerend, men geeft het om koolſtofzuur te ontwikkelen met *Kali* of *Natrum carbonicum*, en ſuiker in een poeder.

Aether aceticus, 15—30 droppels in welriekende Thee of Wijn, ook 1—3 drachma in 8 oncen vloeiſtof in Mixturen.

Aether ſulphuricus, insgelijks.

Aloë lucida, ½—3 en 4 grein in vereeniging met ſpecerijachtige — en ijzerachtige middelen, men moet dezelve tot poeders met drooge geneesmiddelen vereenigen, dewijl zij zeer ligt vogtigheid uit de lucht tot zich neemt.

Alumen crudum, 5 tot 15, ten uiterſten 20 greinen, in

in vereeniging met andere prikkelende middelen, bij voorbeeld, *China*, *Calamus aromaticus*, Zwavel-aether enz., zoo wel in oplosſing met waterachtige middelen als ook in poeder.

Ambra griſea, van 6 tot 18 greinen.

Ammonium, 5—15 greinen met bittere Extracten, *Aſafoetida*, IJzer enz., in Pillen en Mixturen.

Ammonium depuratum, insgelijks.

Ammonium carbonicum, 2—3—6 greinen met ſlijmachtige voervogten, in Melkdranken, *Linctus* en Pillen, ook als bijvoegſel voor Afkookſels en Aftrekſels; maar het is tot den poedervorm ongeſchikt.

Ammonium carbonicum pyro-oleoſum, 1, 2 tot 10 grein, met *Aether ſulphuricus*, *Campher*, *Opium* enz., in plaats van in vloeibare gedaante.

Ammonium muriaticum, 10 tot 40 greinen met overgehaalt water, en een geſchikt ſap.

Ammonium muriaticum depuratum, als het vorige.

Ammonium muriaticum martiale, 5—15, uiterlijk 20 greinen, met bittere Extracten, welriekend Water enz.

Amydalae amarae, ½ drachma met een once zoete Amandelen tot Melkdranken.

Amygdalae dulces, 1 once voor Mandelmelk, voor een dag.

Aqua aromatica, 2—3 oncen als bijvoegſel tot Mixturen, Afkookſels, en Aftrekſels van 8 oncen colatuur.

Aqua calcariae uſtae, 2—4 oncen met melk, verſchei-

ſcheiden keeren per dag gedurende eenige weeken.

Aqua chamomillae, en alle eenvoudige overgehaalde waters, geeft men op zich zelven lepelsgewijze, voor 't overige gebruikt men ze als *conſtituens* der Mixturen tot meerder oncen.

Aqua Cinnamomi Vinoſa, zoo als *Aqua aromatica*, ook op zich zelven van een paar theelepels tot $\frac{1}{2}$—2 eetlepels alle uuren voor volwasſenen; maar voor kinderen ſlechts eene eetlepel *pro Doſi.*

Aqua Lauro-Ceraſi, 20—30 droppels; men kan dit twijfelachtig middel geheel ontberen.

Aqua Menthae piperitae vinoſa, zoo als het *Aq. Cinnamomi vinoſa.*

Argentum nitricum fuſum, 1 drachma in 6 oncen water opgelost tot inſpuitingen in zweeren en pijpgezwellen.

Arſenicum album, $\frac{1}{12}$—$\frac{1}{8}$ greins moet altijd nog met de grootſte voorzigtigheid gegeven worden; maar tot uiterlijk gebruik neemt men $\frac{1}{2}$ tot 1 grein op 1 once water.

Aſa foetida, van 5 tot 20 grein in pillen, of in eijerdoier opgelost met welriekende wateren, tot clyſteren worden 2 tot 3 drachmen vereischt op 8 oncen vloeiſtof.

Asphaltum tot 15 greinen met ſuiker.

B.

Baccae juniperi, van 2 tot 3 drachmen in afkookſel op 8 oncen doorzijgſel met Extract van Oranjeappelen; *Spiritus nitrico-aethereus cet.*

Bac-

Baccae Lauri, insgelijks.

Balſamum Copaivae, 20—30 droppels *pro Doſi* op Suiker of in Emulſien, een half once van dezen Balſem vordert drie eijerdoiren: zij maakt de pillenmasſa vloeibaar, hierom is zij tot dezen vorm ongeſchikt.

Balſamum Peruvianum nigrum insgelijks. Tot uitwendig gebruik 1 drachma op 1½ oncen Wijngeest, om met Tinctuur van Opium theelepelsgewijze in te laten wrijven.

Baryta muriatica, van 1 tot 4 grein in poeder, of 1 drachma in 1 once water opgelost, en aan volwasſenen van 30—40 droppels gegeven.

Benzoë, van 4 tot 10 grein met ſuiker gewreven.

Bismuthum oxydatum album, van 1 tot 2 grein in poeders.

Boletus ſalicis, van 1 tot 2 drachmen met ſuiker in poeders.

Borax, 20—30 greinen met ſuiker in poeders, uitwendig ½ drachma in 1 once overgehaalt water opgelost.

C.

Calcaria ſulphurica, 1 drachma in 1 pond vloeiſtof opgelost, met een paar oncen ſuiker met lepels het gebruikende; tot ieder bad worden 2 tot 3 oncen vereischt.

Calcaria ſulphurato ſtibiata, 1 drachma met 5 pond water tot 4 pond gekookt, en dit in 2—3 dagen laten gebruiken.

Camphora, aan volwasſenen in den beginne 1 tot

2

2 grein alle uuren; men kan ſpoedig hierna van 3, 4 tot 6 *pro Doſi* opklimmen; men geeft dezelve met eenigen wijngeest en ſuiker vermengt, of met andere prikkelende middelen in poeders, of met de *Mucilago Mimoſae* in Emulſien en Mixturen, kinderen geeft men $\frac{1}{6}$ tot $\frac{1}{8}$ grein *pro Doſi.*

Canella alba, 10—30 grein als poeders in Wijn, Thee enz.

Cantharides, $\frac{1}{4}$ tot 4 grein in poeders of pillen met Campher, Kwikmiddelen, Opium enz.

Carbo purus, van $\frac{1}{2}$ ſcrupel tot $\frac{1}{2}$ drachma *pro Doſi* in poeders.

Cardamomum minus, 4—8 grein *pro Doſi.*

Caryophilli, 4—6 grein met andere prikkelende middelen in poeder en tot afkoking.

Casſia Cinnamomea, 6—12 grein, tot een ſcrupel.

Caſtoreum, 2—8 grein *pro Doſi* in poeders, of in meerder andere vormen, met *Opium*, *Moschus*, *Camphora*, *Aſa foetida*, bitteren Extracten enz.

Catechu, van 5 tot 30 grein *pro Doſi* op zich zelven in poeders, of met andere verſterkende middelen, door behulp van een gedeelte wijngeest tot pillen vervaardigt, tot inſpuitingen neemt men 1 drachma op 5 of 6 oncen water.

Colocynthis, $\frac{1}{2}$—3 grein als poeder met tragantsſlijm, of, in een waterig koud afkookſel, het besten echter worden zij, uit hoofde hunner onaangenamen ſmaak, in pillen gegeven.

Conchae, van 5—10 greinen als vehiculum voor poeders.

Con-

Conserva Cochleariae, 1—4 drachmen in Fenkel, of Kruis en Muntwater, opgelost en met Stroop.

Conserva Rosarum, Drachmensgewijze voor mixturen en likpotten.

Cortex Angusturae, van 10 greinen tot 2 drachmen in poeder. Men kan het ook somwijlen in afkooksels geven van 1 once op 16 oncen water tot 8 oncen Colatuur gekookt, en met meerder prikkelende middelen vereenigt, als, bij voorbeeld, met *Aether*, *Spiritus aethereus*, met Specerijen enz.

Cortex Aurantiorum, van 1 Scrupel tot 1 Drachma in poeder, met wijn in te nemen, ook kan men de oranjeschellen afgetrokken geven.

Cortex Aurantiorum curassauviensis, van 10, 15—20 grein in substantie.

Cortex Carabaeus, van 10—20 greinen veroorzaken braken, men geeft ze, om walging te veroorzaken, van 1—5 greinen, alle 1—2 uuren in poeder.

Cortex cascarillae, 15, 20—30 greinen *pro Dosi* in substantie met Caneel of Caneelbloemen in wijn, in Afkooksel geeft men ze, gelijk de *Angustura*.

Cortex Chinae, niet onder 1, en ook niet boven de 4 Scrupuls *pro Dosi* in substantie met andere specerijachtige, en aetherische olieachtige middelen vereenigt, ook geeft men ze bij zeer zwakke zieken van 3, 5—8 greinen in korte tusschenruimtens. Het afkooksel wordt gelijk de *Angustura* bereidt.

Cor-

Cortex cinnamomi, 15—20 greinen in poeder *pro Dosi*, of 3—4 drachmen in afkoking tot 8—10 oncen Colatuur, alle 1—2 uuren 1—2 lepels.

Cortex Geoffreae, een half once met 6 oncen water tot de helft gekookt, met honing of ſuiker vermengt; 't welk men naar de omſtandigheden lepelsgewijze, of als thee verordent, te gebruiken, doch voor inſpuitingen van 1—2 oncen met 12 oncen water tot 6 oncen Colatuur gekookt.

Cortex Guajaci, gelijk de volgende bast.

Cortex Hippocaſtani, 1—1½ once met 12—16 oncen water, tot de helft afgekookt met Zwavelgeest, Valeriana enz.

Cortex Mezerei, wordt meer uiterlijk aangewendt, zal dezelve inwendig gegeven worden, dan moet dit met veel voorzigtigheid geſchieden, men laat ½ once in 4 ponden water tot de helft afkoken en in vier dagen gebruiken.

Cortex quasſiae, in Afkookſel 1 once met 10 oncen water tot 5 oncen Colatuur, of koud afgetrokken, neemt men 1 pond wijn op 1 once basten.

Cortex quercus, 20—30 greinen in ſubſtantia, het Afkookſel even als de *Anguſtura*.

Cortex ſalicis laureae, van 1—2 oncen op 12 oncen water in Afkookſel tot Colatuur van de helft, met andere prikkelende middelen.

Cortex Simarubae, ½—1 once met 12 oncen water tot de helft gekookt.

Cortex ulmi interior, van 1—2 oncen op 4 ponden wa-

water tot de helft afgekookt, en laat met koppen hiervan nemen.

Crocus, van 1—4 greinen, men kan langzaam tot eene Dosis van 20—30 greinen opklimmen.

Cubebae, 6—10 greinen *pro Dosi.*

Cuprum sulphurico-ammoniatum, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$—$\frac{1}{2}$ grein *pro Dosi.*

Cuprum sulphuricum, gelijk het voorgaande, als Braakmiddel geeft men het in eens tot 5 greinen.

E.

Elaeosaccharum Anisi, en alle overige oliesuikers van 1 Scrupul tot $\frac{1}{2}$ Drachma.

Electuarium aromaticum, Theelepelsgewijze 4-6 maal dagelijks.

Electuarium e Senna, voor kinderen met theelepels, aan volwassenen met lepels.

Electuarium Theriaca, $\frac{1}{2}$—1 Drachma, een once van deze Conserf bevat 5 greinen Opium.

Elixer Aurantiorum Compositum, $\frac{1}{2}$—1 Drachma met wijn of welriekende wateren.

Elixer e Succo Liquiritae, 5—6 maal een half, tot een Drachma dagelijks.

Euphorbium, $\frac{1}{8}$ grein in de neus opgetrokken, veroorzaakt het hevigste niezen, het wordt niet inwendig gebruikt.

Extractum Absinthii, 5 greinen tot $\frac{1}{2}$ drachma met Wijn, welriekende Wateren, Tincturen enz., in Mixturen, Juleppen, Conserven en Pillen.

Extractum aconiti, 1 grein, men klimt steeds langzaam op tot 10, 20—30 greinen, of in poeders

ders met Suiker vermengt, of met Opium, bittere Extracten en Specerijen, in pillen, of met welriekende Wateren, in droppels, (*Mixtura Concentrata*).

Extractum Aloës, 3—15 greinen, de beste vorm is in pillen.

Extractum Angelicae, 10—30 greinen, in dezelfde vorm als de *Extr. Absinthii.*

Extractum Arnicae, 5—20 greinen, gelijk het vorige.

Extractum Belladonnae, 1—5 greinen met ſuiker in poeder, of opgelost met welriekende wateren, of op zich zelven in pillen, met meerder Extracten.

Extractum Calami, 5—10 greinen met wijn, ijzertinctuur, welriekende wateren enz., in de vorige vormen.

Extractum Cardui benedicti, 10, 15 tot 20 greinen, gelijk de vorige.

Extractum Cascarillae, van 5, 10—12 greinen, insgelijks.

Extractum Centaurei minoris, 10, 15 tot 20 greinen, in dezelfde vormen en verbindingen.

Extractum Chamomillae, 15, 20 tot 30 greinen, insgelijks.

Extractum Chinae aquoſum, 6, 10—15 greinen, met Wijn, Tincturen, Specerijen, en met andere Extracten, in pillen, Mixturen, en als bijvoeging voor Afkookſels en Aftrekſels.

Extractum chinae frigide paratum, 5—8 greinen *pro Doſi*, ½—1 drachma op 6—8 oncen mixtuur, en in alle voorgenoemde vormen.

Extractum Colocynthidis, ½ tot 1 grein.
Extractum Columbo, 6, 15—20 greinen.
Extractum Conii maculati, 2—4 greinen, met langzame vermeerdering der Dosis.
Extractum Corticum aurantiorum, 6, 12—20 greinen.
Extractum Dulcamarae, 5—20 greinen.
Extractum Ferri pomatum, 6—10 greinen.
Extractum Fumariae, 10, 15—20 greinen.
Extractum Gentianae, 10 greinen tot ½ drachma.
Extractum Graminis liquidum, Drachmensgewijze.
Extractum Helenii, 10—30 greinen.
Extractum Herbae Chelidonii, 2, 6, 15 greinen in pillen enz.
Extractum Hellebori nigri, 2—8 greinen in Pillen of Poeders.
Extractum Hyoscyami, ½—2 grein, insgelijks.
Extractum Levistici, als *Extract. Absynthii*.
Extractum Ligni Campechiensis, van 5 greinen tot 1 drachma.
Extractum Ligni Guajaci, 6—12 greinen.
Extractum Ligni quassiae, als de *Extract. Absynthii*.
Extractum Marrubii, ½—1 scrupel.
Extractum Millefolii, even zoo.
Extractum Myrrhae, 10—30 greinen in pillen en poeders.
Extractum Nucum juglandis, 20—30 grein.
Extractum Opii, 1—3 greinen.
Extractum Pimpinellae, 20—30 greinen.
Extractum Rhei, 10—30 greinen.

Ex-

Extractum Rhei compositum, 5—10 greinen, wanneer er geen laxeren op moet volgen.

Extractum fallcis laureae, 15—20 greinen, met *Infusum Valerianae*, *Aqua Menthae*, *cinnamomi cet.*, uitwendig met *Spirit. frumenti* en Campher.

Extractum Senegae, 10, 15—20 greinen.

Extractum Taraxaci liquidum, 1—2 Scrupuls.

Extractum Trifolii aquatici, 1, 2—4 Drachmen voor mixturen van 4—5 oncen; doch voor kinderen ½, 1 tot 1½ Drachmen in mixturen van 1—2½ oncen.

Extractum Valerianae, 15, 20—30 greinen in pillen, of in eên welriekend oplossingsmiddel opgelost.

F.

Fel Tauri inspissatum, 6, 12—20 greinen in opklimmende giften, met bittere Extracten, Specerijen enz., in pillen.

Ferrum pulveratum, 5, 10—15 greinen, *pro Dosi* 4—5 maal des daags, met *Cort. Aurantor*, *Chinae*, Kruidnagelen enz., in poeders, pillen of beeten (Morsuli).

Ferrum Sulphuricum, voor kinderen 1—6 greinen in eene vloeistof met welriekende wateren, bij volwassenen 1—2 Scrupuls, voor een bad wordt ½ once vereischt.

Flores Arnicae, 3—4 Drachmen in aftreksels van 6—8 oncen.

Flores Chamomillae vulgaris, 1—2 Drachmen in sub-

 stan-

ſtantie, 4—6 Drachmen in een aftrekſel van 8 oncen.

Flores Rheados, oncengewijze voor aftrekſels.

Flores Sambuci, insgelijks.

Flores Tanaceti, van 1 Scrupul tot 2 Drachmen in conſerven of in aftrekſel.

Folia Aurantiorum, van 30 greinen tot 2 Drachmen in poeder met caneelbloeiſel, pepermuntwater en andere ſpecerijen, of men laat ze met valeriaan, en andere dergelijke middelen, aftrekken.

Folia Ilicis Aquifolii, als de *Cortex chinae*.

Folia Quercus, insgelijks.

Folia ſennae, van 2—4 Drachmen met 4 oncen water tot Aftrekſel.

Folia uva urſi, van 20—40 greinen in ſubſtantie, van 2—4 drachmen in 10 oncen vloeiſtof gekookt.

G.

Galbanum depuratum, van 6, 10—20 greinen.

Gummi Mimoſae niloticae, van 2—4 Drachmen op 8 oncen vloeiſtof.

Gutti, in 't begin 2 greinen, en men klimt zeer langzaam op, ten allermeesten tot 20 greinen, men geeft ze in poeder met ſuiker, *Gummi Mimoſae cet.*, met bittere Extracten in pillen, of in wijngeest opgelost met *Ammonium* (*z*).

(*z*) Men vindt deze Gom, uit hoofde der walgingen enz., die zij op eene hevige wijze veroorzaakt, door de grootſte Geneeskundigen geheel en al afgekeurt. V.

H.

H.

Helmintochorton, 10—30 greinen in poeder of in afkookſels van 1—3 Drachmen, met ſuikerhoudende middelen, op eenen dag te gebruiken.

Herba Abrotani, van 20—60 greinen, met Fenkelzaad enz., ook met wijn of water afgetrokken.

Herba Abſinthii, ½—1 Drachma in poeder met verſterkende middelen.

Herba Aconiti, in 't begin ½ grein, men klimt alsdan, wanneer er geene toevallen, als duizeling, hoofdpijn enz., ontſtaan, hooger op; men geeft ze in poeder of pillen.

Herba Arnicae, gelijk de *Flores Arnicae*.

Herba Belladonnae, van 3, 6—12 greinen in poeder.

Herba Cardui benedicti, als de *Cortex Chinae*.

Herba centaurii minoris, 1—2 oncen met 16 oncen water tot de helft gekookt.

Herba chenopodii ambroſiaci, van 4—6 Drachmen in aftrekſel tot 4 oncen doorzijgſel.

Herba cochleariae, Drachmengewijze tot Aftrekſels.

Herba conii maculati, in 't begin van 1—2 greinen in poeder, alsdan klimt men hooger op.

Herba Digitalis, ½—2 greinen in poeder, en klimt dan hooger op.

Herba Gratiolae, 6—20 greinen met andere verſterkende middelen, in poeder.

Herba Hyoscyami, bij kinderen begint men met $\frac{1}{8}$ tot $\frac{1}{4}$ grein, voorts gebruikt men dit kruid gelijk de *Extr. Hyoscyami.*

Herba Lichenis Islandici, 2 oncen op 2 ponden water of melk $\frac{1}{4}$ uurs goed doorgekookt zijnde, dan kan men er zoethout, caneelbloeisel, suiker enz., bijvoegen. Het is zeer goed wanneer men van te voren de mos met kokend water laat begieten, waardoor aan denzelven de bittere stof, die de ontlasting bevordert, ontnomen wordt.

Herba Marrubii, van 1—2 oncen met 12 oncen water tot de helft afgekookt.

Herba Menthae crispae, van 6—8 Drachmen met 6—8 oncen water tot aftreksel.

Herba Menthae piperitae, insgelijks.

Herba Nicotianae, 1 once in 1 pond water gedurende een uur gekookt.

Herba Salviae, Oncengewijze in aftreksel.

Herba solani nigri, van 6 tot 8 bladen op 1 pond water voor een infusum.

Herba Trifolii aquatici, van 1—2 oncen met 12 oncen water tot de helft afgekookt, en met vlugge prikkelende middelen vereenigt.

Herba violae tricoloris, dagelijks van $\frac{1}{2}$ tot 1 Drachma in poeder, in verdeelde giften.

Hydrargyrum muriaticum corrosivum, in 't begin $\frac{1}{16}$ grein *pro Dosi*, met welriekende Wateren en met Opium opgelost, of in pillen.

Hydrargyrum muriaticum mite, van $\frac{1}{4}$—3 grein *pro Dosi*, voor kinderen $\frac{1}{8}$ grein in poeder of pillen met Specerijen en Opium.

Hy-

Hydrargyrum oxydulatum nigrum, $\frac{1}{4}$—$\frac{1}{2}$ tot 2—3 greinen *pro Dosi* in poeder en pillenvorm met Opium, Camper.

Hydrargyrum phosporicum, $\frac{1}{4}$—$\frac{1}{2}$ grein *pro Dosi* in poeder met specerijachtige middelen, Opium en Campher enz.

I.

Ichthyocolla, 1—2 Drachmen in 1 pond melk gekookt.

Infusum sennae compositum, tot eenige oncen.

K.

Kali aceticum, van 10 tot 30 grein werkt het als pisafdrijvend, maar van 3—4 Drachmen laxerend, men geeft het altijd in eene vloeibare gedaante.

Kali Carbonicum, 20—30 greinen met eene tot verzadiging toereikende hoeveelheid wijnazijns, 't welk gedurende de opbruisching wordt ingenomen.

Kali Citratum, gelijk de *Kali aceticum*.

Kali nitricum, 1 Scrupul *pro Dosi*, of van 2—4 drachmen op 6 oncen water, alle uuren 1 tot 2 lepels vol.

Kali Sulphuratum, van 1—2 Drachmen in pillen, bij metaalachtige vergiftingen tot een bad wordt iederen keer 1 once gevordert.

Kali sulphuricum, van 20—30 grein een spoedig laxeermiddel.

Kali tartaricum, van 10—20 greinen, tot 2 en meerder Drachmen werkt het laxerend.

Kino, van 10—30 greinen met *Spir. Vini* opgelost in pillen.

L.

Lapides cancrorum, van 10—30 greinen in poeders.

Lignum Guajaci, als de *China*.

Lignum juniperi, als de *Baccae juniperi*.

Lignum quassiae, tot ½ once in afkookfel op 8 oncen Colatuur.

Liquor Ammonii acetici, Drachmen- en Oncengewijze *pro Dosi*.

Liquor Ammonii Anisati, 30—60 droppels op zich zelven met suiker, in thee, of in prikkelende mixturen.

Liquor Ammonii Carbonici aquosus, 30, 40—60 droppels met water, thee, wijn, of in mixturen verdunt.

Liquor Ammonii Causticus, 5—20 droppels.

Liquor Ammonii pyro-oleosi, als de *Liq. Ammon. Carbon. aquos*.

Liquor Ammonii succinici, 20, 40 tot 60 droppels als bijvoeging voor mixturen, of op zich zelven in thee, wijn enz.

Liquor Ammonii vinosus, als de *Liquor Ammonii Carbonici aquosus*.

Liquor Hydrargyri nitrici, 1, 2—4 droppels met water verdunt.

Liquor Saponis Stibiati, 6—12 droppels.

M,

M.

Macis, van 4 tot 6 greinen in poeder.

Magnesia Carbonica, voor kinderen greinsgewijze, maar voor volwassenen Scrupel- en Drachmensgewijze.

Magnesia Sulphurica, van 1 tot 4 Drachmen, met *Manna*, Honing enz.

Magnesia usta, insgelijks.

Manna, aan volwassenen 2—4 oncen, kinderen 2 Drachmen tot 1 once in Mixtuur.

Mel Commune, Oncengewijze, gelijk alle stropen voor Conserven, Mixturen enz.

Meloës majales, van 1 tot 3 grein met Campher, Opium enz.

Meloës majales melle conditae, gelijk de vorige.

Mixtura Camphorata, van 2 Drachma tot ½ once.

Mixtura oleoso-balsamica, van 1—2 Drachmen in mixtuur.

Mixtura sulphurico acida, van 10—40 droppels in thee.

Moschus, voor kinderen 2—3 greinen *pro Dosi*, aan volwassenen alle halve of heele uuren 6, 8—10 greinen te geven, in Poeders of Likpot.

Myrrha, van 4, 8—12 greinen in Pillen.

N.

Natrum, alle onzijdige zouten met Natrum, worden in dezelfde gift gegeven als die uit *Kali* zijn zamengesteld.

Nu-

Nuces Moſchatae, als de *Macis.*
Nuces Vomicae, van 2 tot 4 greinen.

O.

Oleum Abſinthii aethereum, van 2, 4—6 droppels.
Oleum Amygdalarum, en alle andere vette olien, geeft men aan kinderen tot $\frac{1}{4}$ Drachma, en volwasſenen tot $\frac{1}{2}$ once, tot clyſteren neemt men veel meer.
Olenm animale aethereum, van 8, 12—40 droppels met zwavelaether, en andere dergelijke middelen.
Oleum animale foetidum, insgelijks.
Oleum Aniſii, van 4—12 droppels.
Oleum Baccarum juniperi, van 2—4 droppels, naderhand meerder.
Oleum Cajeput, van 1—6 droppels.
Oleum Carui, 3, 6—8 droppels.
Oleum Caryophyllorum, van 1, 2—4 droppels.
Oleum Chamomillae aethereum, van 4—6 droppels.
Oleum Cinnamomi, van 1—2 droppels.
Oleum Corticum Aurantiorum, 4, 6—8 droppels.
Oleum Cumini, insgelijks.
Oleum Foeniculi, 4—6 droppels.
Olenm Galbani aethereum, 4, 6—8 droppels.
Oleum Lavendulae, 4—12 droppels.
Oleum Macis, 1, 2—4 droppels.
Oleum Menthae crispae, 6—8 droppels.
Oleum Menthae piperitae, 4, 6—12 droppels.
Oleum Riçini, $\frac{1}{2}$ tot 1 onçe.
Oleum Rorismarini, gelijk de *Ol. Lavendulae.*

O-

Oleum ſabinae, 1—3 droppels in eene geestige vloeiſtof.
Oleum ſuccinici, van 4—8 droppels.
Oleum Therebenthinae, van 1—5 droppels.
Opium, van $\frac{1}{4}$, 1—2 greinen in poeder, pillen, *Bolus* enz.
Oxymel ſcilliticum, van 1—2 Drachmen.

P.

Petroleum, aan kinderen van 2—4 droppels met Suiker, Gummi, of andere plantaardige Slijmen afgemengt.
Phosphorus, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$—1 grein, zeer goed opgelost in oplosſing met de reinſte Zwavelaether.
Pilulae e Reſina jalappae, 6—8 ſtuks.
Piper album, van 4—6 ſtuks heele korrels.
Plumbum aceticum, tot uitwendig gebruik op ieder once water een grein.
Pulpa Casſiae, van 1—2 oncen in oplosſing.
Pulpa prunorum, tot meerdere oncen.
Pulpa Tamarindorum, van 2—3 oncen.
Pulvis aromaticus, 10—15 greinen.
Pulvis ipecacuanhae Compoſitus, van 2—4 grein.
Pulvis Liquiritiae Compoſitus, van 1—2 drachma.
Pulvis opiatus, van 2—5 greinen.
Pulvis Rhei Compoſitus, 2—3 Drachmen.
Pulvis temperans, Drachmensgewijze *pro Doſi*.

R.

R.

Radix Altheae, 1 once op 10 oucen doorzijgſel in een afkookſel.

Radix Angelicae, van 1 Scrupel tot een Drachma, met welriekende Wateren, of in Conſerven, ook in Aftrekſels, Drachmensgewijze.

Radix Ari, van 15—20 greinen *pro Doſi* in poeder.

Radix Ariſtolochiae rotundae, ½ tot 1 Scrupel in poeder.

Radix Arnicae, insgelijks.

Radix Aſari, als braakmiddel, 2 Scrupels, ſomwijlen 2 Drachmen, met 1 pond water tot de helft gekookt.

Radix Bardanae, van 1—2 oncen in afkookſel op 8 oncen colatuur.

Radix Belladonnae, gelijk de *Herba Belladonnae.*

Radix Calami aromatici, ½—1 Drachma in poeder, maar in een afkookſel 1—2 oncen.

Radix Caricis arenariae, gelijk de *Sarsaparilla.*

Radix Caryophyllatae, ½, 1—3 Drachmen in poeder, ook in aftrekſel.

Radix Columbo, 1 Scrupel tot 1 Drachma in poeder, in een afkookſel ½—1 once op 6 oncen colatuur.

Radix Contrajenvae, ½—1 Scrupel in poeder.

Radix Filicis, ½—1 Drachma in ſubſtantie.

Radix Galangae, ½—1 Scrupel als poeder in wijn enz.

Radix Gentianae rubrae, van 3—4 Drachmen in een afkookſel tot 6 oncen colatuur.

Ra-

Radix Jalappae, van 2—4 greinen in poeder.

Radix Ipecacuanhae, als braakmiddel, 15 greinen tot 1 Scrupel *pro Dosi*, somwijlen 1, 1—4 greinen (*a*).

Radix Pimpinellae albae, 1 Scrupel tot 30 greinen.

Radix Polygalae amarae, ½ once in afkookfel op 6 oncen colatuur.

Radix Rhei, als Laxans, 1 Drachma, doch in aftrekfels worden 2 Drachmen vereischt.

Radix Rubiae, 1 Scrupel tot 1 Drachma in fubftantie, in afkookfel ½—1 once op 6 oncen Colatuur.

Radix Salep, 1 Drachma in afkookfel op 8 oncen water.

Radix Polygalae fenegae, 10—30 greinen in poeder, in aftrekfel 1 once op 1 pond Colatuur.

Radix Scillae, ½—3 grein in fubftantie.

Radix Serpentariae Virginianae, 10, 30 greinen in poeder, Drachmensgewijze in aftrekfel.

Ra-

(*a*) Ik geloof dat de gift der Ipecacuanha, als braakmiddel, door der Schrijver bepaalt, te weinig is, doordien het veelal gebeurt, dat, en vooral in robufte geftellen, de Ipecacuanha tot 1 Scrupel gegeven, flechts walging doet ontftaan, en zoo zij al eens braking veroorzaakt, alsdan is dezelve zeer lastig, en voor den zieken hinderlijk, om deze redenen voegen de meesten der Geneesheeren bij 1 Scrup. der Ipecacuanha 1 grein der Tartar. ftibiat. pot., welke vermenging zeker eene der beste braakmiddelen is; in mindere hoeveelheid gegeven werkt de Ipecacuanha als een overheerlijk antifpasmodicum, en met de Opium als een zweetdrijvend en pijnftillend middel. V.

Radix Valerianae minoris, 1 Scrupel tot 1 Drachma in poeder, in aftrekſel als de vorige.

Radix Zedoariae, 8—12 greinen met Wijn, bittere Tincturen enz.

Radix Zingiberis albi, 4, 6—8 greinen, insgelijks.

Reſina Guajaci nativa, 5—20 greinen in poeder.

Reſina Ligni Guajaci, insgelijks.

Reſina Jalappae, aan kinderen 4—5 greinen, aan volwasſenen 8—10 greinen.

S.

Saccharum Lactis, 1 Drachma in poeder *pro Doſi* verſcheiden keeren des daags.

Sagapenum depuratum, gelijk de *Aſa foetida*.

Sapo medicatus, 1 pond op 4 pond water ſterk gekookt, en Kopsgewijze gebruikt, bij ingenomen ſterke vergiften.

Semen Cinae, 2—4 Drachmen op 4 tot 6 oncen doorzijgſel in aftrekſel.

Alle overige aetheriſche Zaden, Scrupul- en Drachmensgewijze.

Semen Phellandrii, ½—2 Drachmen in ſubſtantie, of men voegt het tot ½—1½ once bij een afkookſel der China.

Semen ſabadillae, 5, 15—20 greinen in ſubſtantie, met Stroop of bittere Extracten.

Spiritus Camphoratus, 40—60 droppels alle uuren.

Spiritus muriatico-aetherius, 10, 20, 40 droppels, men

men gebruikt ze ook in mixturen van 2—4 Drachmen.

Spiritus nitrico aethereus, insgelijks.

Spiritus ſulphurico aethereus, 20—60 droppels, en in mixturen, als de vorige.

Spiritus ſulphurico aethereus martiatus, 20—30 droppels op ſuiker of met thee.

Stannum, Drachmensgewijze tot 1 once dagelijks te verbruiken.

Stibium ſulphuratum nigrum laevigatum, 20—30 greinen.

Stipides dulcamarae, 1 once wordt met 1 pond water afgetrokken.

Succus Dauci inſpisſatus, van 2—4 Drachmen in mixtuur.

Succus inſpisſatus juniperi, van 1—2 Drachmen voor mixturen, en als bijvoeging voor afkookſels.

Succus Liquiritiae, ½—1 Drachma als bijvoegſel voor afkookſels.

Succus ſambuci inſpisſatus, voor mixturen 6—8 oncen.

Sulphur depuratum, van 10—50 greinen.

Sulphur ſtibiatum aurantiacum, van ¼—1 grein, men kan alsdan tot 3—4 greinen *pro Doſi* opklimmen.

Sulphur ſtibiatum rubrum, insgelijks.

T.

Tartarus ammoniatus, gelijk de *Kali aceticum*.

Tartarus boraxatus, van 5 greinen tot 1 Drachma.

Tartarus depuratus, insgelijks.

Tartarus natronatus, gelijk de *Kali ſulphuricum*.

Tartarus ſtibiatus, voor kinderen van 1—1½ grein, volwasſenen 2, 2½—3 greinen *pro Doſi*, in oplosſing, of poeder.

Therebintina laricina, 5—20 greinen *pro Doſi*, met een eijerdoijer in Mixturen.

Tinctura Abſinthii, 1 Scrupul tot 2 Drachmen in Wijn, of afkookſel van China, of andere mixturen, ook op zich zelven.

Tinctura amara, insgelijks.

Tinctura aromatica, in eenige kleinere giften als de vorige.

Tinctura aromatica acida, van 20—40 droppels.

Tinctura Aſae foetidae, ½—1 Drachma.

Tinctura Cantharidum, van 5—30 droppels met ſlijmachtige middelen.

Tinctura Cascarillae, gelijk de *Tinctura Abſinthii*.

Tinctura Caſtorei, 30—80 droppels.

Tinctura Caſtorei aethereae, 15—40 droppels.

Tinctura Catechu, ½—2 Drachmen.

Tinctura chinae Compoſita, dagelijks eenige keeren Lepelsgewijze alleen, of met wijn.

Tinctura Cinnamomi, 50—100 droppels *pro Doſi*.

Tinctura Corticum aurantiorum, 50—80 droppels.

Tinctura Digitalis aetherea, 10, 20—30 droppels.

Tinctura Ferri acetici aetherea, 30, 40—50 droppels.

Tinctura Ferri muriatici, 15—100 droppels.

Tinctura Ferri pomati, ½—1½ Drachma.

Tinctura Gentianae, ½—1 Drachma.

Tinctura Guajaci ammoniata, 50—100 droppels.

Tinctura Opii benzoïca, 10—50 droppels.

Tinc-

Tinctura Opii crocata, 4, 5, 8—10 droppels.
NB. Een Drachma van deze Tinctuur bevat 10 greinen Opium opgelost.
Tinctura Opii simplex, dezelfde verhouding.
Tinctura Pimpinellae, van 1 Scrupul tot 1 Drachma.
Tinctura Pini composita, 40—100 droppels.
Tinctura Rhei aquosa, ½—1 Drachma.
Tinctura Rhei vinosa, 40—60 droppels.
Tinctura succini aetherea, 30—50 droppels.
Tinctura Valerianae aetherea, 20—40 droppels.
Tinctura Valerianae ammoniata, ½—2 Dachmen met wijn of welriekend water.

V.

Vinum, alle half of heele uuren ¼, ½—1 glas vol.
Vinum martiatum, ½—3 Drachmen.

Z.

Zincum Oxydatum album, 1—3 Drachmen met Suiker, of een Gompoeder.
Zincum Sulphuricum, als braakmiddel, 4—10 greinen *pro Dosi;* maar uitwendig tot 1 Scrupul in 4 oncen overgehaalt water opgelost.

*

Benaming der Geneesmiddelen die in de *Pharmacopoea Borussica* aanwezig zijn, met vergelijking der oude Namen, als ook met aanhaling der Geneesmiddelen in de *Pharmacopoea Batava* voorhanden.

A.

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Acetum aromaticum. P. b. & P. B. (*b*)	Acetum bezoardicum, Acetum prophylacticum. (Acetum antisepticum. P. B.)
Acetum concentratum. (Acidum acetosum. P. B.)	Acetum per frigus concentratum, (Acidum aceti acetum destillat. P. B.)
Acetum Saturnium, (Acetis Plumbi Liquida concentrata. P. B.)	Extractum saturni, Extractum Lithargyri. P. b. & P. B. (Acetum Plumbi concentratum. P. B.
Acidum aceticum. P. b. & P. B.	Acetum Radicale. P. B. Alcohol Aceti. P. b.
Acidum benzoïcum.	Flores Benzoes. P. b. & P. B. (Acidum Benzoës P. B.) *er is in de Pharm. B. nog een Acidum Benzoïcum per sublimationem, als ook per solutionem*, deze Zuren schijnen in de P. b. niet aanwezig te zijn.)

A-

(*b*) P. b. beteekent *Pharmacop. boruss.*, P. B. *Pharmacop. Batava.* V.

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Acidum muriaticum. P. b. & P. B.	Spiritus falis acidus. P. b. & P. B. (Acidum Salis culinaris *feu*Marini. Spiritus falis Fumans. P. B.)
Acidum nitricum. P. b. & P. B.	Spiritus nitri acidus. P. b. & P. B. (Acidum nitri. P. B.)
Acidum fuccinicum. P. b. &. P. B.	Sal Succini. P. b. & P. B.
Acidum Sulphuricum concentratum P. b. (Acidum fulphuricum Depuartum. Acidum fulphuricum purum. P. B.)	Oleum Vitrioli. P. b. & P. B. (Acidum Vitrioli concentratum, Depuratum, rectificatum, oleum vitrioli purum. P. B.)
Acidum Sulphurlcum dilutnm. P. b. & P. B.	Spiritus Vitrioli. P. b. & P. B. Acidum Vitriolicum Dilutum. P. B.
Acidum Tartaricum. P. b. (Acidum Tartarofum. P. B.)	Acidum Tartari esfentiale, Sal esfentiale Tartari. P. b. & P. B. (Sal esfentialis acidus Tartari. P. B.) Acidum Tartari cryftallifatum. P. b.
Adeps fuilla. P. b. Pinguedo animalis. Pingue fixum animale. P. B. (de Pinguedo animalis zou echter, volgens mijn denkbeeld, voor eene Hoofdverdeeling moeten	Axungia Porcina.

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
gehouden worden, daar zij een voornaam gedeelte van het Dierenrijk uitmaakt. V.)	
Aerugo. P. b. & P. B. (Oxydum Cupri per acidum vegetabile. P. B.	Cuprum acetatum. P. b. Aes viride. P. b. & P. B. Aes viride Crystallisatum. Flores viride Aeris. P. b.
Aether aceticus. P. b. & P. B.	Naphtha Aceti. P. b.
Aether sulphuricus. P. b. & P. B.	Naphtha Vitrioli. B. b. Aether Vitriolicus. P. b. & P. B.
Ammonium Carbonicum. P. b. Carbonas Ammoniae alcalinum solidum. Carbonas ammoniae incompletum. P. B.	Alcali volatile siccum. P. b. & P. B. Sal volatile Sal alcali urinosum alcali ammoniacale, Ammonia, Sal volatile Salis ammoniaci siccum. P. b. Ammonia praeparata. P. E. & L. Flores salis Ammoniaci volatiles. A.
Ammonium carbonicum pyro oleosum. P. b. Carbonas Ammoniae pyro Animale. P. B.	Sal volatile cornu cervi. P. b. Sal cornu cervi. P. b. & P. B. Sal cornu cervi Depuratum. L. & A.
Ammonium muriaticum depuratum. P. b. Murias ammoniae depuratum. P. B.	Sal ammoniacum. B. b. & P. B.

Sal

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Ammonium muriaticum. P. b. Murias ammoniae. P. B.	Sal ammoniacum. Alcali volatile falitum.
Ammonium muriaticum martiatum. P. b. Murias Ferro-Ammoniacale. P. B.	Flores falis ammoniaci martiales. P. b. & P. B. Ferrum ammoniacale. P. b. & L. Ferrum Ammoniatum. E. Ens Martis. Ens Veneris Boylii. P. b.
Aqua aromatica. P. b.	Aqua cephalica. AquaEmbryonum. P. B.
Aqua Calcariae Uftae. P. b.	
Aqua Calcis. P. B.	Aqua Calcis. P. b. & P. B.
Aqua Florum Aurantii. P. b. & P. B.	Aqua Naphae. P. b. & P. B.
Aqua Saturnina. P. b. Liquor Acetitis Plumbi. P. B.	Aqua vegeto-mineralisGoulardi. P. b. & P. B.
Aqua Sulphurato acidula. P. b. Aqua Hydro Sulphurata acidula. P. B.	Liquor probatorius Hahnemanni. P. B. & P. B. Aqua Hepatica Acidula. P. B.
Argentum P. b. & P. B. in de Bataaffche Apotheek heeft men twee foorten van zilver, het Argentum Capellatum, en het Argentum Foliatum, deze laatfte is altijd onzuiverder dan de eerfte foort. V.	Luna. P. b.

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Argentum nitricum fusum. P. b. & P. B. Argentum nitratum E. & L.	Lapis Infernalis. P. b. & P. B. Luna Caustica.
Asa foetida, komt uit eene plant welke in Persien groeit, en bij de Kruidkundigen bekend is onder den naam van *Ferula Asa Foetida.* V.	Gummi Asae foetidae.
Asphaltum.	Bitumen Judaïcum.

B.

Baryta muriatica. P. b. Murias barytae. P. B.	Terra ponderosa Salita. P. b. & P. B. Barytus muriaticus. B. b.
Baryta sulphurica acida. P. b. Sulphas baryta. nativ. P. B.	Spatum ponderosum. Terra Ponderosa. P. b. & P. B.
Benzoë. P. b. & P. B.	Gummi Benzoës, Asa dulcis. P. b. & P. B. Benzoës Amygdalodes. P. b.
Bismuthum. P. b. & P. B.	Marcasita. P. b.
Bismuthum Oxydatum album. P. b. Nitras Bismuthi. P. B. Nitras Bismuthi basi oxydi incompleti. Nitras Bismuti Neuter.	Magisterum Bismuthi. P. b. & P. B.
Boletus Igniarius. P. b. & P. B. Agaricus Quernus. B. P.	Agaricus chirurgorum.

C.

C.

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Calcaria. P. b. Calx P. B.	Calx. P. b. & P. B. Calx viva. P. B.
Calcaria muriatica. P. b. Murias Calcis. P. B.	Sal ammoniacum fixum. B. b. & P. B. Calx Salita. P. B.
Calcaria ſulphurato-ſtibiata. P. b. Sulphuretum Calcis ſtibiatum. P. B.	Calx antimonii cum ſulphure. P. b. & P. B. Calx antimonii ſulphurato Hoffmanni. P. b.
Carbo Spongiae. P. b. Komt van de Spongia Marina, in de P. B. opgenoemd.	Spongiae uſtae. P. b.
Catechu. P. b. & B. P. De plant waaruit deze gomharst komt, behoort onder de *Mimoſae*, de Mimoſa Catechu geeft dezelve door verdikking van deszelfs ſap. V.	
Ceratum Aeruginis. P. b. Unguentum acetitis cupri. B. P.	Cera viridis. B. b.
Ceratum Reſinae Pini. P. b.	Ceratum citrinum.
Cereoli Saturnini.	Cereoli mitigantes.
Careoli Simplices. B. b. & P. B.	Cereoli exploratorii, Candelae cereae. P. b.

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Cerusſa alba. P. b. oxydum Plumbi Carbonatum, *per* acidum acetoſum.	Cerusſa in Laminis, Schifera alba. P. b. Cerusſa. P. B.
Cetaceum. B. b. Sperma Ceti. P. B.	Sperma ceti P. B. & P. B.
Colocynthis. P. b. & P. B. cucumis colocynthis. P. B.	Trochisci Alhandal. P. b.
Conchae. P. b. Men ſchijnt hier voor in de P. B. de *cancrorum chelae* genomen te hebben. V.	Teſtae Oſtrearum. P. b.
Cortex Chinae fuscus. P. b. & P. B. Cinchona officinales. China China. Cortex Peruvianus fuscus. P. B.	Cortex Kina Kinae, Cortex Peruvianus. P. b.
Cuprum Sulphurico-ammoniatum. B. b. Sulphas Cupro-Ammoniacale. P. B.	Sal ammoniacum cupri. P. b. Cuprum ammoniacum. P. B.
Cuprum Sulphuricum. P. b. Sulphas Cupri P. B. Cuprum Vitriolatum P. Edinburg.	Vitriolum de Cypro Vitriolum veneris. Vitriolum caeruleum, Cuprum Vitriolatum. B. b. Vitriolum cupri. P. B.

E.

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Electuarium e Senna. P. b. Electuarium ſennae cum pulpis. P. B.	Electuarium Lenitivum. P. b. & P. B.
Elemi (ex Amyri Elemifera).	Gummi Elemi.
Elixer Aurantiorum compoſitum. P. b. Tictura Amara compoſita. P. B.	Elixer Viſcerale, *ſeu* Stomachicum. P. b. & P. B.
Elixer e Succo Liquiritiae. P. b.	Elixer Pectorale. P. b.
Emplaſtrum ammoniaci. P. b. Emplaſtrum oxydi Plumbi ſemivitrei Gummoſum. P. B.	Emplaſtrum gummoſum. P. b. & P. B. Emplaſtrum Diachylon cum Gummi. P. B.
Emplaſtrum aromaticum. P. b. & P. B. (in de Bataaffche Apotheek in plaats der *Empl. de Labdano* ingevoert).	Emplaſtrum Stomachicum. P. B. & P. B.
Emplaſtrum Cantharidum ordinarium. P. b. Emplaſtrum Cantharidum. P. B.	Emplaſtrum Veſicatorium ordinarium. P. b. Emplaſtrum Veſicatorium. P. B.
Emplaſtrum Cantharidum perpetuum. P. b.	Emplaſtrum Veſicatorium perpetuum. P. b.
Emplaſtrum Cerusſae.	Emplaſtrum album coctum.
Emplaſtrum Cetacei. P. B.	Emplaſtrum ſperma ceti. Emplaſtrum mammillarae. P. b.

Em-

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Emplaſtrum Conii. P. b. & P. B.	Emplaſtrum cicutae. P. b. Emplaſtrum e Conio. P. b.
Emplaſtrum foetidum. P. b. & P. B. Emplaſtrum Aſae Foetidae. P. B.	Emplaſtrum reſolvens Schmuckeri. Emplaſtrum antihyſtericum. P. B.
Emplaſtrum Hydrargyri. P. b. & P. B.	Emplaſtrum mercuriale. P. b. & P. B. Emplaſtrum coeruleum, *loco* Emplaſtri de Ranis cum mercurio. P. B.
Emplaſtrum Lithargyri. Emplaſtrum Oxydi Plumbi ſemivitrei Gummoſum. P. B.	Emplaſtrum Diachylon Compoſitum. *ſ.* Emplaſtrum Diachylon cun Gummi. P. b. (de Pharm Boraſſic. en de Pharn Batav. ſchijnen hierin te verſchillen, dewijl de *de Empl. diachyl. cum gummi* niet, gelijk de Empl. Liharg. van de *Pharm. Boruſſ.*, ſtelt. V.)
Emplaſtri Lithargyri cum Reſina Pini. P. b. & P. B. Emplaſtrum Reſinoſum. P. B.	Emplaſtrum adhaeſivum P. b. & P. B. Emplaſtrum commune adhaeſivum. P. B.
Emplaſtrum Opiatum. P. B. & P. B.	Emplaſtrum Cephalicum. P. b. & P. B.
Emplaſtrum ſaponatum. P. b. & P. B.	Emplaſtrum reſolvens de ſapone. P. b. Emplaſtrum ſaponaceum. P. B.

Em-

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Emplaſtrum ſulphuratum. P. b.	Emplaſtrum nigrum ſulphuratum. P. b.
Euphorbium. P. b. & P. B. EuphorbiumOfficinarum. P. b.	Gummi Euphorbii (de *Pharm. Boruſ.* ſchijnt het verdikte ſap der Euphorb. alleen als eene Gom aantemerken, doch in de *Pharm. Bat.* geven hetzelve als eenen *gomachtigen* harts op. V.)
Extractum frigide paratum. P. b.	Sal Eſſentiale chinae. P. b.
Extractum Conii maculati. P. b.	Extractum Cicutae. P. b. & P. B.
Extractum Ferri Pomatum. P. b.	Extractum Martis pomatum. P. b.
Extractum Graminis liquidum. P. b. Extractum Graminis. P. B. (Deze Extract wordt, geloof ik, aldus in de Pharmac. Boruſ. genoemt, om dat zij door hare zoutdeelen altijd vloeibaarder wordt dan zij bij de bereiding doorgaans is. V.)	Mellago Graminis.
Extractum Helenii. P. b. & P. B.	Extractum Enulae. P. b.
Extractum Rhei Compoſitum. P. b.	Extractum catholicum, Extractum Phanchimagogum Crollii. P. b.

Ex-

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Extractum Taraxaci liquidum Extractum Taraxaci. P. B.	Mellago Taraxaci. P. b.
Extractum Trifolii aquatici. P. b. & P. B.	Extractum Trifolii fibrini. B. b.

F.

Ferrum oxydatum fuscum. P. b. & P. B. Oxydulum ferri fuscum. P. B.	Crocus Martis aperitivus. P. b. Crocus Martis. P. B.
Ferrum oxydulatum nigrum. P b. Oxydulum ferri Nigrum. P. B.	Aethiops martialis. P. b. & P. B.
Ferrum pulveratum. P. b. & P. B.	Limatura Martis praeparata *seu* Purificata. P. b. P. B.
Ferrum Sulphuricum cryſtallifatum. P. b. Sulphas Ferri. P. B.	Sal Martis, vitriolum Martis. P. b. & P. B. Ferrum vitriolutum. P. b. Edingb. & Londin.

G

Globuli Tartari martiati. P. b.	Globuli martiales. P. b.
Gummi Mimoſae. P. b. Mimoſa Nilotica is de plant, welke deze Gom geeſt. P. B.	Gummi arabicum ſeu Senegal. P.
Gutti. P. b. Gambogia. P. B.	Gummi Guttae. P. b. & P. B.

H.

H.

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Hydrargyrum. P. b. & P. B.	Mercurius vivus, Argentum vivum. P. B. & P. B.
Hydrargyrym aceticum. P. b. Acetis Hydrargyri. P. B. Hydrargyrus acetatus. Pharm. Edingb. & L.	Mercurius acetatus. P. b. Mercurius aceticus. B. b.
Hydrargyrum muriatico-corrofivum. B. b. Murias Hydrargyri. P. B. Hydrargyrus Muriatus corrofivus. *Ph.* Edingb. Hydrargyrus muriatus. *Pharm.* Lond. Murias Hydrargyri bafi oxydi perfecti. P. B.	Mercurius fublimatus corrofivus. B. b. & P. B.
Hydrargyrum muriaticum mite. P. b. Murias Hydrargyri oxydulati. P. B. Hydrargyrus Muriatus Miti. E. Calomelas. L. Murias Hydrargyri bafi Oxydi imperfecti. P. B.	Mercurius dulcis Calomelas. P. b. & P. B.
Hydrargyrum muriaticum praecipitatum. P. B. Murius Hydrargyro-ammoniacale. P. B. Calx Hydrargyri alba. L.	Mercurius praecipitatus albus. P. b. & P. B. Calx Hydrargyri alba. Mercurius Cosmeticus. P. b.

Mer-

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Hydrargyrum oxydatum rubrum. P. b. Oxydum Hydrargyri Nitratum. P. B. Hydragyrus Nitratus Ruber. E. & L.	Mercurius praecipitatus Ruber. P. b. & P. B. Mercurius corrosivus Ruber. P. b. Mercurius corrosivus Ruber. P. B.
Hydrargyrum Oxydulatum nigrum. P. b. Oxydulum Hydrargyri Hahnemanni. Oxydum incompletum Nitrico-ammoniacale. P. B. (In de P. B. vindt men daarenboven noch het, *Oxydulum Hydrargyri Nigrum*, 't geen ook *Hydrargyrum Oxydulatum Nigrum* genoemt wordt; doch 't welk, schoon in naam met de P. b. overeenstemmende, met regt door de Schrijvers der P. B. afzonderlijk is ter nedergestelt, ten einde onderscheiden te worden van de zoogenaamde *Mercur. Solubil. Hahnemanni.* V.)	Mercurius niger. *f.* Solubilis Hahnemanni. P. b.
Hydrargyrum Phosphoricum. P. b.	Mercurius Phosphoratus. P. b.

Hy-

Nieuwe Namen.	*Oude Namen*
Hydrargyrum ſtibiato ſulphuratum. P. b.	Aethiops antimonialis. P. b.
Hydrargyrum ſulphuratum nigrum. P. b. & E. Sulphuratum Hydrargyri Nigrum. P. B. Hydrargyrus cum ſulphure. L.	Aethiops Mineralis. P. b. & P. B. Mercurius cum Sulphure. P. b. & L.

I.

Ichthyocolla. P. b. & P. B.	Colla Piſcium. P. b. & P. B.
Infuſum Sennae compoſitum. P. b.	Aqua laxativa Viennenſis. P. b.

K.

Kali aceticum. P. b. Acetis Potasſae. P. B. Lixiva acetata. E. Kali acetatum. L.	Terra foliata tartari. P. b. & P. B. Alcali vegetabile acetatum. B. b.
Kali Carbonicum. P. b. Carbonas Potasſae alcalinum. P. B. Lixiva Purificata. E. Kali praeparatum. L. Carbonas Potasſae incompletum. P. B.	Cineres clavellati depurati. P. b. & P. B. Sal alcali vegetabile fixum. Alcali vegetabile fixum. *S.* aëratum, Sal Tartari, Sal Abſinthii, Sal Herbarum. (De *Pharm. Boruſſ.* brengt het *Sal Abſinthii* tot den *Carbon. Potasſ. incompl.*,

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
	om dat alle plantaardige Zouten dezelfde grondbeginsels tot bestanddeelen hebben, en dus *één* zijn. V.)
Kali Causticum siccum. P. b. Potassae fusa. P. B.	Alcali causticum, cauterium Potentiale. P. b. Lapis causticum. P. b. & P. B.
Kali Citratum. P. b.	Sal Absinthii Citratum, Alcali vegetabile citratum. P. b.
Kali nitricum. P. b. Nitras Potassae Depuratum. P. B. Nitrum Purificatum. L.	Arcanum duplicatum, Alcali vegetabile vitriolatum, Nitrum vitriolatum, Tartarus vitriolatus, Sal Polychrestus Glaseri, Sal de duobus. De Schrijver vergist zich hier degelijk, daar hij de *Sulphas Potassae*, met de *Nitras Potassae* verwart; want de *Kali nitricum* is niets anders dan de *Nitrum purificatum*, of *depuratum*, weshalven hij dezelve niet kan houden voor het zoogenaamde *Sal polychr. Glas.*, het geen uit Potasch en Zwavelzuur

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
	zuur beſtaat, waarom het in ds *Pharm. Batav.* ook met allen regt genoemd wordt *Sulphas Potasſae ſulphuroſum*; terwijl de *Nitrum depur.*, uit *Potas* en *acid. nitric.* beſtaat. Ik heb echter de opgegevene benamingen des Schrijvers gevolgt; doch mij te gelijk verpligt gevonden deze aanmerking hierbij te voegen. V.)
Kali tartaricum. P. b. Tartris Potasſae. P. B. Lixiva tartariſata. E. Kali Tartariſatum. L.	Tartarus tartariſatus. P. b. & P. B. Alcali tartariſatum. P. b.

L.

Lacca in ramulis. P. b.	Gummi ſ. Reſina laccae.
Lignum Guajaci. P. b. Guajacum Officinale. P. B.	Lignum ſanctum. S. benedictum. P. b.
Linimentum ammoniatum. P. B. Linimentum volatile. Sapo Ammoniae. P. B.	Linimentum volatile. Sapo ammoniacalis. P. b.
Linimentum Saponato-camphoratum. P. b.	Balſamum opodeldoc. Linimentum Saponis. P. b.

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Liquor Ammonii acetici. P. b. Acetis Ammoniae Liquida. P. B. Aqua Ammoniae acetatae. E. & L.	Spiritus Mindereri. P. b. & P. B. Sal ammoniacum acetatum. Acetum ammoniacale. B. b.
Liquor Ammonii aniſati. P. b.	Spiritus Salis ammoniaci aniſatus. P. b.
Liquor Ammonii Carbonici aquoſus. P. b. Carbonas Ammoniae alcalinum Liquidum. P. B. Aqua Ammoniae. E. & L. Spiritus ſalis Ammoniaci. A.	Spiritus Salis ammoniaci aquoſus, ſ. tartariſatus, ſ. aëratus. Spiritus Cornu cervi. (De Schrijver verwart hier weder de *Liquor Ammonii pyro-oleoſi*, P. b., met de *Liq. Ammonii carbonici aquoſus.* P. b., het laatſte middel is de *carbonas ammonii alcalinum liquidum*, of de *ſpir. Sal ammon. c.* ciner. *clavell.*, terwijl het eerſte de *carbonas ammoniae pyro-animale liquidum*, of de *Spiritus Cornu cervi* is, iets geheel onderſcheiden van de *Spirit. Salis ammoniae cum Ciner. Clav.*, waarom deze twee ligchamen niet onder elkanderen vermengt moeten wor-

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
	worden, daar het eerste eene vlugge dierlijke olie in zich bevat, en het laatste niet. V.)
Liquor Ammonii Causticus. P. b. Ammonia Liquida. P. B. Aqua ammoniae caustica. E. Aqua ammoniae purae. L.	Spiritus Salis ammoniaci causticus. P. b. *s.* cum calce vivae. P. B. *s.* urinosus, Alcali volatile fluor. P. b.
Liquor ammonii pyro-oleosi. P. b. Carbones ammoniae pyro-animale Liquidum. P. B. Liquor Volat. cornu cervi rectificatus. L.	Spiritus Cornu cervi rectificatus. P. b. & P. B. (Zie de hier bovengemaakte aanmerking.)
Liquor Ammonii succinici. P. b.	Liquor *s.* Spiritus corni cervi succinatus.
Liquor ammonii Vinosus. P. b.	Spiritus Salis ammoniaci Vinosus, *loco.* Aquae Phagadenicae, & Aquae Divinae Fernelii. P. B. & P. b.
Liquor Hydrargyri muriatici corrosivi. P. b. Liquor Muriatis Hydrargyri. P. B. Liquor Mercurialis.	
Liquor Hydrargyri nitrici. P. b. Nitras Hydrargyri Liquidum. P. B. Nitratis Hydrargyri oxydati solutio.	Mercurius nitrosus. P. b. Mercurius Nitratus.

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Liquor Kali acetici. P. b. Acetis Potasſae Liquida.	Liquor Terrae foliatae Tartari. P. b. & P. B.
Liquor Kali carbonici. P.b.	Oleum tartari per deliquium. P. b.
Liquor Kali cauſtici. P. b. Potasſa Liquida. P. B. Aqua Lixivia cauſtica. E. Aqua Kali puri. L.	Lixivium cauſticum, *ſ.* Saponariorum. P. b. & P. B.
Liquor Myrrhae. P. b.	Oleum Myrrhae per deliquium. Liquamen Myrrhae.
Liquor pyro-tartaricus.	Spiritus Tartari.
Liquor Saponis-ſtibiati.	Tinctura antimonii Jacobi. Sulphur auratum liquidum.
Liquor ſtibii muriatici. P. b. Murias ſtibii. P. B. Antimonium Muriaticum. E. & L.	Burytum antimonii, *ſeu* Cauſticum antimoniale. P. B. & P. B. Antimonium Salitum. P. b.
Lycopoduum. P. b. Lycopodum clavatum. P.B.	Semen Lycopodii.

M.

Magneſia Carbonica. P. b. Carbonas Magneſiae.	Magneſia Salis amari *ſ.* ſedlicenſis. P. b. Magneſia alba. P. B.
Magneſia ſulphurica. P. b. Sulphas Magneſiae Depuratum. P. B. Magneſia vitriolata. E. & L.	Sal amarum *ſ.* Anglicanum, *ſ.* Saidſchützenſe. *ſ.* Magneſia vitriolata. P. b. Sal Ebshamenſe, *ſ.*

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
	ſ. Catharticum amarum. P. b. & P. B.
Magneſia uſta. P. b. Magneſia. P. B.	Magneſia pura *ſ.* Calcinata. P. b. & P. B.
Mixtura Camphorata. P. b.	Julep e Camphora, Julepus Camphoratus. P. b.
Mixtura Oleoſo-balſamica.	Balſamus vitae Hoffmanni.
Mixtura pyro-tartarica.	Mixtura Simplex.
Mixtura Sulphurico acida. P. b. Aether Sulphuricus acidus. P. B.	Elixer acidum Halleri. Aqua Rabelii. P. b. & P. B.
Mixtura vulneraria acida.	Aqua vulneraria Thedenii.
Myrrha. P. b. & P. B.	Gummi Myrrhae.

N.

Natrum aceticum. P. b. Acetis Sodae. P. B. Soda acetata. P. A.	Terra foliata tartari cryſtalliſata. *S.* Cryſtalliſabilis. P. B.
Natrum Carbonicum. P. b. Carbonus Sodae alcalinum. P. B. Soda Purificata. E. Natron praeparatum. L. Soda depurata. A. Carbonas Sodae incompletum. P. B. (Zij moet vooral onderſcheiden worden van de *Carbonas Sodae Completum.* Het eene is	Soda. Sal Sodae. Sal alcali minerale.

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
een *acidulum*, het andere een *Corpus mite*. V.)	
Natrum muriaticum. P. b. Murias Sodae. Soda Muriatica. P. B.	Sal commune. ſ. Culinare, Sal alcali minerale ſalitum. P. b. & P. B.
Natrum Phosphoricum. P. b. Phosphas ſodae.	Soda Phosphorata. P. b & P. B
Natrum ſulphuricum Cryſtalliſatum. P. b. Sulphas Sodae. P. B. Soda vitriolata. E. Natron vitriolatum. L.	Sal mirabile Glauberi. P. b. & P. B. Soda vitriolata, alcali minerale vitriolatum. P. B.

O.

Oleum animale aethereum. P. b. Oleum pyro-animale Depuratum. P. B.	Oleum animale Dippelii, Oleum Cornu cervi rectificatum P. b. & P. B.
Oleum animale foetidum. P. b. Oleum pyro-animale. P. B. Oleum Empyreumaticum animale.	Oleum Cornu cervi foedidum. P. b. & P. B.
Oleum aniſi ſulphuratum.	Balſamum ſulphuris ſimplex.
Oleum Cacao. P. B. & P. B.	Butyrum Cacao.
Oleum Lini ſulphuratum. P. b. & P. B. Oleum ſulphuratum. E.	Balſamum ſulphuris ſimplex.
Oleum Therebinthinae. P. b. & P. B.	Spiritus Therebinthinae.

Bal-

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Oleum Therebinthinae ſulphuratum. P. b. & P. B.	Balſamum ſulphuris therebinthinatum.
Oxalium. P. B. Oxalas Acidulum Potasſae. P.B.	Sal Acetoſellae. P. b, & P. B.
Oxymel Aeruginis P. b. Unguentum acetitis cupri cum Melle. P. B.	Unguentum Aegyptiacum. P. b. & P. B.

P.

Petroleum. P. b. Petroleum Barbadenſe, (dit is de beste ſoort).	Oleum Petrae.
Pilulae e Reſine Jalappae. P. b. Pilulae Hydrargyri Jalappinae. P. B.	Pilulae purgantes. P. b. & P. B.
Plumbum aceticum. P. b. Acetis Plumbi. P. B.	Saccharum ſaturni. P. b. & P. B.
Pulvis gummoſus. P. b. & P. B.	Pulvis Tragacanthae compoſitus. P. b. Pulvis Diatragacanthae. P. B.
Pulvis ipecacuanhae compoſitus. P. b. Pulvis Ipecacuanhae cum opio.	Pulvis Doveri. P. b. & P. B. Pulvis ſudorificus. P. B.
Pulvis Liquiritiae compoſitus. P. b.	Pulvis pectoralis. P. B.
Pulvis ſtibiatus. P. b.	loco Pulveris reſolventis ſimplicis. P. b.

R.

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Resina Guajaci nativa. P.b. & P. B.	Gummi Guajaci. P. B. & P. B.

S.

Saccharum Lactis. P. b.	Sal lactis essentiale.
Sapo stibiatus. P. b.	Sapo antimonialis.
Scammonium Aleppense. P. b. & P. B.	Gummi scammonii.
Species aromaticae. P. b. & P. B. Pulvis aromaticus. P. B.	loco. Specierum pro cucuphis.
Species ad suffiendum. P. b. Pulvis Fumalis. P. B.	Species pro fumo. P. b.
Spiritus Angelicae compositus. P. b.	loco. Spiritus theriacalis.
Spiritus Masticnes compositus. P. b.	Spiritus matricalis.
Spiritus muriatico-aethereus. P. b. Aether Muriaticus alcoholicus. P. B.	Acidum Salis dulcificatum. P. b. Spiritus salis dulcis. P. b. & P. B.
Spiritus nitrico aethereus. P. B. Aether nitricus alcoholicus. P. B.	Acidum Nitrum dulcificatum P. b. Spiritus nitri dulcis. P. b. & P. B.
Spiritus Sulphurico aethereus. P. b. Aether sulphuricus alcoholicus. P. B.	Acidum vitrioli dulcificatum, Spiritus vitrioli dulcis. P. b. Liquor anodynus mineralis Hoffmanni. P. b. & P. B.

Spi-

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Spiritus ſulphurico aethereus martiatus. P. b. Alcohol ſulphurico-aethereus Ferri. P. B.	Liquor anodynus martiatus. P. b. & P. B. Tinctura nervina Beſtuſcheſſii. P. B.
Spiritus Vini rectificatisſimus. Spiritus Vini depuratus.	Alcohol Vini. Alhocol.
Stibium Oxydatum album ablutum. P. b. Oxydum ſtibii. P. b. Antimonium uſtum cum nitro. E. Antimonium Calcinatum. L.	Antimonium diaphoreticum ablutum. P. b. & P. B.
Stibium Oxydatum album non ablutum. P. b. Oxydum ſtibii non ablutum.	Antimonium diaphoreticum non ablutum. P. b. & P. B.
Stibuum purum.	Regulus Antimonii.
Stibium ſulphuratum nigrum laevigatum. P. b. Sulphuratum ſtibii Naturum depuratum.	Antimonium crudum praeparatum.
Succus inſpisſatus.	Rob, Rohob.
Sulphur depuratum.	Flores ſulphuris.
Sulphur praecipitatum.	Lac ſulphuris.
Sulphur ſtibiatum aurantiacum. P. b. Sulphuretum Oxyduli ſtibii Hydrogenatum. P. B. Sulphur antimonii praecipitatum. E. & L.	Sulphur Antimonii auratum. P. b. & P. B.

Ker-

Nieuwe Namen.	*Oude Namen*
Sulphur ſtibiatum rubrum. P. b. Hydroſulphuretum oxyduli ſtibii. P. B.	Kermes minerale. P. b. & P. B.
Syrupus Amygdalarum.	Syrupus emulſivus.
Syrupus opiatus.	loco, Syrupi diacodii.

T.

Tartarus boraxatus.	Cremor Tartari ſolubilis.
Tartarus depuratus. P. b. Tartris Potasſae acidula depurata. P. B.	Cremor tartari. Cryſtalli tartari. P. b. & P. B.
Tartarus natronatus. P. b. Tartris Potasſa & Sodae. P. B. Soda tartariſata. E. Natron tartariſatum. L.	Sal ſeignette, Sal Polychreſtus ſeignettii. P. b. & P. B. Alcali minerale tartariſatum. P. b.
Tartarus ſtibiatus. P. b. Tartris Potasſa ſtibiata. P. B. Antimonium tartariſatum. E. & L.	Tartarus Emeticus. P. b. & P. B.
Terebinthina laricina. P. b. & P. B.	Terebinthina Veneta. P. b. & P. B.
Tinctura aromatica acida. P. b. & P. B. Elixer acidum aromaticum. P. B.	loco. Elixir. Vitriol. Mynſichti,
Tinctura Benzoës Compoſita.	Balſamum Commendatoris, ſeu traumaticum.
Tinctura chinae compoſita.	Elixer roborans, ſeu Stomachicum. (Deze Tinctuur

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
	tuur is in de Bataaffche Apotheek wel aanwezig, doch verfchilt van de geen, welke de Schrijver hier bedoelt. Zie bladz. 139 der Bataaff. Apoth. V.
Tinctura Ferri muriatici. P. b. & L. Murias ferri liquidum. P. B.	Tinctura Martis falita. P.b. & P. B.
Tinctura Guajaci ammoniata.	Tinctura Guajaci Volatilis.
Tinctura Kalina.	Tinctura Antimonii acris. Tinctura falis tartari.
Tinctura Opii benzoica.	Elixer paregoricum.
Tinctura Opii Crocata. P. b. Vinum Opii aromaticum. P. B.	loco. Laudani liquidi Sydenhami.
Tinctura Opii fimplex.	Tinctura thebaïca. (Men heeft hier voor in de P. B. *Vinum Opii fortius.*)
Tinctura Pini Compofita.	loco. Tinctura Lignorum.
Tinctura fuccini aetherea.	Tinctura fuccini balfamica.
Tinctura Valerianae ammoniata.	Tinctura Valerianae volatilis.

U.

Unguentum Cantharidum. P. b. & P. B.

Unguentum irritans. P. B. Unguentum vesicatorum. P. B.

Unguentum Cerussae. P. b. Unguentum oxydi plumbi carbonati. P. B.

Unguentum album simplex. P. b. & P. B.

Unguentum cerussae camphoratum. P. b. Unguentum oxydi Plumbi Carbonat. Camphoratum P. B.

Unguentum album Camphoratum. P. b. & P. B.

Unguentum Elemi. P. B. & P. B.

Balsamum Arcae. P. b. & P. B. Unguentum Elemi comporitum. P. B.

Unguentum Hydrargyri cinereum. P. b. Unguentum oxyduli Hydrargyri. P. B.

Unguentum neapolitanum. P. b. & P. B. Unguentum Hydrargyri simplex, Caeruleum, seu Griseum. P. B.

Unguentum Hydrargyri citrinum. P. b. Unguentum Nitratis Hydrargyri. P. B.

Ungnentum Citrinum. Balsamum mercuriali. P. b. Unguentum mercurile citrinum. P. B.

Unguentum Hydrargyri rubrum. P. b. Unguentum oxydi HydrargyriNitrati. P. B.

Balsamum Ophthalmicum rubrum. P. b. & P. B. Unguentum Mercurii rubrum. P. b. & P. B. Unguentum Mercuri rubrum. P. B.

Bal-

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Unguentum majoranae.	Balſamum ſ. Butyrum Majoranae.
Unguentum Rorismarini Compoſitum.	Unguentum nervinum. (Men heeft hier voor in de P. B. *Unguentum Laurinum*. V.)
Unguentum roſatum.	Unguentum pomadinum.
Unguentum ſaturninum. P. b. Unguentum acetitis Plumbi, *loco* unguenti Nutriti, unguenti de Lythargyro, *&* unguenti Defenſivi Coerulei. P. B.	Ceratum Saturni.
Unguentum ſulphuratum. P. b. & P. B.	Unguentum ad ſcabiem. *loco* Unguenti Jasſeri. P. b. & P. B.
Unguentum Therebinthinae. (Men heeft hier voor in de P. B. de *Ung. Terebinthinaeum*, of de zoogenaamde *Balſamum Locatelli*).	Unguentum digeſtivum.
Unguentum Zinci. P. b. & P. b.	Unguentum de Nihilo. P. b. *loco* ungenti Griſei, *ſive* e Lapide calaminari. P. B.

V.

Nieuwe Namen.	*Oude Namen.*
Vinum Martiatum.	Vinum Chalybeatum.
Vinum ſtibiatum. P. b. & P. B. Vinum Antomonii. L.	Aqua benedicta Rulandi. Vinum Antimonii Huxhami. VinumEmeticum.

Z

Zinum Oxydatum album. P. b. Oxydum Zinci. P. B. Zincum uſtum. E. Zincum calcinatum. L.	Flores Zinci. P. b. & P. B.
Zincum Sulphuricum. P. b. Sulphas Zinci. P. B. Zincum Vitriolatum. E. & L.	Vitriolum album. ſ. Zinci. P. b. & P. B.